

TEDEN SOLIDARNOSTI OD 19. DO 25. XII.

PROTI IMPERIALIZMU, FASIZMU, RASIZMU IN AGRESIJI

*Želim, da bi lačni otroci v Afriki, Indoneziji in drugod
v novem letu dobili pravega in človeka, da jim
ne bi več komuniciralo hrano, da bi lahko spali v mirnih
posteljah in ne na tleh kamnov.*

Robert G. ...

TV 15

LETO XIV. — Št. 51 — 23. XII. 1976

PRIZNANJE STRATEGU REVOLUCIJE

«... Priznanje in počastitev — doktorat vojaških ved — ki mi ga podelujete kot vrhovnemu komandantu v narodnoosvobodilni vojni in danes, občutim hkrati tudi kot priznanje stotisočim borcem, vojaških in političnih voditeljev, ki so se pogumno bojevali v naši narodnoosvobodilni vojni, zlasti pa tistim, ki so v tem boju dali tudi življenje. Hkrati je to priznanje vojakom in starešinam naših oboroženih sil in vsem delovnim ljudem in občanom, ki danes v veliki meri sodelujejo v graditvi vseljidske obrambe. Zaradi vsega tega izražam svoje iskreno zadovoljstvo in hvaležnost...»

To so bile uvodne besede govora predsednika republike in vrhovnega poveljnika oboroženih sil

SFRJ maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita na slovesni promociji v torek, 21. decembra, na slavnostni seji v Centru visokih vojniš šol v Beogradu.

Na slavnostni seji je najprej govoril zvezni sekretar za ljudsko obrambo general armade Nikola Ljubičić, nato pa je načelnik centra visokih vojniš šol generalpolkovnik Mirko Jovanović prebral besedilo obrazložitve sklepa pedagoško znanstvenega sveta centra visokih vojniš šol o podelitvi doktorata vojaških ved vrhovnemu komandantu. Zatem je general Ljubičić razglasil maršala Jugoslavije tovariša Tita za doktorja vojaških ved. Izročil mu je diplomu in ga naprosil, da se vpiše v knjigo doktorjev vojaških ved (na sliki).

Dvaindvajseti december, praznik naše armade, ki letos praznuje petintrideseto obletnico svojega rojstva, smo po vsej domovini proslavili nadvse slovesno. To je bila priložnost, ko smo pregledali uspehe, dosežene v izgradnji družbenega in materialnega razvoja v Jugoslaviji, še posebno v pripravah za obrambo svobode, neodvisnosti, ustavne ureditve, ozemeljske celovitosti in neuvrščenosti in se v novo leto zazrli z željami za še uspešnejše delovanje.

V okviru praznovanja dneva Jugoslovanske ljudske armade je bila tudi v Domu JLA v Ljubljani vrsta prireditvev.

Tako je v petek, 17. decembra, poveljnik ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnik Franc Tavčar-Rok sprejel predstavnike pionirske organiza-

SLOVESNOSTI OB DNEVU JLA

cije, načelnik štaba ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnik Jože Ožbolt pa predstavnike slovenskih športnih organizacij.

Poleg že tradicionalne novinarske konference v Domu JLA v Ljubljani, ki so se je udeležili predstavniki vseh sredstev javnega obveščanja je generalpolkovnik Franc Tavčar-Rok sprejel tudi predstavnike republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, republiškega odbora ZRVS Slovenije in republiškega sekretariata za ljudsko obrambo.

V Klubu delegatov v Ljubljani je poveljnik republiškega štaba za teritorialno obrambo Slovenije generalpolkovnik Rudolf Hribnik-Svarun proglasil najboljše štabe in enote teritorialne obrambe v tem letu, knjižne nagrade je prejelo dvanajst najboljših mladink in mladincev — prostovoljcev teritorialnih enot, zlate, srebrne in bronaste značke SLO pa predstavniki nekaterih republiških inštitucij, s katerimi republiški štab za teritorialno obrambo najtesneje sodeluje, ter novinarji, ki zasledujejo to področje.

Osrednja prireditev v počastitev petintridesete obletnice JLA pa je bila v dvorani Tivoli.

Ob tej priložnosti želim, da bi bili taki časopisi, kakršen je TV-15, zelo slovesni!

Prihodnje leto bomo slavili pomemben jubilej: štirideset let, kar je tovariš Tito prišel na čelo Zveze komunistov Jugoslavije.

Ob tej priložnosti želim, da bi bili taki časopisi in revije, kakršen je TV 15, zelo slovesni!

Mislím, da bi dali slovesen ton častniku tudi s tem, da bi objavljali čim več resničnih pripovedi partizanov, ki so dosti prestali, pa doslej svojih spominov iz kakršnihkoli vzrokov še niso nikomur zaupali.

Prepričan sem, da bi s tem tovarišu Titu najbolj ustregli, pa tudi najbolj slovesno počastili jubilej, kakršen je štirideseta obletnica prihoda tovariša Tita na čelo Zveze komunistov Jugoslavije.

ALOJZIJ VOVK
p. p. 6, Bled

Sporočamo vam, da je predsedstvo ob-
nskega odbora ZZB NOV Ljubljana-Be-
grad na današnji seji obravnavalo pismo
publiškega odbora ZZB NOV Slovenije ozi-
ma poziv vsem organizacijam ZZB NOV
še republike za solidarnostno pomoč pri
zreševanju vse težjega finančnega stanja
vskega glasila TV 15.

V celoti soglašamo in podpiramo vaše ugotovitve in stališča, da je nujno potrebno doseči trajno sistemsko rešitev za tak list, kakršen je TV 15, in za katerega poslanstvo — ob tem opozarjamo tudi na vse širši krog naših mladih in pridnih soustvarjalcev lista — mora najti razumevanje pri odgovornih in tudi ustrezno rešitev za te družbeno povsem utemeljene olajšave. In to čimprej!

Nas trenutni možni prispevek je sad našega skrbnega gospodarjenja, prihranek od poslovanja, in tako smo согласно sklenili, da v »tiskovni sklad TV 15« prispevamo 1.000 dinarjev.

Prav je, da o težavah, v katerih je naš časnik, pišete, saj dobro vemo, da smo pravborci vedno hoteli in želeli vedeti za vse težave in probleme, čeprav še tako boleče, da smo bili vedno pripravljeni tudi pomagati in prepričani smo, da bo ta resnica za skrbela ne le naše zveste naročnike in še številnejše bralce, temveč tudi vse, ki lahko pripomorejo k sistemski ureditvi tega vprašanja.

ZZB NOV Ljubljana-Bežigrad

Vsem borcem 1., 2. in 3. prekomorske brigade, ki so s svojo herojsko borbo pomagali graditi temelje naše socialistične skupnosti, pošiljam tople pozdrave

Najprej se opravičujem, da vas nadlegujem s tem pismom. Zvedela sem, da je od 16. do 20. septembra letos 54 nekdanjih borcev-prekomorcev obiskalo kraje v Dalmaciji, znane iz narodnoosvobodilnega boja in med njimi tudi Korčulo, kjer je med 22. in 25. decembrom leta 1943 padlo 350 borcev 1. prekomorske brigade in 500 borcev 13. dalmatinske brigade. Ustavili so se tudi v Veli Luki, da se poklonijo spomenu padlih tovarišev, da obudijo spomine — pa bi želela z vašo pomočjo oziroma s pomočjo borčevske organizacije zvedeti nekaj podrobnosti iz teh dni.

Med narodnoosvobodilnim bojem, bilo je decembra leta 1943, je ob nemškem desantu na otok Korčulo poleg 13. južnodalmatinske brigade in delov 1. dalmatinske brigade sodelovala tudi slavná 1. prekomorska brigada. Kljub herojski borbi so se morali naši borci pred mnogo številnejšim sovražnikom umakniti in Nemci so zavzeli otok Korčulo.

Samo kakih 54 borcev 1. prekomorske brigade je do poslednjega držalo položaj na Korčuli, pa

se niso umaknili z glavnino, marveč so ostali sami na otoku Korčuli.

Jaz sem bila takrat še zelo mlada, bila sem članica SKOJ, pa sem prav teh 54 borcev srečala v vasi Potirna na Korčuli. Ne bom opisovala podrobnosti tega srečanja, povedala bi samo to, da me je komandant s solzami v očeh prosil, da mu pomagam s hrano. Rekel je, da niso jedli že nekaj dni. S pomočjo vaščanov sem za njih skrbela vse do takrat, ko sem dobila zvezo s tovariši v gozdovih. Tudi po vzpostavljeni zvezi sem bila z njimi še naprej v stikih, čeprav ne vem niti enega izmed njihovih imen oziroma priimkov, pa čeprav so mi dali svoje naslove in mi obljubili, da me bodo po vojni prav gotovo obiskali.

Spominjam se, komisar mi je celo kazal slike svoje žene in svojih otrok.

Kakor sem že prej rekla, bila sem mlada in nisem vodila skrb za njihove naslone, pa sem jih izgubila. A vendar se čudim, da me nihče izmed teh tovarišev, čeprav so že zdavnaj postavili ploščo v Veli Luki in vsako leto polagajo na tem kraju žalostnega pomina tudi vence, še ni obiskal, čeprav sem prepričana, da niso vsi padli.

Želela bi, da se mi javi vsaj eden izmed teh borcem, vsaj pismeno, če že ne more osebno!

Ob koncu tega pisma pošiljam vsem borcem 1., 2. in 3. prekomorske brigade, ki so s svojo herojsko borbo pomagali graditi temelje naše socialistične skupnosti, tople pozdrave. Moji pozdravi torej niso namenjeni samo borcem, ki sem jih poznala, marveč vsem borcem imenovanih brigad, predvsem tistih brigad, katerih borci so pustili svoja življenja na otoku Korčuli ali pa so strahote vojne preživljali skupaj z ljudmi našega otoka.

**DARINKA MARINOVIĆ,
ROJ. PETKOVIĆ
Vela Luka, otok Korčula**

Štiriintrideset let je minilo od tistih dni in prav je, da se nanje spomnimo vsaj z nekaj vrsticami

Zloglasni zapor v Celju, imenovan Stari pisker, je bil od prihoda nemških nacistov na Stajersko pa do zloma Hitlerjevega tretjega rajha vedno prepoln zavednih Celjanov in Celjank, med njimi je bilo tudi veliko Primorcev, Savinjanov, Kožancev. Nekako do avgusta leta 1942 so v Starem piskru tudi streljali, pozneje pa je postal prehodni zapor in s streljanjem so nadaljevali v nič manj zloglasnih mariborskih zaporih.

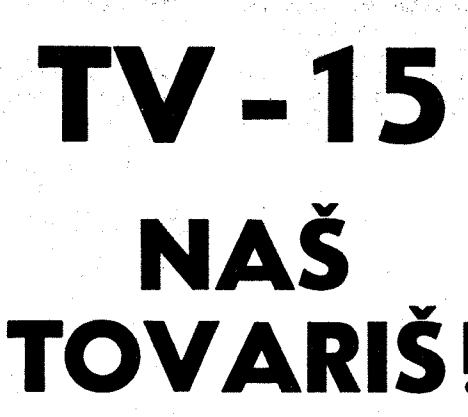
V Starem piskru je bila zaprta tudi znana revolucionarka Tončka Čečeva, vse do tistega dne, ko so jo skupaj z drugimi odpeljali na streljanje v Maribor.

Ko je nas transport prispel v mariborski zapor, je bilo že vse pripravljeno na streljanje, ki naj bi bilo na Štefanovo leta 1942. Pobeljena lesena ograja, potresena žagovina in velika skladišnica grobo zbitih krst nas je pričakala na dvorišču, kjer naj bi menda postrelili kar dvesto partizanov, aktivistov in drugih rodoljubov. Rešil nas je izreden slučaj. K šefu gestapa je menda prišel nek bogat Slovenec in švicarski državljani ter mu dal ček neke švicarske banke, na katerem je bil izpisan visok denarni znesek.

Pa smo ušli smrti. Ženske so odpeljali v taborišče smrti Auschwitz, — med njimi je bila tudi Tončka Čečeva — nas moške pa v Dachau. Tončka Čečeva je zaradi izčrpanosti in posledic mučenja umrla, moja žena pa je preživela to taborišče smrti, čeprav je prav zaradi teh dni vojaška vojna invalidka.

Štirintrideset let je minilo od tistih dni in prav je, da se nanje spomnimo vsaj z nekaj vrsticami.

VLADO MOČNIK,, Kocenova 8, p. Ljubljana

TV - 15

NAŠ

TOVARIŠ!

V TV-15, ki je izšel 25. novembra letos, sem na mladinski strani zasledil v članku »Bilo je v Selški dolini« napako. Pod mednaslovom Črni dvor ste zapisali, da je Prešernovo »Zdravljico« natisnila leta 1944 tiskarna Črni dvor, v resnici pa je Prešernovo »Zdravljico« natisnila tiskarna TRILOF.

Ta tiskarna je bila ustanovljena v Ločnici pri Medvodah ob tretji obletnici OF, po kateri je tiskarna dobila tudi ime. Septembra leta 1944 se je tiskarna TRILOF preselila v Davčo, v dvesto metrov oddaljeno grapo pod španovo domačijo, kjer je delovala do osvoboditve.

Prešernova »Zdravljica« je bila natisnjena 25. decembra 1944 v 1.500 izvodih, ki so oštevilčeni. Prvi izvod so poslali maršalu Titu. Kot kurirju tiskarne TRILOF so en izvod Prešernove »Zdravljice« podelili tudi meni. Leta mi je še danes dragocen spomin.

S tovariškimi pozdravi!

JOCIF MILOŠ-RADO
Delavska 49, p. Kranj

Dosti nas je naročenih na TV-15, vendar le malokdaj pišete o nas, o življenju naših ljudi in o krajih te prelepe doline, pa bi vam lahko še toliko povedali

Sporočam vam, da zelo rad berem tednik »TV-15«. Zato vam pošiljam droben utrinek, ki govori o Kolpski dolini med vojno in upam, da boste že kje našli prostor zanj.

Kdo bi opisal, še manj pa pozabil na strahote vojne vžre. Požigali so nam domačije, ubijali najbližje. Vse to se ne da izbrisati iz knjig, še manj pa iz src preživelih! In še nekaj ne bo nikoli pozabljeno: To, kako so prebivalci Kolpske doline sprejemali partizane, kako so jim dajali poslednji kosček kruha, pa čeprav so bili pri hiši lačni otroci!

Spominjam se tudi sončnega dne malo pred 8. septembra leta 1942, ko je prišlo do hudega spopada med Italijani in partizansko kolono. Italijanska kolona je bila povsem razbita in na tem mestu, kjer se je bila ta bitka, se danes vije lepa in moderna asfaltirana cesta, ki bo drugo leto končana in na katero smo toliko časa čakali.

Naj povem še to, kar verjetno že veste, da v Kolpski dolini ni bilo izdajalca, da je tod živel ne-verjetno zaveden rod!

Tudi dosti žrtev je dala naša Kolpska dolina, nekateri so padli kot talci, drugi so umrli v taboriščih in tretji so padli kot partizani... Še danes se mnogi borci, ki so hodili po Kolpski dolini med narodnoosvobodilnim bojem, radi zgledajo v naših krajih, kjer še vedno žive gostoljubni in dobri ljudje. Dosti nas je tudi naročenih na TV-15, vendar le malokdaj pišete o nas, o življenju naših ljudi in o krajih, te prelepe Kolpske doline, pa bi vam lahko še toliko povedali.

JOŽE KRIŽ, Kuželj v Kolpski dolini

Borci o svojem delu in programu za leto 1977

Dne 17. decembra je bila v veliki dvorani skupščine občine Vič-Rudnik 10. seja republiškega odbora ZZB NOV Slovenije z naslednjim dnevnim redom: »Poročilo o delu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije za leto 1976 in program za leto 1977«, »Sodelovanje ZZB NOV Slovenije z Vsestranskim združenjem italijanskih partizanov v luči sodelovanja v mednarodnih odporniških organizacijah«, »Predlog proračuna republiškega odbora ZZB NOV Slovenije za leto 1977« ter »Razno«.

Iz uvodnih besed Janka Rudolfa

»Čeprav morda na pogled skromno, odraža poročilo, ki ga danes predstavljamo, tako delo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, kot naših organizacij na terenu in našega članstva,« je v prvi točki dnevnega reda 10. seje republiškega odbora ZZB NOV Slovenije uvodoma dejal Janko Rudolf.

»Govori o naših družbenopolitičnih prizadevanjih v okviru SZDL pri uveljavljanju nove ustave, kongresnih dokumentov ZKS in ZKJ, uveljavljanju delegatskih razmerij ter pri sprejetju zakona o združenem delu. To so prizadevanja, v katerih so naše organizacije odigrale pomembno vlogo, kar pomeni odgovorno, zavzeto in razgibano sodelovanje pri uveljavljanju našega samoupravnega socialističnega sistema v smislu utrjevanja delavskega razreda, njegovih interesov ter povezovalne vloge njegove avantgarde ZKJ in s katerim so dokazali zvestobo načelom revolucije tudi v tej stopnji našega družbenega razvoja. To torej ne pomeni le uveljavljanje načel narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije ter najboljši način prenašanja revolucionarnih izkušenj, ampak konkretno akcijo za spremembo družbenih odnosov, za uveljavljanje imenovanih dokumentov v življenju. Da bomo slednje z enotno družbenopolitično akcijo dosledno tudi dosegli pa pomeni, da stoji pred borčevsko organizacijo, kot pomembnim delom skupne vrste socialističnih sil, tudi v prihodnje odgovorne naloge, da bo potrebno v tem smislu zastaviti delo tudi v letu 1977.«

Pravilnik o namenu in uporabi sredstev tega sklada

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je na svoji seji 17. decembra 1976 sklenil ustanoviti TISKOVNI SKLAD TV 15 in je v zvezi s tem sprejel naslednje besede:

1. Glede na to, da je glasilo ZZB NOV Slovenije in ZRVS Slovenije TV 15 v pogostih denarnih težavah, ki ogrožajo njegovo normalno izhajanje ter zavirajo njegov napredek in sodobnejši razvoj, ustanavlja republiški odbor ZZB NOV Slovenije in republiški odbor ZRVS Slovenije kot ustanovitelja lista TISKOVNI SKLAD TV 15 v katerega naj se zbirajo in stekajo sredstva za denarno pomoč našemu glasilu.

2. V TISKOVNI SKLAD TV 15 vlagajo občinski odbori ZZB NOV in ZRVS, družbenopolitične skupnosti, družbenopolitične organizacije, delovne organizacije in posamezniki prispevke po svojih možnostih in predurku.

3. TISKOVNI SKLAD TV 15 pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije se uporablja za denarno podporo glasilu ZZB NOV Slovenije in ZRVS Slovenije za premostitev težav ob raznih podražitvah papirja, tiskarskih storitev ter povečanju drugih stroškov, ki jih terja sodobnejše urejanje in tiskanje glasila.

4. TISKOVNI SKLAD TV 15 upravlja petčlanski odbor, ki ga imenujeta republiški odbor ZZB NOV Slovenije in ZRVS Slovenije.

5. Odbor daje o svojem delu in o stanju sklada poročilo republiškima odboroma vsako leto.

6. Sredstva TISKOVNEGA SKLADA TV 15 se zbirajo na tekočem računu: republiški odbor ZZB NOV Slovenije, številka 50100-678-45473, tiskovni sklad TV 15.

V nadaljevanju je predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije ugotovil, da je tudi razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij temeljito preseglo osnovno stopnjo svojega razvoja, ko je bila borčevska organizacija edina, ki je delovala na tem področju, da je bil glede tega narejen premik tudi v miselnosti članov borčevske organizacije ter ob tem z zadovoljstvom ugotovil, »da mladi stopajo na naše mesto, pripravljeni, da nadaljujejo revolucijo«. Slednje sicer govori o zadovoljivih rezultatih podružbljanja te dejavnosti, kar pa seveda ne pomeni, da tudi v prihodnje ne bo potrebno podružbljanju razvijanja in negovanja revolucionarnih tradicij posvetiti izjemno pozornost in skrb.

Janko Rudolf je dalje ugotovil, da so bili tudi v podružbljanju socialne in ekonomske varnosti borcev storjeni veliki koraki, saj so pravzaprav vsa vprašanja, ki zadevajo borce, našla svoje mesto v vseh pomembnih dokumentih naše skupnosti. »Čeprav,« je opozoril predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, »v njih ne piše kdo, kdaj in kako se bo to naredilo!« Ne glede na to pa prisotnost borčevskih vprašanj v teh dokumentih pomeni, da postaja skrb za borce skrb vse naše družbe, »kar je edino prav, saj le-ta ne more biti samo skrb borčevske organizacije, ampak je tudi dolg družbe do te generacije,« je poudaril Janko Rudolf.

Tudi, ko se je pomudil ob programski usmeritvi ZZB NOV Slovenije za leto 1977, je tovariš Rudolf dejal, da ni toliko pomembno ali je le-ta dovolj obširno oziroma le okvirno predstavljena. »Važno je, da bomo to programsko usmeritev dosledno izvrševali, da bomo zasledovali vse družbenopolitične akcije SZDL ter tako prispevali k boju skupne vrste socialističnih sil za dosledno uveljavljanje našega samoupravnega socialističnega sistema!«

Nato je predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije opozoril, da ob tem ne gre pozabiti na naloge, ki so prvenstveno skrb borčevske organizacije in da je potrebno z nič manjšo pozornostjo nadaljevati naloge, zastavljene pred desetimi leti, pa čeprav so le-te v dobršni meri že uresničene. Gre predvsem za »Knjižnico NOV in POS« in za »Knjižnico OF«. Zato je potrebno z vsemi močmi pristopiti k pisanju zgodovine enot, ki so še neobdelane, zapisati je treba čim več pričevanj živih ljudi in s tem storiti vse, da bi dokumenti, naši ali sovražnikov, ne bili edini vir za pisanje zgodovine, kakršna je zgodovina narodnoosvobodilnega boja. »Bila bi nenadomestljiva škoda,« je poudaril Janko Rudolf, »če ne bi zabeležili čim več pričevanj naših ljudi, čeprav so včasih obremenjena s človeškimi slabostmi, saj bodo le-ta dragocen vir za naše zgodovinarje!«

V nadaljevanju je tovariš Janko Rudolf opozoril na leto 1978 kot na leto, na katerega se pripravljajo vsa Jugoslavija in v katerem poteče mandatno obdobje tudi borčevski organizaciji. »Sodelovanje borčevske organizacije v teh skupnih naporih, da se tudi po letu 1978 zagotovi nemoteno delovanje našega samoupravnega socialističnega sistema, mora biti še kako občutno!« je poudaril predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Vzporedno s tem bo tekla tudi akcija za spremembo statutarnih določil borčevske organizacije z eno osrednjim nalogom, kako se organizirati v krajevni skupnosti. »S stanjem, kakršno je zdaj, ne moremo biti več zadovoljni, delegatski sistem in delegatska razmerja terjajo svoje in storiti je treba vse, da bo naša organizacija v krajevni skupnosti, kjer so borci najbolj aktivni, tudi vnaprejšnje prisotna!«, je dejal predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Nekaj misli iz razprave

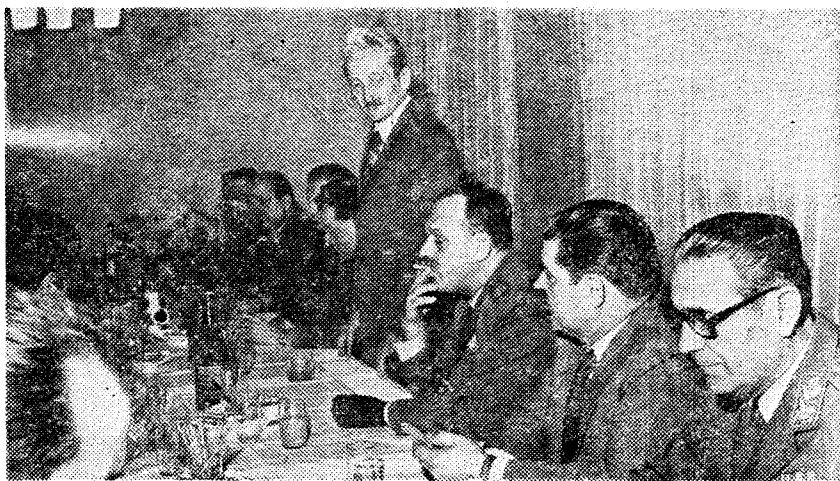
Razprava, ki je sledila, je — kot je ob koncu poudaril Janko Rudolf — presegla formalno vsebino prve točke dnevnega reda in bo kot taka dragocen napotek za obogatitev predloženih dokumentov republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, še posebno njegove programske usmeritve za leto 1977.

Med drugim je bilo poudarjeno, da družba za vprašanja borcev ni gluha, da pa stoji pred borčevsko organizacijo v zvezi s tem naloge, da se izbiri za že dogovorjeno! Izražena je bila tudi želja po še tenkočutnejši skrbi za borce, ki so potrebni pomoči, kar je bilo ilustrirano s podatkom, da živi, na primer, na Bokalcih, ki je eden izmed najbolj skromnih tovrstnih domov, kar štirideset borcev. Nakar je bilo opozorjeno, da bi bilo napak iskati kakršne koli privilegije za borce, pač pa mora biti borčevska organizacija v prihodnje bolj glasno prisotna v skupnih prizadevanjih za razvoj zdravstvene zaščite na socialistični osnovi, s čimer bo hkrati pomagala tudi svojemu članstvu! Daje je bilo govora o vidnih rezultatih na področju podružbljanja razvijanja in negovanja revolucionarnih tradicij z ugotovitvijo, da je to podružbljanje še bolj slabo čutiti v bazi, da ga bo potrebno speljati do občinskih organizacij SZDL, do sleherne krajevne skupnosti. V zvezi s podeljevanjem še tradicionalnih zveznih nagrad ob četrtem juliju smo zabeležili očitke, da je leto za letom najmanj predlogov iz Slovenije, kar daje vtis, da na področju po-

O tem, da se republiški odbor ZZB NOV Slovenije zaveda, da reševanje tega vprašanja ni le stvar družbe, ampak da je potrebno iskati tudi rešitve znotraj organizacije, govori »tiskovni sklad TV 15«, ki sta ga ustanovila republiški odbor ZZB NOV Slovenije in republiški odbor ZRVS Slovenije z namenom, vsaj delno pomagati TV 15 v težavah, ki se mu obetajo v letu 1977. »Sklad je zaživel, saj so vanj že pritekli prvi dinarji,« je povedal tovariš Turnher.

Sodelovanje ZZB NOV Slovenije z Vsestranskim združenjem ANPI

Uvodoma je Janko Rudolf pojasnil, zakaj so se odločili prav sodelovanju z ANPI posvetiti posebno točko dnevnega reda 10. seje republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. »Gre za sodelovanje takšnega pomena, ki temelji na takšnih koreninah, kot je skupni protifašistični boj, da zasluži našo posebno pozornost,« je dejal predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, »hkrati pa to govori, kar bi rad še posebno poudaril, o naši želji po nadaljevanju, še bolj poglobljenem sodelovanju.« Predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije je poudaril tudi to, da je tudi nedavni kongres ANPI zgovorno pokazal, kako pomembna politična sila je Vsestransko združenje italijanskih partizanov v boju naprednih sil za ekonomsko in družbeno demokratizacijo Italije pa to, da je imela Jugoslavija na kongresu v Firencah poudarjeno vlogo ne le zaradi preple-

Na sprejemu, ki ga je generalpolkovnik Franc Tavčar-Rok priredil v počastitev dneva JLA za predstavnike republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, republiškega odbora ZRVS Slovenije in republiškega sekretariata za ljudsko obrambo, je gostitelju in pripadnikom Jugoslovanske ljudske armade v imenu borčevske organizacije čestital Janko Rudolf, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Foto: SLAVKO KERŠEVAN

sredovanja zakladnice narodnoosvobodilnega boja javnosti v naši republiki ni bilo kaj preveč storjenega, resnica pa je povsem drugačna. S področja socialne in ekonomske varnosti borcev so razpravljali spregovorili o uveljavljanju posebne dobe tistim udeležencem narodnoosvobodilnega boja, ki tega niso storili v prvem roku do leta 1966, kot o pomembni in nadvse občutljivi politični nalogi borčevske organizacije tudi v letu 1977, pa o družbenem dogovoru o občinskih priznavalninah, o katerem je bilo govora v eni izmed najširše organiziranih razprav, v katero so bile vključene vse družbenopolitične sile in ki naj bi bil sprejet do konca leta 1977 ter katerega podpisnik je tudi republiški odbor ZZB NOV Slovenije.

Posebno pa bi veljalo opozoriti na informacijo o seji tiskovnega sveta pri republiški konferenci SZDL 16. decembra letos, katere pobudnik je bil republiški odbor ZZB NOV Slovenije in na kateri je bilo govora o položaju pisane besede na temo narodnoosvobodilnega boja; informacijo je podal Tone Turnher, sekretar republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, dopolnila pa Vanda Škodnikova, delegatka pri tiskovnem svetu republiške konference SZDL Slovenije.

Na seji, ki jo je vodil Mitja Ribičič, predsednik republiške konference SZDL Slovenije, je bilo celovito prikazan trenutni položaj tako imenovanega partizanskega tiska in tako imenovane partizanske pisane besede ter nakazane tudi rešitve, v pogovoru pa so sodelovali tudi predstavniki založbe Borec, založbe Partizanska knjiga, TV 15 in revije Borec. Informacija je bila sprejeta in potrjena s sklepom, naj se da v razpravo izvršnemu odboru SZDL Slovenije s priporočilom, da le-ta pregleda možnosti za sistemsko rešitev tega vprašanja, kot je bilo to storjeno za celoten mladinski tisk, ker — kot je ob koncu poudaril Mitja Ribičič — tisk in knjige na temo narodnoosvobodilnega boja niso samo stvar borcev, temveč vseh, ki prevzemajo kulturno dediščino našega boja in naše revolucije.«

tenosti protifašistične borbe, marveč tudi zaradi naše neuvrščene politike in tudi zaradi samosvoje poti v socializmu, »da ne govorim o izredni gostoljubnosti, ki so nam jo ob tej priložnosti nudili naši gostitelji!«, ter ob koncu poudaril željo po vključevanju naših borcev in aktivistov v Trstu v ANPI.

O »sodelovanju ZZB NOV Slovenije z Vsestranskim združenjem italijanskih partizanov v luči sodelovanja v mednarodnih odporniških organizacijah« je spregovoril Bogdan Osolnik, podpredsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Povedal je, da je že po kongresu v Firencah zasedala komisija za mednarodne odnose pri zveznem odboru ZZB NOV Slovenije, katere predsednik je, da se načrtujejo nove možnosti in da so dani novi pogoji za sodelovanje na tem področju, kar beleži že tudi prve rezultate. »Potrebno je pravzaprav le še podpreti poročilo in programsko usmeritev naše komisije, da bi v ugodnejših pogojih, ki se nakazujejo, lahko še uspešneje nadaljevali naše sodelovanje ne le z ANPI, marveč z vsemi mednarodnimi odporniški gibanji!« je poudaril Bogdan Osolnik.

Iz razprave k tej točki dnevnega reda povzemamo besede Lidije Šentjurgove, ki se je odločno zavzela za ureditev vprašanja odlikovanj našim borcem in aktivistom v Trstu ter predlagala, da se takoj ustanovi komisija, ki naj pripravi tovrstne predloge, saj je pravilna faza za ureditev tega vprašanja prav gotovo stvar republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. »Da ne govorim o tem, da se še do danes nismo lotili sistematičnega pisanja zgodovine narodnoosvobodilnega boja v Trstu, da, na primer, še nimamo zgodovine komande mesta Trst!« je dejala tovarišica Šentjurgova.

S potrditvijo proračuna republiškega odbora ZZB NOV Slovenije za leto 1977 in točko »razno« je bila sklenjena 10. seja republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. MILENA ŠTRAJNAR

Ze zgodaj je spoznal nepravilnost in izkoriščanje. Ko se je izučil za ključavničarja, je odšel v usnjarno v Mokronog, kjer je bil kurjač, potem pa je krizaril po Sloveniji. Bil je v trboveljskem rudniku, pa so ga izgnali zaradi naprednih idej, pa v Mariboru, v Žerjavu na Koroškem itd. Potem je šel še k vojakom, kjer so ga zaradi naprednih idej vtaknili v tako imenovano »neborračko četo«. V teh četah vojakom niso nič kaj radi dajali orožja. Sicer pa je bil Nace Golob kar naprej v sporu s predpostavljenimi in je po lastnih besedah od 18 mesecev kadrovskega roka, kar tretjino presedel v vojaškem zaporu. Po vojaščini je naredil izpite za vse vrste vozil z eksplozijskim motorjem razen letal, in je bil večkrat zaposlen kot šofer. Tudi začetek vojne ga je tudi zatekel za volanom. Vozil je 11-tonsko škodo pri gradnji utrdob na tako imenovani »Rupnikovi liniji« pri Železnikih.

Takoj po okupaciji se je povezal z OF in po Tivoliju skupaj s somišljeniki zaljubljenim italijanskim oficirjem pobiral orožje. Toda kmalu je dobil nalogo, naj odide v Mokronog. Maja 1941. leta je bil tudi sprejet v partijo, v Mokronogu pa je bil pravzaprav član mokronoške partizanske čete, čeprav je deloval na terenu. Spet se je zaposlil v usnjarni kot kurjač in šofer. Večkrat je potoval v Ljubljano in tihotapil pošto ter druge stvari za partizane. Ob neki taki priliki pa je bil izdan in Italijani so ga zaprli, skupaj z drugimi tovariši. Toda čeprav so jim grozili s smrtjo, so zanimali zvezo s partizani in tako so jih januarja 1942 izpustili iz zaporu.

● Trije vagoni usnja za partizane

Ceprav so Italijani vedeli, da je Nace Golob simpatizer OF pa so najbrž domnevali, da ga je zapor toliko »poboljšal«, da so mu dovolili svobodno gibanje in končno celo zaupali nočno čuvanje usnjarne. Nace Golob je to »zaupanje« temeljito izkoristil. Delal je sabotaže in še naprej vzdrževal stike s partizani. Končno so sredi 1942. leta naredili veliko akcijo. Ponoči so partizani iz tovarne usnja odnesli približno za tri vagone usnja. Tovarno jim je odprl Nace Golob. Takoj po akciji je seveda moral zapustiti Mokronog. Odšel je med partizane, že dan prej pa je na osvobodeno ozemlje poslal ženo in otroka.

Nace Golob je bil potem v Krškem odredu in je kmalu postal komandant štabne čete. Potem je partizani po Dolenskem, postal komandant bataljona, bil ranjen, v roški ofenzivi večje vodil svojo enoto in množico beguncev skozi sovražne obroče in čez dobro leto dočkal italijansko kapitulacijo. Ko je neposredno po kapitulaciji Italije pri Zbruzah varoval cesto pred Nemci, se je k njemu na motorju pripeljal France Biček in mu dejal, da je na seznamu prvega slovenskega tankovskega odreda, ki ga je ukazal ustanoviti France Rozman-Stane.

● Na prvih partizanskih oklepnikih

Z Bičkom sta začela zbirati tanke in druge oklepne enote, ki so jih zapustili bežeči Italijani. Tako sta zbrala štiri oklepne avtomobile fiat, pet blind in štiri ali pet tankov. Baza je bila v Trebnjah, prvi partizanski tankovski odred pa se je s sovražnikom udaril le nekajkrat. Razpostavljen je bil od Kostanjevice do Ljubljane, da bi pomagal Nemce potisniti nazaj čez Savo. Komandant Biček je držal sredino pri Radečah, Dolhar, komisar, pri Kostanjevici, Golob, pomočnik komandanta, pa pri Litiji. Dolharju so Nemci uničili enega od tankov na mostu na Krki, ena Bičkova blinda je pri Hinjah zapeljala na mino, eden izmed Golobovih šoferjev pa je prevrnil oklepni kamion.

Neuspehi teh tankovskih partizanskih operacij so seveda povsem razumljivi, saj nihče ni bil izvežban tankist, razen tega pa ni bilo goriva, ne streliva in ne mehaničnih delavnic. Toda imeli so tudi nekaj uspehov. Golob se spominja, da je imel v tanku dva Italijana, oba tankista. Ta dva sta potolkla kakih 15 Nemcev v neki vasi blizu Litije. Partizanski tank je pomagal tudi zvečiti top na položaj, od koder je lahko uspešno streljal na Turjak.

Pred nemško ofenzivo pa so partizani morali umakniti tudi oklepne enote in končno so tanke in blinde skрили v roških gozdovih. Toda nekdo je skrivalec izdal in Nemci so tanke odkrili ter jih zažgali.

Slovenske partizanske tankovske enote tako ni bilo več in tankisti so spet postali pehotniki. Golob je odšel v Tomšičevo brigado.

Toda pozimi 1943 je Golob dobil ukaz, naj najde Bička in naj gresta skupaj v oficirsko šolo v Metliko. Dejali so jim, da bodo šli v Bosno, kjer da je precej zaplenjenih nemških tan-

kov. V metliški šoli je bilo zbranih kakih sto partizanov, ki naj bi šli v Bosno. Iz glavnega štaba je kmalu prišel general Jaka Avšič, ki je izbral 37 prostovoljcev, Goloba zaupal vodstvo poti, Biček je bil namestnik, Baudek pa komisar. Končno so fantom tudi povedali, da ne bodo šli v Bosno, ampak k zaveznikom, kjer jih bodo izučili za tankiste.

V hudem snegu januarja 1944 so odšli proti Črnomlju, čez Sinji vrh v Podgrad, nakar so se v kadi za guljenje prašičev prepeljali čez Krko. V kad sta lahko stopila le dva, eden pa jo je moral pripeljati tudi čez reko nazaj. Proti koncu so se ojunčili in čez reko so se vozili tudi trije hkrati. Pot so nadaljevali v Brod Moravice, potem na

insistiraj, dokler ga maršal Tito ni sprejel.

»Kako ste potovali?« je Tito vprašal po slovensko.

»Dobro,« je rekel Golob.

»Kako narod?« je vprašal maršal. »Povsod enako, v Sloveniji, Hrvaški in Bosni,« je rekel Golob.

● Tečajniki veslajo

V Drvar so prispeli tudi tankisti iz drugih jugoslovanskih republik. Tu so naredili selekcijo in približno polovica Slovencev se je skupaj z drugimi — vseh je bilo več kot sto — odpravila proti Dalmaciji. Že v začetku so jih začeli preganjati Nemci. Zato je skupina na Tičar planini izvolila Goloba

partizanske trabakule in kmalu nato so z Visa priletela letala s hrano in vodo, potem pa je priropotala še trabakula in pokvarjeno partizansko trabakulo odšlepala na Vis. Ker pa so bili počasni, niso prispeli na Vis ponoči, ampak šele zjutraj in tako jih je prav v viški luki napadlo šest nemških štuk. Komaj so se uspeli skriti v hiše.

Zavezniki so vse zdravstveno pregledali, jim dali nove obleke, jih cepili, potem pa je prišla ladja »Ljubljana« in jih ob belem dnevu odpeljala v Bari. Tu so imeli nekaj incidentov z Jugoslovani, ki so bili proti partizanskemu gibanju, enkrat pa so užgali tudi po fašistih, ki so streljali med pogrebom nekega svojega ubitega pripadnika.

● Pol leta vežbanja v puščavi

Aprila 1944 se je v Tarantu formiral konvoj in naši partizani so zaščiteni kot še nikdar (z obeh strani so bile podmornice in torpedovke, nad ladjami pa dežnik letal) odpotovali v Aleksandrijo. Takoj so jih z vlakom odpeljali v Katatbo, kjer so imeli šestmesečni tečaj. Angleži so bili navdušeni nad hitrim dojetanjem naših fantov in so marsikaterega pregovarjali, naj ostane v njihovi vojski. Toda partizanom se je mudilo domov. Ko so se nastreljali po puščavi, so jih iz Egipta spet odpeljali v Taranto, tu so še malce vežbali, nakar so jih tik pred osvoboditvijo Beograda pripeljali na Vis. Skupaj s partizani je prišlo tudi več tankov. Tu je bila slovesna parada partizanske tankovske brigade, potem pa sta drugi in tretji tankovski bataljon udarila na Korčulo. Golob pa, ki je bil komandir prve čete v prvem bataljonu, se je pod ognjem izkrcal v Gružu. Pri pristajanju so imeli malo smole, ker se je plato za izkrcanje zataknil. Neki angleški mornar je hotel sprostiti verigo, toda Nemci so ga pokosili. Končno so se le izkrcali, obračunali z Nemci in čez Dubrovnik prišli v Trebinje. Tu so spet trenirali. Golob je s svojo enoto sodeloval v boju za Danilovgrad, potem pa se je njihov, tako imenovani južni del tankovske brigade, usmeril proti severozahodu.

Pravi ognjeni krst so doživeli v Nevesinju, kjer so sovražnika oblegali en teden, potem pa ga zrinili v kot in ga uničili. Tankovska pot je potem vodila naprej v Mostar in po Dalmaciji do Šibenika, kjer je bila vsa tankovska brigada spet skupaj. Do tam je severna skupina že imela nekaj izgub, toda na tanke, ki jim je odbilo kupolo, so namestili štiricevni »flak« in se s takšnimi tanki brez kupole borili naprej.

Hude boje so imeli tudi okrog Bihača, kjer je Golob korakoma usmerjal vse tanke njihovega bataljona po ozkem pontonu čez Uno.

»Bil sem čisto moker od min metalcev, ki so treskale ob mostu v Uno,« pripoveduje.

Pri Titovi Korenici je Golob z dvema tankoma napravil pravi podvig. Dobesedno splezal je z njima po strmih pobočju hriba in na vrhu uničil esesovsko mitralješko gnezdo. Kolikšna je bila strmina pove tudi dejstvo, da so se tankisti bali voditi tank po tej strmini nazaj in sta bila tanka pri spustu navezana med seboj pa še vsak je vlekel za sabo hloď, da se ne bi postavil na nos. General Petar Drapšin je dejal, da je kaj takšnega nemogoče in da v literaturi sploh ne predvidevajo takšnega podviga. Za to je Nace Golob prejel odlikovanje.

● Tri dni je zadrževal obupne juriše

Konec vojne se je bližal in partizanski tanki s slovenskim komandirjem so končno potrkali tudi na vrata Slovenije. Golob je s svojo enoto gnal Nemce čez Otočac, Delnice, Grobničko polje in Klano, dokler končno ni s severni strani zavozil s tremi tanki in enim, ki je imel namesto kupole »flak« ter dvema blindama v Ilirsko Bistrico. Njegovi tanki so trinideset ur zadrževali nemške napade, ki so bili toliko bolj divji, saj so Nemci na vsak način skozi Ilirsko Bistrico hoteli izsiliti odstopnico.

»Nemci so cepali kot muhe, nam pa je zmanjkovalo streliva in goriva,« pripoveduje Nace Golob, »stal sem zunaj z brzostrelko in komandiral. Tankisti so lahko ustrelili šele takrat, ko sem ustrelil jaz. Pustil sem, da so napadalci prišli čisto blizu, potem pa smo jih kosili s kratkimi rafali.«

Končno so morali prositi za pomoč iz Pivke. Prišel je četrti bataljon in jih zamenjal. Nace Golob pa je s svojo enoto odšel v Pivko, a komaj je prišel tja, že je moral nazaj, kajti Nemci so hudo pestili četrti bataljon. Golobovi tanki so se takoj vrnili v Ilirsko Bistrico in zadržali Nemce. To je bil zadnji Golobov tankovski boj. Kmalu nato se je vojna končala in tudi Nemci pri Ilirski Bistrici so se vdali.

ANDRAŽ

Partizan na gosenicah

Prav te dni, 19. decembra — je Nace Golob praznoval 70-letnico svojega življenja. Njegova življenjska zgodba je tako raznolika in zanimiva hkrati, vsaj tisti del do 1945 leta, da bi skoraj iz vsakega pomembnejšega dogodka, lahko napolnili tale skopo odmerjeni prostor. Kljub temu smo se odločili, da bomo iz bogate zakladnice dogodkov, ki jim je bil priča in jih je pomagal tudi soustvarjati, izbrali najbolj »ekstremni«, to pa je »tankovski« del njegovega življenja. Nace Golob se je rodil 1906. leta v Trstu, toda že od mladih nog je živel pri starem očetu in materi v Mokronogu. Ko je končal osnovno šolanje, je imel srečo, da je s štirinajstimi leti prišel v uk, v krmeljski rudnik. Vajenec v takratnih časih pa je moral presneto stisniti zobe.

Skrad, Mrkopalj... 1. februarja so prišli na Jasenjake. Dotja so gazili cel sneg do pasu, ko pa so prišli v naselje, je bilo zažgano in opustelo. Šele pozneje so v gozdu naleteli na domačine, ki so se umaknili pred divjanjem tako imenovanih »trupovcev«. To so bili v Nemčiji izšolani klavci, ki so se vrinili v partizanske vrste. Na Jasenjaku so zmedli vaščane in poklali 28 fantov ter deklet. Borci so jih hoteli izslediti, toda niso jih več našli. Pot so nato nadaljevali na Otočac, v Babji potok, nakar so prišli v današnjo Titovo Korenico. Spotoma so se komaj izmuznili volkovom, ki so tulili naokrog, slovenski tečajniki pa so imeli le eno puško, brzostrelko in pištolo.

● Sprejel ga je tovariš Tito

V Titovi Korenici je Golob prenočeval pri nekem kmetu, ki pa ga je zvečer opozoril, da bodo prav v njegovem stanovanju imeli sestanek simpatizerji ustašev. Goloba je namestil na kmečko peč in ga zamotal v cunj. Kmalu nato so prišli ustaši in se na hitro zmenili za neko akcijo. Drugi dan je Golob povedal, kaj je slišal in partizani so pričakali ustaše.

Tečajniki so potem pot nadaljevali čez Vrelo, Mazin, Srb do Martin Broda, kjer so se jim priključili še trije amerikanski letalci, ki so jih zbili Nemci. Končno so preko Une sredi februarja prišli v Drvar. Sprejel jih je Ranković in njihovo pismo hotel predati Titu, toda Golob je imel ukaz, da mora pismo predati osebno in je toliko časa

za vodjo poti in ta je potem skozi vas Trubar pripeljal skupino do Gračca, se izognil ofenzivi in nato prišel do Benkovca. Tu se je spet izkazala Golobova previdnost. Pred spanjem je vsem zapal, da se v primeru napada najdejo v bližnjem barju in res, ponoči so napadli ustaši ter Nemci. Partizani so se razkropili, a naslednji dan so bili spet vsi skupaj.

»Malo je bilo sicer zoprno v tistem blatu in mislil sem, da sploh ne bom prišel več ven,« se spominja Golob.

Od tu naprej so jim ostali le še zadnji kilometri kopenske poti. Cilj je bilo naselje Filip Jakov med Zadrom in Biogradom. Vse popoldne so čakali, da se je zvečerilo, nakar so domačini iz vode dvignili potopljen čoln in odvešali kak kilometer daleč na otok Pašman. Partizani so se po Pašmanu potem napotili na severni konec otoka, tu so spet dvignili čolne iz morja in odvešali so v Sali na Dugem otoku. Veslali so vso noč in pristali, ko se je že delal dan.

● Angleški obveščevalec na čereh

Naslednji dan jih je motorna trabakula odpeljala proti Visu, toda pri Kornatih se je motor pokvaril in izkrcali so se na nekem otočku. Bili pa so brez hrane in vode. Golob in še neki Tržičan sta se napotila po otoku, da bi našla vodo ali kaj užitnega, pa sta naletela na angleškega obveščevalca. Ta je prebival na čereh in sporočal Angležem na Vis o premikih nemškega ladjevja. Seveda je tudi takoj sporočil o nezgodi

Združenje borcev še aktivnejše

Ko je v torek na večer stekel pogovor z Jožetom Zelezničarjem in Marijo Rus, predsednikom ter tajnico ZB NOV Polhov Gradec, nas ni bilo treba posebej prepričevati, v kako težkih terenskih razmerah deluje ta organizacija. Preden smo ju našli, nam je na poledenelih polhograjskih klančih nič kolikokrat zdrsnil korak, s strmih dolomitskih hribov pa so nam pomežikovale luči bivališč. Vsak od teh razpotegnjenih svetlih otokov pa je predstavljal 16 vasi in zaselkov, v katerih živi tudi 65 članov borčevske organizacije.

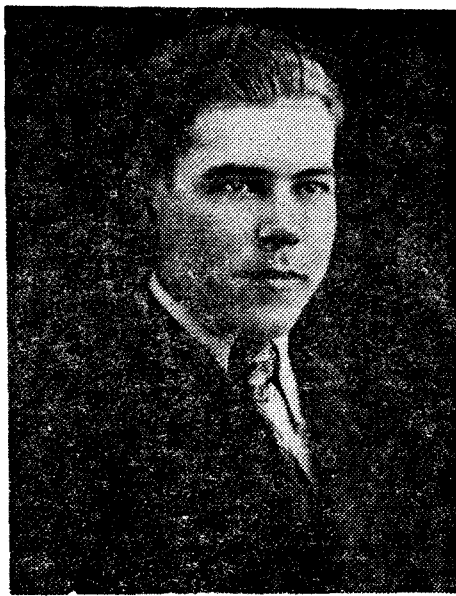
Zaradi tega se člani organizacije, med katerimi je tudi nekaj vojaških vojnih invalidov, sestaja le po potrebi: na rednih letnih sestankih, pred volitvami ali referendum, ko je treba podpreti tovariše pri prošnjah za sprejem v zdravilišče in podobno. Pa seveda tudi na novoletnih družabnih srečanjih, na proslavah ter ob dnevu mrtvih.

Vzdrževanje spomenikov, obujanje spominov na padle tovariše in negovanju tradicij NOB namenjaajo v tej orga-

nizaciji posebno pozornost. Za tako ravnanje je dovolj vzrokov, na katere opozarjajo spominske plošče na Gavgarjevi bajti, v Žirovnikovem grabnu, v Dvoru, na Belem in drugod. Poleg tega pa so tu še imena kot Pasja ravan, Ključ, Belška grapa, Jančar Lizika-Majda in druga. Pa datumi kot 12. maj 1942, ki so ga letos polhograjski borci s sokrajanji še posebej obeležili, ko so na Sovovem griču za krajevni praznik odkrili spomenik prvim dvanajstim talcem s tega območja. Tako so v polhograjski krajevni skupnosti spominska obeležja skoraj na vseh pomembnejših krajih, ki so vpisana v zgodovino NOB. Sogovornika sta opozorila le na željo, da bi na Malem Ključu trajnejše in vidnejše označili mesto, kjer je v začetku maja leta 1942, nekaj dni pred streljanjem talcev v Srednji vasi, padel mlad partizan.

Priče tega in številnih podobnih, prav tako še ne dovolj dokumentiranih dogodkov, še vedno žive. Zato si člani polhograjske organizacije ZB prizadevajo zbrati čimveč pričevanj, pisanega, fotografskega in drugega gradiva, s katerim bi pomagali zaokrožiti podrobno sliko o razvoju NOB na tem območju. Pri tem delu sodelujejo z domačo osnovno šolo, na kateri so med učitelji in učenci vneti in uspešni zbiralci zgodovinskega gradiva. To pa je žal še vedno raztreseno na različnih koncih, od šolskega kabineta, pisarne KS do zasebnih hiš. Zato je seveda razumljiva pobuda za ureditev spominske sobe NOB, ki bi omogočila tako sistematično dopolnjevanje gradiva kot pregledno ureditev za javnost.

Polhograjski konec namreč poleg nedeljskih izletnikov in šolarjev rade obiskujejo tudi borčevske skupine: od nek-

Na fotografiji je Jože Jereb, sedemnajstletni partizan, ki je kot prvi borec, ki so ga Nemci v teh krajih ustrelili, padel 16. 12. 1941. To se je zgodilo v bojih na Pasji Ravni.

danjih borcev, ki so partizani na tem območju do prebivalcev pobratene belokranjske KS Gradec.

In kaj bi zapisali za konec? Morda ugotovitev, kako borci s ponosom spremljajo naš družbeni razvoj, za katerega so sami dosti žrtvovali. Ali pa o prizadevanjih, da bi bil delež borčevske organizacije v krajevnem družbenopolitičnem življenju še večji kot je bil doslej? Pa o možnostih, ki se ponuja z ambulantami za člane ZB, o okrevanjih v zdraviliščih, kamor so vsako leto sprejeti najmanj štirje člani te organizacije. Morda pa bi bilo treba nekaj reči o skromnih stanovanjih, s katerimi so nekdanji borci kljub možnostim, ki jih imajo za preureditev, kar prehitro zadovoljni.

Med razgovorom smo namreč večkrat slišali, da nihče od njih ne čaka privilegijev, le nekaj pozornosti je včasih dobrodošlo. Pozornosti od mladih, krajevne skupnosti, socialnih služb ali pa morda od tistih, ki so včasih upravičeno potrebni kritike. Take, kot jo je za konec izrekel Jože Zelezničar temeljni organizaciji Posestva Ljubljanskih Mlekarn, zaradi njenega malomarnega odnosa do družbene lastnine do kmetov, in do zemlje, ki se v polhograjskem koncu kar ponuja. Kadar gre za zemljo, pa je vredno prisluhniti. To vdo vsi, ki so se zanjo borili.

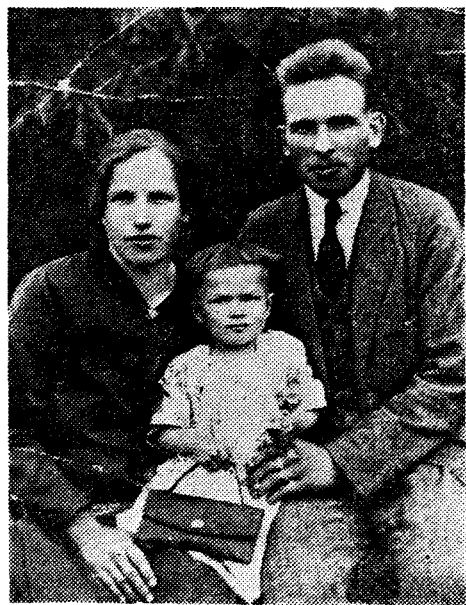
J. O.

Uspešno zaključeno leto

V soboto so na seji občinskega odbora ZBZ NOV Maribor razpravljali o sodelovanju s štabom teritorialne obrambe Maribor in poveljstvu enot pri prenašanju tradicij NOV. Dogovorili so se tudi, da naj bi bila občinska skupščina ZBZ NOV Maribor najpozneje do 1. decembra 1977, medtem ko bi jih izvedla združenja borcev in VVI do 1. novembra prihodnjega leta. Razpravljali so tudi o predvideni spremembi statuta ZBZ NOV Slovenije pa o osnutku zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o pokojninskem zavarovanju, o slovenskih zakonih o ljudski obrambi, družbeni samozaščiti, varnosti in notranjih zadevah. Sprejeli so pravilnik o pogrebnih svečanostih udeležencev NOB in rebalans proračuna občinskega odbora ZBZ NOV in še o nekaterih zadevah.

To je bila zadnja seja občinskega odbora v letošnjem letu. Na njej je predsednik Janez Hribar izrekel zahvalo za tesno sodelovanje skozi vse leto in za vrsto pomembnih uspehov.

D. M.

Na fotografiji je Marija Lešnjak, ki so jo kot mater 14 otrok leta 1944 zaprli v zaporih v Begunjah. Njen mož (na sliki) je padel kot talec v Škofji Loki, Marija pa je izgubila brata v dražgoški bitki.

ŠE ENKRAT:

Ortopedski pripomočki

Obiskali smo Zavod za rehabilitacijo invalidov v Ljubljani. Naš namen je bil izvedeti nekaj več o invalidski problematiki, možnostih za rehabilitacijo posameznih vrst invalidov in s tem seveda vojaških vojnih invalidov. Problematika za naše bralce ni povsem nova, saj smo v številki našega časopisa, ki je izšel 30. 9. letos že pisali o možnostih rehabilitacije vojaških invalidov in sicer na podlagi pravilnikov, ki urejajo to področje. Na zavodu smo bili deležni prijaznega sprejema pri direktorju tovarišu Milanu Črepinšku dipl. ptlg. in direktorju enega izmed dveh tozdov zavoda »SOČA« inženirju elektrotehniku Janezu Primožiču, s katerim smo se v pogovoru zadržali malo dlje.

posledico to, da so »najslabša območja« enačili s poprečno oceno stanja v vsej Jugoslaviji. Vse to je navedlo ing. Primožiča k razmišljanju, kako bi bolj objektivno ocenjevali preskrbo z ortopedskimi pripomočki in to upoštevajoč interese in potrebe končnega uporabnika pripomočka na eni strani in celotnega procesa preskrbe na drugi. (OP 76)

Namesto konkretnjšega opisa njegovega programa, ki je za nas morda preveč strokoven, se vrnimo k razgovoru:

V letu 1968 so na zavodu pristopili k rekonstrukciji sredstev za protetiko in ortotiko. Z namenom izboljšati sta-

nje na tem področju so v letih med 1970 in 1975 izdelali srednjeročni program. V tem obdobju je močno »padla« proizvodnja ortopedskih čevljev za invalide. Kvantitativno so proizvodnjo teh pripomočkov torej na nek način zanemarili, nikakor pa ne v kvalitativnem smislu. Kaj se je pravzaprav dogajalo. Na zavodih za socialno zavarovanje in občinah so uslužbenci »usmerjali« invalide k naročanju ortopedskih čevljev pri privatnih čevljarjih. Le-ti so do neke mere ustregli zahtevam posameznikov, izdelki pa niso zadovoljevali zahtev po popolni funkcionalni uporabi z anatomsko-fiziološkega vidika. Ker je bila dejav-

nost zavoda v tem pogledu odvisna od ravnanja omenjenih zavodov in občin je bil naveden padec v količini proizvodnje neizogiben. Stanje pa se je kasneje začelo spreminjati, tako da je bilo tudi na zavodu mogoče uvesti popolnejši sistem planiranja.

Naročila za omenjene pripomočke naraščajo, vzrok temu pa je med drugim tudi ta, da je pravilnik, ki ureja to področje za aktivne vojaške zavarovance, razširil krog upravičencev tudi na družinske člane.

V prejšnjem članku z naslovom »Ortopedski pripomočki« smo pisali tudi o čakalni dobi za ortopedski čevlji, ki je bila včasih že kar nerodno dolga, zato smo ing. Primožiča vprašali kako je s to dobo sedaj. Povedal nam je, da le-ta trenutno znaša 45 dni, omenil pa je tudi težave, ki so »na stopale« pri izdelavi tega pripomočka in sicer kovinski del, ki je sestavni del čevlja in ki je predstavljal oviro za izpolnjevanje rokov.

Na zavodu trenutno pripravljajo projekt za izdelavo prizidka v katerem bodo izdelovali ortopedske čevlje, objekt pa bo predvsem omogočil nove tehnološke rešitve, ki imajo v celotni problematiki velik pomen.

Učinkovitost vsake dejavnosti v največji meri pogojuje količina zahtev posameznika, zato je verjetno komentar pri dejstvu, da v zavodu letno obravnava 12000 invalidov in s tem 18 tisoč obiskovalcev, povsem odveč.

Naj zaključimo naš sestavek z informacijo, da bo na zavodu za rehabilitacijo sl. l. 1977 začela delovati komisija za vojaške invalide, ki bo kontrolirala prevzem pripomočka. V komisiji bosta 2 zdravnika, predstavnik organizacije ZBZ NOV protetik in pravica.

ANDREJ SKALERIČ

Ivan Cankar na partizanskih odrih

Ko je letošnje leto pravzaprav polno kulturno-političnih manifestacij posvečenih obletnici Cankarjevega rojstva, s tem pa seveda predvsem ovrednotenju njegovih literarnih in idejnih kvalitet, se je potrebno obrniti tudi na obdobje polpretekle zgodovine in videti, kaj je Cankarjeva misel in kaj je njegova beseda pomenila med vojno viхро smrtonosnih krogel in koliko so pomenile našemu delavcu, našemu borcu ideje, ki jih izgovarjajo junaki Cankarjeve proze in še bolj njegovega gledališča. Čeprav se je Cankarjevo ime v drobcih že večkrat objavljalo v našem časopisu kot neobhodno ime skoraj vseh partizanskih mitingov, pa prinaša pričujoči prispevek kompleksnejši pregled njegovih uprizoritev in predvsem posega, čeprav posredno, tudi v kulturno poslanstvo amaterskih in profesionalnih gledališč narodno-osvobodilnega obdobja. Ideja »gledališče ljudem« se je v zelo močnih in konkretnih rezultatih realizirala že pred tridesetimi in več leti in bi nam bil lahko ta čas za vzgled tudi na tem področju človekovega ustvarjanja, poustvarjanja in seveda kulturnega izobraževanja.

● Ime v dražgoški bitki

Ivan Cankar je bil med narodno-osvobodilno borbo med ljudmi nenehno prisoten. Po njem se je imenovala tudi ena prvih slovenskih udarnih brigad. Na Gorenjskem je Cankarjev bataljon zadal prvi in morda odločujoči udar nemški sili v legendarni dražgoški bitki. Tudi borci so velikokrat recitirali ali pa na mnogih mitingih poslušali Cankarjevo besedo, odlomke iz njegovih znamenitih del, ki so govorili o prav takšnem človeku, o prav takšnem borcu za pravice in svobodo, kot so bili oni sami. Tudi otroci v šoli so ga brali, kjer so seveda lahko imeli šolo. V jeseni leta 1944 je Slovensko narodno gledališče igralo v Črnomlju Kralja na Betajnovi, s Hlapcem Jernejem pa je v predelavi za zborni recitacijo nastopilo Frontno gledališče 7. korpusa. Bile pa so med vojno še druge, intimnejše in preprostejše uprizoritve njegovih del ali pa vsaj odlomkov in o nekaterih takih uprizoritvah naj steče beseda v pričujočem članku.

Leta 1943 je nastopila pomlad v Beli krajini rano. Ze marca so pozelenele breze in v cvetele češnje ter breskve. Za trenutek se je zdelo, da vojne sploh ni in vendar je imela Gubčeva brigada za sabo težke boje v Suhi krajini, Ribniški kotlini in Jelenovem žlebu. Na začetku Drag, v lepi Markovi domačiji, so našli svoje zatočišče njeni kulturniki in tehnikarji.

Ko so se bataljoni razmestili po belokranjskih vaseh, se je kulturnikom zazdelo primerno, ko bi naštevali Cankarjevega Hlapca Jerneja. Režijo je prevzel Ferdo Godina, tudi glavno vlogo, ostali sodelujoči pa so bili Sergej Vošnjak, Olga Červanova, Ivica Briljeva-Marjanca, Aleksander Peče-Sašo, Rudi Hönn in drugi.

Cankarjeva igra je bilo drugo besedilo, ki so ga igralci morali znati na pamet, sicer so bili vsi njihovi dotedani nastopi improvizirani. Čas je priganjal, vaje so bile zahtevne, a vsak se je potrudil, saj se je zavedal, sredi tistega zelenega aprila, da ustvarja revolucijo in da je Cankarjev hlapec Jernej glasnik te revolucije.

● Hlapec Jernej v Radovici

Z dvema kmečkima vozovoma so se gubčevci odpeljali v Radovico. Tam naj bi bila premiera, opremljena s partizanskimi pesmimi. Italijani in beli so bili prav blizu, a partizani so imeli patrulje na pravih mestih. Na prosvetnem domu v Radovici je vihrala slovenska zastava s peterokrako zvezdo. V vasi je bilo čutiti praznično vzdušje, vrata domačij so se odpirala in vabila partizane na prigrizek in pijačo.

Popoldne okoli pete ure se je pred nabito dvorano dvignila zavesa. Prvič v zgodovini je s tistega malega odra, na robu slovenske zemlje in na meji s Hrvaško, zazvenela Cankarjeva beseda in se utrnila njegova uporniška misel. Scene seveda ni bilo, svetila je le petrolejka in tudi igralci niso bili veliki umetniki. A resnično občutenje besede, njenega pomena, izvirna in sugestivna moč v ljudeh, to je bila kvaliteta in nepozabnost tiste partizanske prireditve. Ko so prišle na vrsto narodne in partizanske pesmi, je zapela vsa dvorana, vsi so se počutili kot eno.

Cez dan ali dva je bila ponovitev na Suhorju, na dan, ko je bil ustanovljen prvi pionirski odred v Sloveniji in Gubčeva brigada je temu odredu predala prapor.

● Okrevališče in kulturno središče

Vas Planina leži na položnem in sončnem pobočju, kakih dvesto metrov pod vrhom Mirne gore nad Črnomljem. Je izrazito gorska vas, polna sadovnjakov in s polji v okolici. Razgled je prekrasen, kot na dlani je pod opazovalcem Bela krajina. Planina je bila zapuščena kočevska vas, požgana med italijansko ofenzivo. Ko pa je uprava Centralnih vojnih partizanskih bolnišnic sklenila, da se organizira v kraju okrevališče, je vas ponovno zaživela.

Planina je poleg uprave in delovne sile lahko sprejela do 150 rekonvalescentov. Zemlja je rodila, gojili so tudi govedo in oskrbovali s hrano okolišnje kraje, predvsem postojanke v Rogu. S pomočjo številnih okrevancev je zrastle v Planini dvorana z odrom, kjer so bile redne kulturne prireditve za

bolnike, za osebje Centralne partizanske bolnišnice, za osebje glavnega ekonomata na Sredgori in za domačine.

Sredi porušene gorske vasi, na obronku skrivnostnega Roga, kjer si lahko srečal medveda, volka, ali divjega prašiča, komaj streljaj od nemške postojanke, je stalo ne le prijetno okrevališče, ampak se je porajalo in razširjalo vedno večje veselje do kulturnega dela. Planina je postala središče politične, kulturne in prosvetne dejavnosti.

Dvorana je bila zgrajena iz starega skednja, oder je bil majhen, stranskih prostorov ni bilo, svetile so le karbidovke. Bilo pa je vse čisto in domače.

Na zborovanja in kulturne prireditve so prihajali tudi zdravniki s postojank v Rogu ter politični delavci posameznih oddelkov. Za geslo zborovanja so si udeleženci izbrali Klopčičevo pesem:

»Verujemo,
da bomo zmagali boj, ki ga snujemo
v temnih nočeh —
Verujemo,
da bomo zbrali moči, da bomo našli
poti,
našli poti iz noči!«

čenje, ki zasuži vso hvalo, saj je bil pripravljen na profesionalni ravni. Bil je mogočen in zato učinkovit, sredi požgane in porušene vasi. Iz oračev in kopačev obeh spolov so zrastle igralci, pevci, recitatorji, deklamatorji, skedenj pa se je spremenil v okusno prireditveno dvorano, ki so jo krasile slovenske in jugoslovanske zastave. Menda je bil miting celo boljši kot pred kratkim izvedena predstava profesionalnega gledališča. Tudi to spada med zdravo tekmovanje, ki se ga ljudstvo ni nikoli balo. Doseglo je resnično velik delovni uspeh.

Prireditelji in gledalci so bili eno in isto — naše slovensko ljudstvo. Borci za svobodo so se prelevili v borce za prosveto in kulturo. Ljudstvo se je v triletni borbi popolnoma prerodilo. Ljudje pluga in motike, brez večje izbrazbe, ljudje obliča in sekire sicer ne morejo ustvarjati čudežev, lahko pa ustvarijo iskrenost in navdušenost.

Gorjanski ljudje so z mitingom pokazali in dokazali željo po kulturi, svojo ljubezen do vseh svojih umetnikov in politikov in so povedali, da hočejo, kljub težkim pogojem rasti in napredovati, ker je kultura njihova last. Tako ljudstvo pa ne more nikoli nazadovati, ampak lahko le napreduje in hiti novim časom naproti. Časom ljudskega

PLANINA, oktobra 44. Drugi z leve rdečearmejec Genadi, četrta Vida Cirej, peta Luša Lavrič in šesti poročnik Mile Strajnar. Foto: R. HÖNN

Programi so se držali največ besedil Antona Aškercarja, Simona Gregorčiča in Franceta Prešerna. Vsem je ostal v spominu tudi Aleksander Valič, ko je z recitativnim zborom povedal odlomek iz Cankarjevega Hlapca Jerneja. Poslušalci so bili borci iz različnih krajev, jezik pa je bil isti, hotenja so bila skupna.

● Svečani oktober 1944

Ko sem prišel na Planino in sem slišal Valiča, sem se odločil, da tudi sam pripravim Hlapca Jerneja. Zelel sem ga predstaviti za praznovanje oktobrske revolucije. Preizkušal sem zamisli na različnih skupinah, ki so prihajale na Planino in tako je misel dozorela. Poletje je minevalo ob gostovanju Slovenske narodnega gledališča in ob tehničnimi izboljšavah odra. Postavili smo celo dve vrsti vrtljivih luči, imeli kostume, masko, mizarji so pripravljali sceno. Iz zavezniških padal smo napravili zaveso in nihče ni mogel več reči, da nismo pravo gledališče.

Sredi oktobra je Planina gostila imenitne goste. Prišli so zdravniki, bolničarji, komisariji, tehniki, delavci iz Narodne kmetije in domačini. Prišel je tudi Invalidski pevski zbor. Prepolni dvorani je spregovoril Jaka Avšič in ozračje je bilo zelo slovesno. Svobodna beseda na svobodnem ozemlju, vsenakoli pa polno sovražnikov. Tisti dan je še najlepše opisal Milan Vrtačnik, učitelj in že predvojni komunist. Takole se glasi njegov zapis.

»... Tako se v življenju premnogokrat zgodi, da nekaj močnega doživiš tam, kjer tega ne bi nikoli pričakoval. Res neizčrpna je moč in sposobnost ljudstva. Miting je bilo toplo presene-

gospodarstva, ljudske politike in ljudske kulture.«

● Orači, kopači, borci, igralci

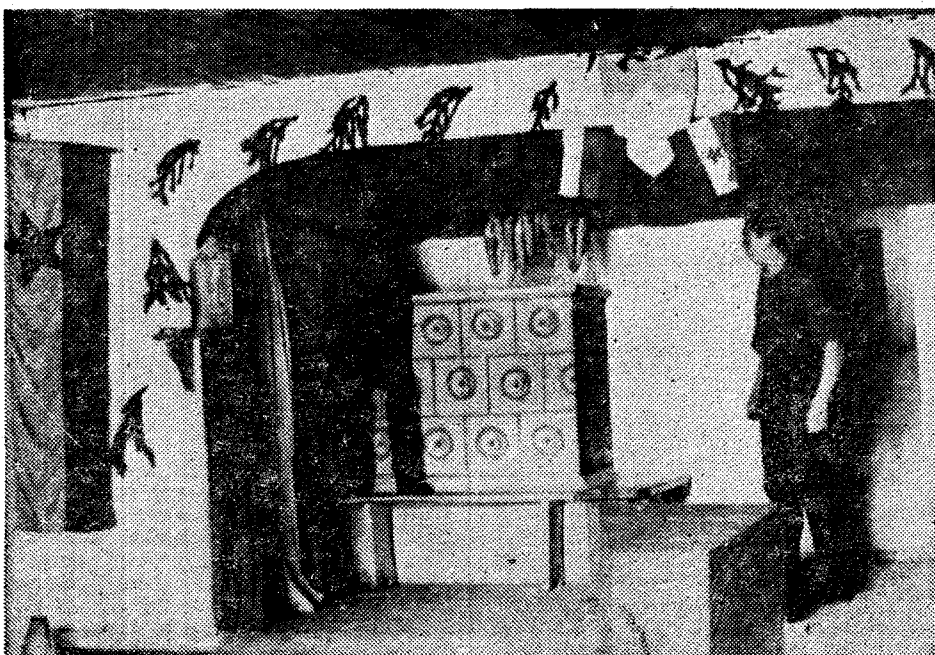
Program je bil res izbran. Biseri iz del Prešerna, Gregorčiča, Župančiča in Mateja Bora. Bilo je tudi nekaj zbornih recitacij: prirejena Aškercarjeva Stara pravda, Klopčičeva Noč in Čufarjev Zelezobeton. Nastopil je tudi stalni gost, Invalidski pevski zbor, krona vsega pa je bil nadvse skrbno pripravljen Cankarjev Hlapec Jernej. To je bilo veliko priznanje Cankarjevi umetnosti tistih, ki jih je pisatelj najbolj ljubil, namreč proletarcev in kmečkih ljudi.

Kako smo pripravili Hlapca Jerneja. Iz celote smo vzeli devet odlomkov in jih povezali v novo celoto. Prizori so si sledili v naslednjem redu: spor z mladim Sitarjem, srečanje z Gostačem, protest pri županu, srečanje z množico in otroki, pred sodniki, terjatev pri župniku in zaključna scena. Igrali so: Mile Strajnar, komandir voda Marko, Martina Košak, Vida Cirej, seržant rdeče armade Genadi in drugi.

Hlapec Jernej je doživel še tri reprize v skoraj popolnoma novi zasedbi. Jernej je bil zgodovinar Dušan Biber. Zaradi objektivnih razlogov smo praznovali Oktobrsko revolucijo en dan kasneje, praznovali pa smo jo. Cankarja smo tretjič igrali še ob prvi obletnici II. zasedanja AVNOJ. Takrat je bil ves večer posvečen spominu Ivana Cankarja.

Vsi, ki so kdaj prišli na Planino, imajo še danes v zavesti, kako smo tiste dni oživili Cankarjeve besede in njegovo misel presajali v srca mnogih poslušalcev, predvsem borcev naše partizanske vojske.

RUDI HÖNN

Gledališki oder, Planina nad Črnomljem. Scena iz »Hlapca Jerneja«, oktobra 44. Foto: DR. JANEZ MILČINSKI

Razgreta debata v obupnem hladu

Grad Brestanica kot muzej

V začetku meseca decembra so se v gradu Brestanici sestali predstavniki komisije za zapornike in taboriščnike pri RO ZZB NOV Slovenije, predstavniki ZB Krško, predstavniki različnih upravnih in političnih teles občine Krško in konservatorji ter kustosi Regionalnega ljubljanskega zavoda za spomeniško varstvo s sodelavci, ki sicer delajo na raziskavah in sondiranju brestaniškega gradu. Pogovor naj bi razkril predvsem do katere stopnje je že izdelana tehnična dokumentacija, do kam so pripeljale strokovne zgodovinsko-umetniške raziskave, v katero grupo pomembnosti bo grad Brestanica kot oddelki Muzeja ljudske revolucije v Ljubljani spadal, kdo bo nosilec projekta, kakšen bo sistem financiranja in do kdaj lahko pričakujemo, da bo Brestanica imela ne le Muzej slovenskih izgnancev, ampak tudi Muzej slovenskih zapornikov in taboriščnikov.

● Posebni iniciativni odbor

Ideja o ustanovitvi muzeja, ki bi v slovenskem merilu na enem mestu zbral in kompletno prikazal fašistične zapore in koncentracijska taborišča, predvsem tista, kjer so trpeli, delali, se borili in množično umirali slovenski antifašisti, ni nova. Znano je, da so bili zapori, koncentracijska taborišča in izgnanstva načrtovani sestavni del okupatorjevega terorja in del njegove osvajaške ter genocidne politike. Po drugi strani pa je potrebno dati pravo mesto v prispevku k dokončni zmagi nad okupatorjem tudi delu in borbi zapornikov in internirancev, ki so v najtežjih razmerah zadržali borbenega duha ter človeško dostojanstvo in tako uspeli tudi drugim narodnostim v taboriščih predstaviti lik jugoslovanskih borcev za svobodo. Znani so primeri organiziranih odporov in uporov v posameznih zaporih in taboriščih ter

Vhod v grad Rajhenburg spomladi 1941

množičen odhod zapornikov in internirancev v partizane po italijanski kapitulaciji. Vse to je bilo tudi del borbe v posebnih razmerah, ki je vredna, da jo v muzejski obliki prikažemo sodobnikom in zanamcem.

Ideja o posebnem oddelku muzejske zbirke o taboriščih in zaporih se je pravzaprav navezala na pozitivno skušnjo že obstoječega muzeja o izgnancih v Brestanici, ki bi na nek način delovala samostojno, hkrati pa že obstoječo zbirko tudi dopolnjevala. Komisija za bivanje politične zapornike, internirance in izgnance je na seji 1. oktobra leta 1975 obravnavala to temo in imenovala za realizacijo naloge poseben delovni odbor, ki je svoja stališča v pisni obliki predstavil RO ZZB NOV Slovenije in ga zaprosil za odobritev in podporo. Odobritev je prišla, podpora, posebno finančna, pa zahteva precej naporov, vendar je v tej zvezi treba povedati, da ima občina Krško za svoje kulturne spomenike, še zlasti za grad Brestanico, ki služi zgodovinsko tako pomembni razstavi zbirki, velik posluh. Po svojih močeh prispeva finance in predvsem vsebinsko plat Muzej ljudske revolucije v Ljubljani in seveda Regionalni ljubljanski zavod za spomeniško varstvo s svojimi raziskavami.

● Grad je avtentičen zgodovinski objekt

Raziskave na gradu Brestanica potekajo že približno dve leti. Nedaleč od Krškega na levem bregu Save leži, ob potoku Brestanici, v ozki zaseki med hribi. Danes pravimo kraju Brestanica, nekdanj pa so ga imenovali s tujim imenom Rajhenburg. Enako so imenovali tudi grad, ki leži nad krajem na strmih pečinih nad Savo in s katerega je krasen razgled po okolici. Grad je dal zgraditi solnograški škof Konrad v letih 1130–1147 za obrambo proti Madžarom, nato pa je sledila vrsta lastnikov, med njimi so bili najznamenitejši Rajhen-

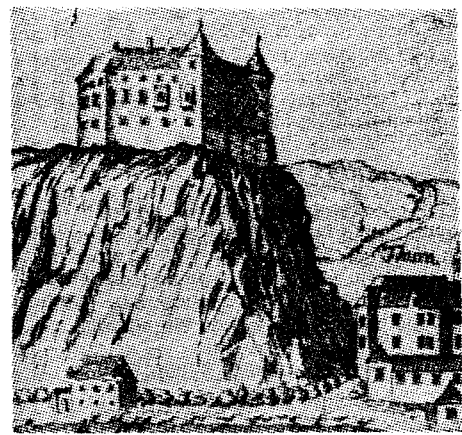
burški vitezi in za nas usodni zloglasni nemški policijski oddelki.

Sondiranje in druge raziskave so pokazale, da ima grad elemente s stališča umetniške zgodovine, ki bodo popolnoma prevrednotili njegovo dosedanje vrednost. Odkriti so ostanki objektov, ki dajejo pregled stilov od romantike, gotike, renesanse, koliko pa je v njem pričakovati tudi stenskih slikarij, je le še vprašanje časa, da odstranijo plasti ometa, saj Janežev zbornik govori o njih, bile pa naj bi s tematiko tridesetletne vojne. Grad se ponša s dvema portaloma z elementi iz starejših stavbnogodovinskih obdobij, trenutno pa so obnovili predvsem balustradne elemente iz časa renesanse v dvorišču.

Pri sanacijskem načrtu gradu gre predvsem za to, da se načrtujejo dela kompleksno in daljnoročno in ne le začasno, predvsem z vidika, da bi razstava čimprej stala. Kajti za današnje razmere razstavnih prostorov je potrebno vsekakor upoštevati tudi električno napeljavo, ogrevanje in druge infrastrukture, nazadnje pa tudi okolje, s primernim dovozom in gostinskimi objekti. V tem smislu odgovorni organi krške občinske skupščine tudi razmišljajo. Da bodo dela na gradu in v zvezi s tem tudi v prostorih prvega nadstropja, kjer naj bi razstava oziroma stalna zbirka s temo o slovenskih zapornikih in taboriščnikih lahko stala, je potrebno odločno zastaviti vrednost brestaniškega objekta v slovenskem merilu, nadalje nabirati priložnostna sredstva in usposobiti grad za posebno temo, hkrati pa ves čas, v mejah finančnih zmogljivosti, nadaljevati z deli, da bo razstava pripravljena do leta 1980 kot je trenutno planirano.

● Prvi vsebinski koncept

Nosilec zbiranja gradiva za muzej bo republiška komisija za bivše politične zapornike, internirance in izgnance s svojimi odbori za posamezna taborišča in zapore, ki bo v stalni povezavi s predstavniki Muzeja ljudske revolucije,

Rajhenburg (bakrorez, Topographia Ducatus Styriae, Gradec 1681)

oziroma nosilec idejnega projekta. Jedro razstave naj bi bil prikaz okupatorjevega nasilja proti slovenskim antifašistom preko zaporov in koncentracijskih taborišč v letih 1941–1945. Prikazati je potrebno nasilje, ki izvira že iz samega bivanja fašizma, nasilje, ki je sestavni del zasedbene politike in nasilje, ki je ukrep proti antifašističnemu in narodnoosvobodilnemu gibanju. Prikazati bi bilo potrebno ves sistem od zaporov do KZ taborišč, spregovoriti o talcih, konfinaciji, mladinskih taboriščih, delovnih taboriščih, pri vsem tem pa upoštevati kot vodilo nacionalni vidik in trojno okupatorstvo: italijansko, nemško, madžarsko.

Naloga je obširna in tudi v finančnem pogledu zahtevna, a menimo, da bi se ob njenem pravilnem vrednotenju in pripravljenosti v republiškem obsegu, dala v nekaj letih uresničiti.

NEVA MUŽIČ

Po trdem delu nekaterih tovarišev v odboru kurirjev in vezistov NOV je založba Borec v Ljubljani založila več razglednic, na katerih so dela priznanih slovenskih partizanskih umetnikov Božidarja Jakca in Ive Šubica, zlasti z motivi iz narodnoosvobodilne borbe. Prvič so razglednice prodajali že septembra letos v priložnostni pošti na zboru kurirjev in vezistov NOV v Mirni na Dolenjskem. Prva zamisel o RAZGLEDNICAH S PARTIZANSKO TEMA-TIKO se je v javnosti pojavila lani, na seji pokroviteljskega odbora kurirjev in vezistov. Na tej seji so se kurirji in vezisti tudi konkretno dogovorili, da bodo željo izpeljali v enem letu in da bo mogoče dobiti razglednice že letos, če ne na vseh poštah, pa vsaj tistih, ki leže ob transversali kurirjev in vezistov. Umetniške slike v obliki razglednic s tematiko iz narodnoosvobodilne borbe so na voljo na poštah, v Ljubljani pa tudi v trgovini Borec na Titovi cesti. Zakaj ne bi enkrat za spremembo postale te razglednice novoletne čestitke? Kdor jih želi večjo količino, lahko razglednice naroči tudi pri založbi Borec v Ljubljani, Miklošičeva cesta.

N. M.

KULTURNI OBZORNIK

Linhartove nagrade

V soboto, 11. decembra, je bila v festivalni dvorani na Bledu vsakoletna Linhartova proslava. Letos so ob tej priložnosti praznovali tudi 220-letnico rojstva prvega slovenskega dramatika in prosvetitelja, radovljiškega rojaka Antona Tomaža Linharta.

O njegovem pomenu za slovensko kulturo, o njegovem literarnem delu je spregovoril književnik Vladimir Pavšič-Matej Bor. Svoje misli o Linhartu je povezal z današnjim kulturnim dogajanjem in problemi na Slovenskem v pogojih uveljavljanja samoupravnih odnosov v kulturi in njenem približevanju najširšim množicam delovnih ljudi.

Kot vsako leto ob Linhartovem dnevu, so tudi na letošnji proslavi podelili priznanja kulturne skupnosti Radovljica, namreč plakete A. T. Linharta za leto 1976. Prejeli so jih: RKUD Sloboda Vis-Varaždin za desetletno uspešno in prijateljsko sodelovanje s kulturnimi društvi in ZKPO občine Radovljica, DPD Svoboda Bohinjska Bela za tri-

desetletno ustvarjalno kulturno dejavnost, zlasti na področju razvijanja amaterske dramske, zborovske in literarne ustvarjalnosti in za skupne napore vseh članov društva pri obnovi kulturnega doma in Zdenko Cund, predsednik DPD Svoboda Bohinjska bela, ki je prejel plaketo za dolgoletno požrtvovalno in uspešno vodenje društva kot tudi za izredne zasluge na področju amaterske gledališke dejavnosti, kjer je deloval kot režiser in igralec.

V kulturnem programu so se predstavili moški pevski zbor KUD Bled in folklorna skupina KUD Triglav iz Srednje vasi v Bohinju ter člani mešanega zbora, tamburaši in folklorna skupina RKUD Sloboda VIS iz Varaždina. Njihov nastop je bil prava poslastica tudi za delavce iz drugih republik, ki so bili na proslavi. Tako je kulturni praznik radovljiške občine pomenil tudi praznik bratskega zblizanja in kulturni užitek za vse prisotne.

Proslava v domu Majde Šilc

Tudi mladina doma Majde Šilc v Novem mestu se je spomnila 100-letnice Cankarjevega rojstva in jo primerno proslavila pod geslom: »Vsaka ped svobode, ki si jo pribori ljudstvo, je korak naprej v kulturi!«. Ob obletnici rojstva največjega slovenskega pisatelja pa učenci niso pozabili na svojega rojaka Dragotina Ketteja.

Spomin na pisatelja in pesnika je bilo najprimernejše obuditi v pogovoru s pisatelji Vladimirjem Bajcem, Ladom Smrekarjem, Ivanom Zoranom, Ivanom Perhajem, Jožetom Dularjem in Janezom Kolencem. V pogovoru so se dotaknili mnogih zanimivih in življenjskih tem, sledil pa je tudi literarni večer, na katerem so člani recitacijske skupine doma predstavili po troje del

gostov, dolenskih književnikov. Literarni večer je bil tudi v okviru »tedna Komunist« v Novem mestu. Tako so mladi pokazali, da se zavestno vključujejo v marksistično usmerjeno izobraževanje, ki jim ni tuje, saj imajo tudi marksistični krožek.

Zanimivost tega srečanja je bil pogovor domskih novinarjev s književniki. Vsi ti pogovori bodo na voljo širšemu občinstvu v naslednji številki glasila »Mi mladci v domu«.

Isti mladinci pripravljajo tudi prijetno prireditev v okviru praznovanj novega leta, »Novoletno jelko« kot so jo poimenovali. Prireditev je v rokah strokovnjaka, igralka Vladoše Simčičeve.

Prestrašil me je lasten tok besed. Hotela sem odgovoriti le na nekaj vprašanj, mimogrede orisati moje življenje, mojo vlogo na odru tistih, ki jih globoko spoštujem. Pa sem zdrknila v obdobje dvajsetih let, v obupne čase pred našo revolucijo, sem med tovariši — partizani, v delovnih brigadah po vojni. Beograd? Malo je bilo takrat zgrajenih cest v našem glavnem mestu, na katerih ne bi pomagala graditi. Samo delo in mitingi in akcije in eno samo veliko, tako do skrajnosti preizkušeno tovarstvo.

Tu, v Kočevju, živim že dvajset let. Tudi gozdovi so mi prinesli nekaj miru, ki ga moje življenje pred letom 1945 ni poznalo. Pa se vprašam: Milka, je res mir tvoja sreča? Otrok in vnuki, mož pa družbenopolitično delo, srečanja s tovarišicami in tovariši, parti-zanske slovesnosti — in spomini, to je sreča. Leta se obešajo na ramena in popuščanje telesnih moči slabi odpor-nost notranjega sveta. Spomini vendar niso sreča; kolobar trpkosti so in žrtev pa grozot, ki jih ta lepi, mirni svet, ne more v popolnosti razumeti.

Vsako leto, enkrat ali dvakrat, obiščem grobove domačih v mojem kraju. Otroško srečna sem, ko stopim v PETROVO SELO. Tam se ni skoraj nič spremenilo. Kot bi se ustavil čas, kot bi bila še vedno stara pet ali štiri-najst let. Ko prihajam v mojo vas, tudi sedaj po tolikih letih, prihajam v močno zaostali liški kraj. Samo s cesto, ki se konča kilometer pred vasjo, je bil dan pečat novega časa.

● Branko, sine, Nemci so v Slunju

Moja mladost je bila moja vas, ta-krat tako zelo imenitna, da je bila občina in menda bi moral biti v njej celo sedež okraja. Solo smo imeli, kar pet trgovin in prav toliko gostiln, so-dišče in zdravstveno ambulanto pa seveda žandarmerijo. Živahna vas je bila to, ena sama mladost in veliko študentov.

Oče je bil gostilničar, pred tem pa ga je bil poln dobršen kos sveta. Bil je menda nepismen, govoril pa je več tujih jezikov. Poročil se je z dvajset let mlajšim dekletom, z mojo mamo in sta imela dvanajst otrok. Izredna člo-veka sta bila. Oče je bil bister in du-hovit ter navdušen lovec, mati pa tradicionalno skrbno bitje in z očetu podobno bistrino duha.

Kje in kdaj se je končala moja mladost? Tega ne vem, saj sem se zelo rada tudi v zrelejših letih vračala v mladost, v posamezna obdobja, ki se mi zdi, da sem jih prepovršno pre-šla. Že pred vojno smo imeli v Petro-vem Selu „Kmečko kolo beograjskih študentov“, napredno društvo, ki sta ga vodila moj brat Branko in sestrī-čna Kata. Imeli smo shode na Plitvi-cah pa na Plješivici med Bihaćem in današnjo Titovo Korenico. Že takrat je dobivala naša otroška notranjost revolucionarno vsebino. Na moč po-nosna sem bila na mojega brata BRANKA MIHIĆA, študenta filozofije v Beogradu in na sestrīčno KATO, ki je tudi študirala v Beogradu in je postala leta 1943 žrtev zverinskega okupatorja. Padla je v Široki Kuli v Liki.

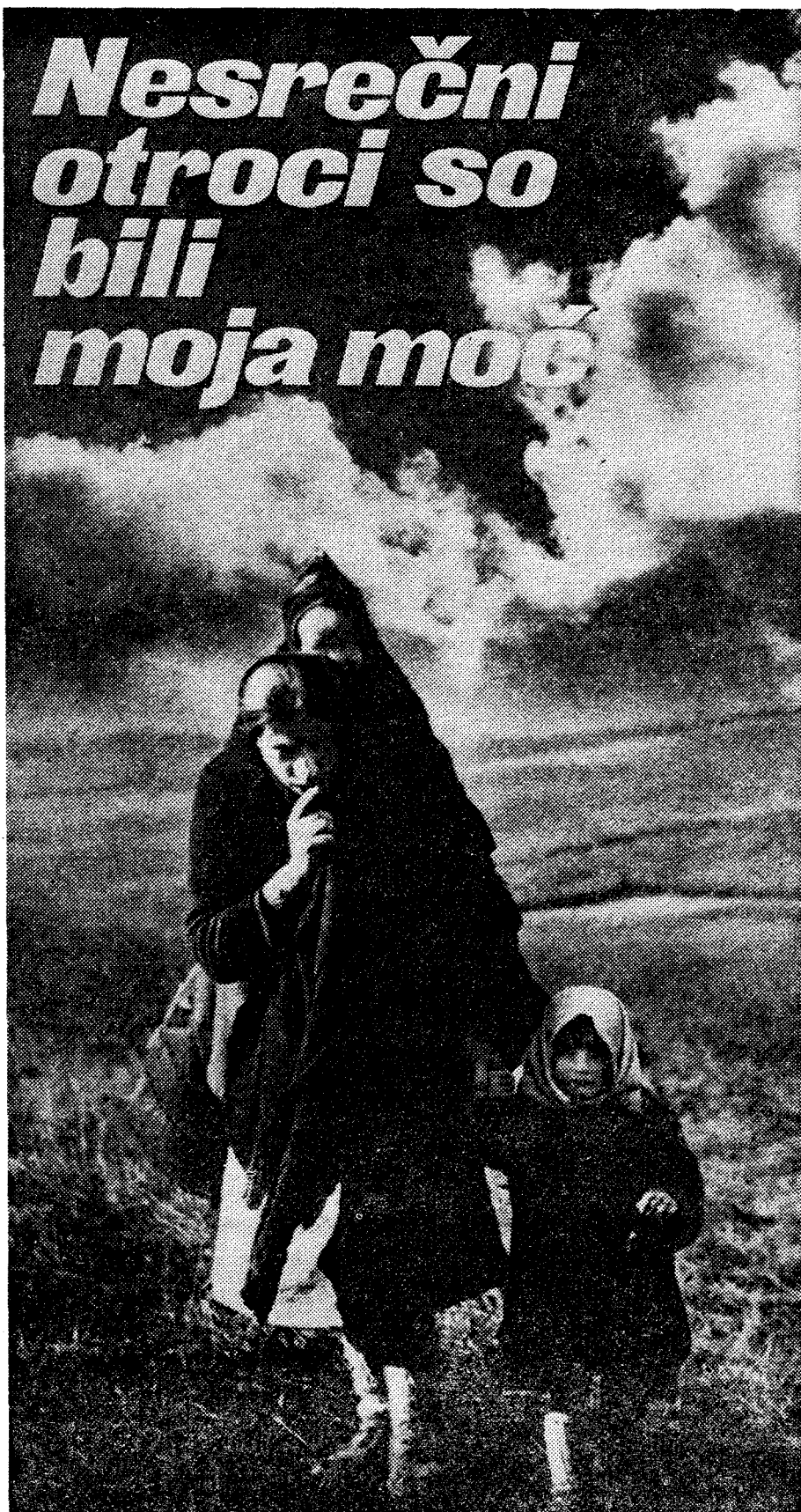
Doma sem živela do usodnega leta 1941. Pri štirinajstih letih sem opravi-la gospodinjsko šolo, pri devetnajstih sem se morala umakniti pred ustaškim klanjem. Spominjam se, ko je rekla naša mati.

»Branko, sine! Vstani, Nemci so v Slunju, tam pri Korani.

Delo te čaka, Branko, sine!»

Brat je planil na noge in je tekal od hiše do hiše ter govoril ljudem, naj se pred Nemci umaknejo v gozd. Ljudje pa, ki so bili prepričani v svojo nedolžnost, so ostali na domovih. Šte-vilni med njimi so vzpodbujali Bran-ka, da bi se umaknil, češ da Nemcem ne bo ostalo skrito, da je študent in revolucionar.

Priropotali so italijanski vojaki. Prah, ki so ga dvignili, se dolgo ni podel. Mnóžica ljudi na glavnem trgu, tovrnjak poln tistih, ki so 27. marca sodelovali v demonstracijah proti podpisu trojnega pakta. »Pomi-rite se,« je govoril tolač. »Dobili ste nove gospodarje!« Toda Italijani so se kmalu umaknili iz našega kraja in na njihovo mesto so prišli ustaši. Bilo je še več prahu, ki se je lepil na okrvavljena trupla. Mislim, da se je v tistih dneh končala moja mladost. Poslej sem lahko naštevala samo še mrtve sorodnike in znance.

Drugega avg. 1941 sta bila odpeljana brat DRAGAN in stric UROŠ BUBA-LO. Bila sta v skupini 40 ljudi, ki so jih odpeljali v Prijeboj. Klavci so si že med potjo brusili nože. Kar slu-čajno ne bi opravili strelji, naj bi zago-tovo pokončali noži. Dragan je obležal mrtev, stric pa je preстал tudi sunek z nožem, enkrat, dvakrat. Pri polni zavesti je moral premagati bolečino, ki je lahko en sam korak pred smrtjo. Čez čas, ko je ostal kup hladnih tru-pel prepuščen mrtvi tišini, se je stric odplazil v življenje — drugo življenje kot je večkrat pozneje poudaril. Po osmih dneh tavanja po gozdovih, po neskončno dolgem begu, med katerim si je zlomil nogo, mu je uspelo priti med partizane.

Bilo je leta 1941. Ustaši so ubili strica MANOJLA BUBALO in LATIN-KO ter vseh pet otrok. Bratranca Branka so privezali za drog in ga zaklali. Latinko so sesekali na kose kakor pšenični klas. Stric Manojlo je imel deset otrok. Tistih pet, ki so se izognili ustaškemu nožem, je padlo med partizani. Trije so spomeničarji.

Začeli so seliti prebivalce občine Plitvice in za njo je prišla na vrsto naša vas. Takrat ni bilo nevarno sa-mo če si bil revolucionar ali študent, pogosto je bilo dovolj, da si bil moškoga spola in že ti je grozila smrt. Pozneje so mi pripovedovali, kako so matere skrivale svoje sinove pod na-branimi krili, da bi jih obvarovale pred ustaši. Tudi z mojim bratrancom Bogdanom Bubalo je bilo tako. Ostal je živ in dandanes je polkovnik JLA.

Tistega dne, ko so odgnali prebi-valce Petrovih Sel iz domov, sta bili na čelu žalostne kolone moja mati in sestrīčna Kata, ki ji je kasneje uspelo priti k partizanom. Z njo je odšla tu-di sestrīčna Mileva. Domove so ustaši popolnoma oropali, dve hiši pa požga-li. Po Liki so počeli grozne zločine. V vaseh ni bilo več moških in ne otrok moškega spola. Vse so pobili. Morda je kje ostal gluhonemi ali slep. Vse je bilo odeto v črnino. Po vojni je bilo v občini Petrovo Selo 950 vdov, vse hiše so bile požgane, 1400 ljudi pa je postalo žrtev okupatorja.

● Čez Drino prihajajo sirote

Iz naših krajev izseljene ljudi so namestili po hišah v D. Lapcu. Pred tem so ubili tudi mojega očeta Andri-ja in zdelo se mi je, da je svet ena sa-ma klanjica. Mati me je še pred vse-mi temi dogodki poslala v Beograd, da bi se izognila pokolom, ki so jih počeli ustaši. Najprej sem živela pri stricu Draganu, ki so ga pozneje tudi ubili ustaši. V Beogradu je bil tudi brat Danilo, ki mu je »Združenje Li-čanov in Banovcev« priskrbelo sobico, v kateri sem poslej živela z Danilovo ženo Dragico. Precej časa sem skrbela za njenega otroka.

Tudi brat Branko je bil v Beogra-du. Ilegalno je delal in omogočal mla-dim odhode med partizane. Pa so ga izdali in posebna policija ga je vtakni-la v zapor. V Beogradu sem preživlja-ta tako burne dogodke, da nekatere podrobnosti še dandanes ne morem razvozlati. Posamezni dogodki, kot ti-sti, ko sem izvedela, da je padel leta 1941 v skupini šestnajstih partizanov

Prve proleterske brigade tudi brat Dani-lo, pa so me skoraj potisnili iz rav-notežja. Toda sedaj sem se morala tudi sama lotiti ilegalnega dela. V Beo-gradu sem ostala do dec. 1. 1941 ko je prišla k meni sestra Danica z dvema otrokoma in enim kovčkom. Kam se-daj? Kako preživeti? Odpotovali sva v Banjo Koviljačo, sprejemni center za begunce v Srbiji. Sem so v glav-nem prihajali otroci z druge strani Drine, v večini primerov vojne sirote. V sprejemnem centru sem začela ši-vati, pozneje pa sem bila tudi mesec dni vzgojiteljica.

Ko smo ponovno navezali stike z, sedaj že poročenim, bratom Brankom, smo odpotovali v Mataruško Banjo pri Kraljevem. Tudi to je bilo spreje-mališče za begunce, v katerem je bilo mogoče najti otroke iz najrazličnejših krajev Jugoslavije. Tu je bilo življenje še posebno težko, saj nas je hudo pe-stila lakota. K nam pa je prihajalo veliko ilegalcev in res nevsakdanje je bilo, da so skrb zanje pravzaprav pre-vzeli naši otroci. Kadar je bilo po-trebno, so jih skrivali v svoji sredini pred Nemci. Tudi ljubezni, ki jo je kazal do teh otrok Branko, ni lahko popisati. Namenjal jim je velik del svojega časa, jih poučeval in sezna-njal s pomenom partizanskega osvobo-dilnega boja. Njegovo delo z otroki se je obrestovalo že ob prvem obisku partizanov v našem domu. Z njimi so se pogovarjali kot enakovredni tova-riši — borci. Da, tudi ti otroci so pre-hiteli svoje obdobje in so prehitro po-stali možje in žene.

V Mataruški Banji so bili borci 3. Srbske brigade in z njimi sem bila tesno povezana. Sodelovala sem tudi na mitingih in v pevskem zboru.

Branko se je moral kasneje umak-niti v Banjo Koviljačo, od koder je odšel med partizane, jaz pa sem ostala med otroki. Približno 2000 jih je bilo in pet deklet v šiviljski delavnici je šivalo dan za dnem. Kdo bi naštel vse krpe, ki smo jih prišile na stare, hudo zdelane obleke. Uši pa je bilo v njih toliko, da so pljuscale kot luža, ko smo parale robove.

Zaradi slabe prehrane je veliko otrok zbolelo, največ zaradi dezinte-rije. Rada sem jih imela, rada kot bi bili moji. Da bi jih videli leta 1945, ko smo jim sešili titovko, da bi videli njihove oči, njihov ponos...!

Na skrivaj smo šivale tudi titovke za partizane in suknjiče, v gozdove smo pošiljali odeje, pomagali smo ran-jenim partizanom. Iz našega centra sta odšli dve skupini med partizane. Z eno od skupin sem želela oditi tudi sama, a so me prepričali, da sem mno-go bolj potrebna otrokom. Veste, pa sem imela že pripravljeno obleko. Se-šila sem si hlače in suknjič in čakala dan, da bom odšla proti samostanu Žiće, kjer so bili takrat partizani. V centru sem ostala do leta 1945.

● Šivala sem prvo zastavo

Sreča? Vidite, dandanes mislim, da sem bila takrat med tistimi otroki v begunskem taborišču srečna. V njih-ovih besedah in v njihovem pogledu je bila moja in smela bi reči — naša moč. Mnogi med njimi so bili brez staršev, brez sorodnikov in brez sreč-nega otroštva pa so hoteli postati par-tizani, svobodni ljudje. Eno samo kr-po, ki jo je človek prišil na njihovo ponošeno oblačilo, so cenili bolj kot znano ceniti danes dragocenejše stvari.

Ko sem se po vojni vrnila na obisk v domače kraje, sem dobila nove ža-lostne vesti. Moje sorodstvo je bilo zdesetkano, pobito, poklano. Sestrīčna Mara Bubalo je padla s celotno bol-nišnico leta 1944 nekje pri Gospiću, Petrovo Selo je bilo eno samo poko-pališče, moja mati Sofija pa eno samo partizansko srce.

Po osvoboditvi sem bila v oficirski četi v prvi gardijski brigadi na Dedi-nju v Beogradu. Iz tistega obdobja je ostal nepozabni deveti maj 1945, ko smo pred Belim dvorom, skupaj s to-varišem Titom, plesali kozaračko kolo. Tudi po demobilizaciji sem ostala za-poslena na Dedinju, v delavnici Bele-ga dvora. Šivala sem prvo zastavo, ki je zaplapolala na tem dvorcu. Tu sem tudi spoznala svojega moža...

Hotela sem vam povedati svojo zgodbo, a sedaj mislim, da bi jo mo-rala zastaviti drugače. Človek vendar ne more vsega svetega in neponovlji-vega strniti v prgišče besed. Zgodi se, da pove že eno samo ime več kot sve-ženj popisanih listov. In morda bi mo-rala govoriti o tistih imenih...!

SILVO TERSEK

Bilo je 11. aprila 1941. Italijani so kot zmagovalci z velikim navdušenjem in upanju prihajali v Ljubljano. Spominjam se, da so tistega dopoldne ustavili svoje lahke tanke v Galetovi ulici v Šiški. Približno trideset jih je bilo.

Fantje, v večini primerov samo mladi, smo se počasi približevali tem »herojem«. Pred maloštevilnimi radovedneži so govorili o svojih velikih dogodivščinah. Medtem ko sem se približeval zgovornim bahačem, mi je šinila v glavo misel, da jim moram nekaj zagosti.

Hodil sem od tanka do tanka in oprezal. Videl sem nekega italijanskega tankista, ki je na vse grlo raz-

neopazno umaknil v smer nad Galetovim gradom. Ko je prijatelj Mazi videl, da je akcija končana, se je napotil za menoj. V hribu me je dohitel. Pištolo sem zavil v robec in jo dobro skril pod neko drevo. Z Mazijem sva sklenila, da se vrneva med klepetajoče italijanske vojake. Hotela sva videti, kako bo Italijan reagiral, ko bo spoznal, da je »degradiran«. Mazi je menil, da bo to dejanje prenevarno. Tako sem se vrnil sam. Vračal sem se po drugi ulici, tako da sem prišel na Galetovo z nasprotne smeri. Ob italijanskem tanku je bilo še vedno živahno. Neopazno sem se vključil v skupino »firbecev« in čakal. In res se je zgodilo, čeprav sem čakal debelo uro,

UKANA

lagal svojo udeležbo v velikih borbah v Afriki in o neustrašnem pohodu v Jugoslavijo. V lica je bil zaripel in vroč od navdušenja. Pravzaprav je bil nekako zamaknjen. Zdelo se mi je, da bi bilo zelo zabavno, če bi mu izmaknil pištolo. Kot nalašč je v tistem trenutku odpasal opasac in ga položil v tank. V moji glavi pa je bil že izdelan načrt.

Prijatelja Milana Mazija sem zadovoljil, da je šel na nasprotno stran tanka. Tam je moral z vprašanji še bolj razgreti klepet. Vedel je, da pripravljam ukano.

Ni dolgo trajalo pa je že cela skupina mladeničev sodelovala v načrtovani zvižaji. Zdelo se je, da bo postala uresničitev moje zamisli vse lažja. Približal sem se mestu, kjer je tičala devetmilimetrska baretta. Potisnil sem jo v žep in se skoraj

da je Italijan zaključil svoje pripovedovanje. Ko si je hotel opasati pištolo je opazil, da je tok prazen. Njegovo navdušenje med pripovedovanjem se je v trenutku spremenilo v paničen vik in krik — skoraj v jok. Potem pa je nastala mučna napetost. Fantje smo se v trenutku razbežali. Še dolgo po tistem so mi zvenele v ušesih kletvice, ki jih je Italijan sipal naokrog. Bil sem zadovoljen, zadovoljen toliko bolj, ker so lahko Italijani že prvega dne spoznali, da le ne bo potekalo vse tako gladko kot so si zamišljali.

Šele naslednjega dne sem odšel po pištolo. Izročil sem jo starejšemu bratu Francu. Prišla je v prave roke. Svinčenke, ki so bile namenjene za streljanje naših ljudi, so kasneje letele na okupatorja.

JANEZ NEBEC

PARTIZANSKI HUMOR

Posmeh

Na italijanskem fašističnem sodišču je sodnik prebral kazni nekemu Slovencu: »V imenu kralja in cesarja ste obsojeni na deset let strogega zapora«.

Obsojeni se je zasmejal in vprašal: »Hm, mar resno mislite, da boste tako dolgo ostali tukaj?«

Prebile so blokado

Leta 1942 so šli Bolgari s tremi divizijami in z več nedicevsko-ljotičevskimi odredi v ofenzivo proti Topličkemu partizanskemu odredu na Jastrebcu. Sovražnikove sile so blokirale planino in zasedle vse vasi na njenem vznožju. Partizani so bili prej obveščeni, da se pripravlja ofenziva, in so se pravočasno oskrbeli z rezervno hrano. Ker je blokada trajala dlje, kakor so predvidevali, je hrane zmanjkalo. Zaradi vedno hujše blokade ni bilo mogoče od nikoder nič dobiti. Grozila je lakota.

Nekega dne pa je pritaval skozi gozd v bližino partizanskega taborišča nekaj svinj.

— Ob pravem času! je veselo vzkliknil nek partizan. — Samo kako so prebile blokado?

Ohranil je skrivnost

— Kaj pa neseš, tovariš? je vprašal oficir vojaka, ki je šel proti položaju. — To je vojaška skrivnost, tovariš

poročnik, se odreže vojak, ki se je krivil pod bremenom.

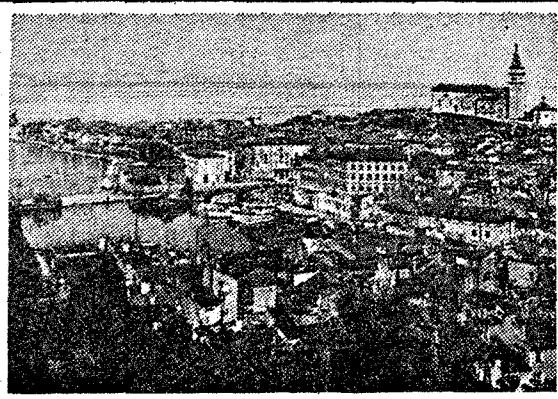
— Mora biti pa zelo težko, ko si se tako spotil, nadaljuje poročnik.

— Kako tudi ne bi bilo, ko pa neseš tisoč kosov municije, urno odvrne vojak.

Uganka

Partizan Jaka je bil strasten kadilec. Cigaret seveda ni bilo, in zato si je, kakor mnogi drugi, pomagal s čiki in z vsem mogočim. Kjerkoli je zagledal čik,

KRIŽANKA

SESTAVIL: KOPRIVŠEK	SPRETNOST V TAKTIKI	VRSTA OPERACIJE	ODPRITINA V STENI
100			
KARAMBOL			
EVROPSKI VELETOK			
VULKAN NA MINDANAU			
AMORET			
TV-15	VISOKO AZIJSKO POGORJE	MALA AZIJA	IVO LOLA
ZAREBRNICA			IME ČRKE
JANEŽ			DEL NOGE
NAŠ OTOK			KOHONT
KOZAŠKI POGRAVAR			NAŠ ST. SPORTNIK
MUSLIMA. VRSKA KNJIGA			MEDENA ROSA
SLOVANSKO PIVO			NAJVEČJA ČEBELA
ZNAK V ZODIAKU			MATI (otroško)
SORODNIK			AMERIŠKO M. IME
HARI			100 CM
			INDIJANSKO PLEME
			1000 KG
			ASTATIN
			MAKEDON. KOLO
			EDO MIHEVC
			DARUVAR
			PESTNER
			ZMEŠNJAVA
			PRIJETEN VONJ

ga je pobral, kakor da bi bil našel cekin. Pri delanju cigaret iz čikov je postal pravi mojster. Nekoč je tovarišem takole razložil svojo uganko:

— Iz treh čikov naredim eno cigareto. V žepu imam devet čikov. Koliko cigaret bom napravil iz njih?

— Tri, odgovorijo, ne da bi kaj dosti premišljali.

— Ne drži, zmotili ste se. Od treh cigaret, ki jih bom napravil, bom dobil tri nove čike. Iz njih bom naredil še eno cigareto in od nje mi bo ostal še en čik. Se pravi: devet čikov — štiri cigarete pa še en čik.

Prevedel B. PREM

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

Pogovor o tebi

»Komu pa, mamica, poneseva te rože bele?«

»Na grob, da očku bodo tam cvetele.«

»Zakaj pa je zapustil očka Katko samo?«

Zakaj ni mislil nič na mene in na mamo?«

»Veš, Katica, ko očka moral je v boj,

ni mogel vzeti naju dveh s seboj,

Ti si bila takrat še čisto, čisto mala,

da si se očku komaj nasmejati znala.«

»In kam je šel potem? Ga nisi zadržala?«

»Ah, daleč, daleč, ga vojna je pobrala.

Morda je vedel, da ga več ne bo k nama

in da Katjuša bo nekoč ostala sama,

a da bi vsi nekoč živeli srečno, se za svobodo žrtvoval je večno ...

In tu počiva zdaj v tej zemlji črni ...!«

»Daj, mamica, kar proč to prst odgrni,

pa s sboj ga vzemiva kar nazaj, da bova spet veseli kot nekda!«

»Ah, hčerkica, to se ne more več zgoditi,

srce za vselej mu prenehalo je biti, za vselej ta ga skrila je gomila.«

»Potem pa vsaj na grob mu bom stopila

in z nogo bom krepko zacepetala: »Poslušaj očka, tu je tvoja mala!«

Avtor te partizanske ljudske pesmi se je skrtil za dve začetni črki: B. O.

Morda bo kdo od bralcev te rubrike mogel razvozlati, kdo se skriva za tema dvema začetnicama?

PODLIPOGLAV

ZASKRBLJENOST ZARADI SPOMENIKOV

V soboto, 4. decembra, je imela krajevna organizacija Zveze borcev NOV Sostro-Podlipoglav svojo letno konferenco. Od šestinosemdeset članov, kolikor jih šteje organizacija, se je konference udeležilo več kot polovica. Na konferenci so člani pregledali rezultate dela v preteklem letu, hkrati pa si že začrtali delovne naloge za prihodnje obdobje.

Na seji se je pojavljalo predvsem dvoje vprašanj, ki sta v veliki meri zanimala navzoče. Najprej je šlo za to, kako urediti nemogoče razmere na našem največjem slovenskem spomeniku žrtvam belgardistične morije, spomeniku na Sv. Urhu. Kot kažejo podatki, je obiskovalcev na Urhu iz leta v leto več, obiskujejo ga borci, mladina in tudi tuje delegacije. Kot ve povedati tajnica KO ZB NOV Sostro-Podlipoglav, je v preteklem letu devetindvajsetkrat vodila grupe po razstavi. Vendar pa je potrebno poudariti, da Urh nima najosnovnejših ugodnosti, ki jih zahteva vsak obiskovalec. Nima sanitarij, pitne vode, spominskih značk, razglednic, vodiča, ki bi govoril več jezikov. Turistično društvo je pripravljeno marsikaj storiti, vedno pa se dobra volja konča pri denarnih sredstvih. Postavlja se vprašanje, do kdaj bo to nevzdržno sta-

nje pri tako veličastnem spomeniku še trajalo.

Drugo prav tako pomembno vprašanje pa predstavlja Spominski dom borcev II. grupe odredov v Podlipoglavu. Pred leti so namreč preuredili staro hišo v spominski dom, ki naj bi služil dvojnemu namenu. Bil bi naj spomenik dogodkom v Podlipoglavu med NOB, po drugi strani pa še dom za družbenopolitične potrebe krajanov. Dom ima lepo dvorano, avlo s kipom maršala Tita in dve sobici, primerni za ožje seje in druge svečanosti. Na zunanji fasadi so vgrajene spominske plošče kot pomniki o tem, kaj se je v kraju med NOB dogajalo. Hiša pa ni v najboljšem stanju. Je brez temeljne izolacije, omet odpada, stene znotraj so vlažne, parket je preperel in podvržen lesni gobi. Na kratko, dom je potreben sanacije. Poleg tega je letos umrl tudi skrbnik. V domu je tudi edini telefon v vasi, torej bi bilo potrebno urediti tudi to vprašanje. Gre za saniranje doma, hkrati pa tudi njegov status. Dom je kategoriziran kot spomenik mestnega značaja, zanj pa skrbijo borci II. grupe odredov. Omenimo naj pri tem, da so domačini pripravljeni v mnogočem pomagati, ko bi se uredile osnovne stvari in status.

ALOJZ KASTELIC

POLJANE

OGLED KURIRSKE JAME V KOBILNI JAMI

Veliko mladincev iz krajevne skupnosti Poljane je včlanjenih v delovno pohodno enoto. Z DPE hodimo po partizanskih in kurirskih poteh, na katerih nas vodi partizanski kurir, tovariš Aleš Stanovnik — Iztok.

Letošnji drugi pohod je bil namenjen obisku Kobilne doline. Šli smo do izvira potoka, kjer je rov, v katerem so se med vojno skrivali partizani.

Slišali smo, da je jamo odkril Jan-ko Merlak, trindvajsetletni kurir iz Drenovega griča. Bežal je pred Nemci ob potoku in ko je prišel do izvira, mu ni preostalo drugega, kot da se zavleče v luknjo s premerom 40 x 40 centimet-rov.

Jamo so uporabljali partizani od oktobra leta 1943 do konca vojne. V njej so razmnoževali tudi časopis »Notranjski glas« in »Poročevalec« ter izdali pesmarico partizanskih pesmi.

Prav iz te jame je tekla tudi redna zveza z Notranjsko in Primorsko, Gorjansko in Ljubljano.

Po vojni je zveza borcev iz Vrhnike nad vhodom postavila spominsko ploščo.

V četrtek 9. decembra smo se odpravili na ogled jame. Vanjo smo zlezli le štirje. Primerno smo se oblekli in se spustili v dogodivščino, ki nas je je bilo kar malo strah. Nepopisljiv je občutek, ko ti pride v jami voda do vratu. Našli smo tudi odcep, malo večjo kot-

Proti ležiščem je bil rov širši

lino, kjer so imeli partizani svojo kuhinjo. Časa za jezero nam je sicer zmanjkalo, vendar nam je tudi o njem pravil naš vodič. Iz jame smo prišli mokri, umazani, prezeblji, z obolženimi koleno, a z zavestjo, da smo v njej bili. Dogovorili smo se, da si bomo jamo še enkrat v večjem številu natančneje ogledali.

ALES BONE

LOŠKA VAS

LJUBLJANČANI DVAKRAT ZMAGOVALCI

Republiška zveza društev civilnih invalidov druge svetovne vojne je priredila 2. republiško prvenstvo v kegljanju v disciplini po trije tekmovalci po 150 lučajev. Prvenstvo je bilo na štiristeznem kegljišču v Loški vasi pri Dolenjskih Toplicah. Sodelovalo je pet ekip s 15 tekmovalci iz Kranja, Ljubljane, Celja, Maribora in Novega mesta.

Ekipo iz Ljubljane je imela med posamezniki povprečje 533 podrtih kegljev, oziroma skupno 1600. Osvojili so prvo mesto pred Kranjem (1448), Mariborom (1327) in Celjem (938 podrtih kegljev).

Po končanem prvenstvu je prireditelj organiziral tradicionalni troboj po pet tekmovalcev. Tekmovalce so ekipe iz Ljubljane, Noveta mesta in Kranja. Tudi tokrat so zasluženo zmagali Ljubljancani. Ljubljancani so tako tretjič zapored zmagovali tega turnirja. Predsednik republiškega odbora Janez Jerreb je izročil zmagovalcem pokal v trajno last.

Rezultati: 1 Ljubljana 2537; 2. Novo mesto 2414 in 3 Kranj 2247 pod. kegljev. Posamezniki: Lojze Anžur 80 odst. invalid 550 in Jule Vidmar 80 odst. invalid 542 (oba iz Ljubljane), in Jože Ornik 60 odst. invalid iz Maribora, je podrl 522 kegljev.

Prihodnje leto, v mesecu februarju, bo zvezno prvenstvo civilnih invalidov v Novem Sadu.

V. BOVCON

KOPER

USTANOVljena OBALNA SEKCIJA BRIŠKO-BENEŠKEGA ODREDA

Na pobudo domicilnega odbora Briško-beneškega odreda smo se 22. novembra sestali v Kopru borci aktivisti z območja delovanja Briško-beneškega odreda, Operativnega štaba za zapadno Primorsko in Kobariškega vojnega področja ter zapadno-primorskega okrožja, ki danes živimo v Kopru, Izoli in Piranu. Kot se je pokazalo, nas na tem področju živi približno sto, od teh pa nas je prišlo na prve sestanke vsaj polovica. Sprejeli smo ponudbo za ustanovitev sekcije in sklep izglasovali enoglasno.

Po uvodnih besedah, pozdravnem govoru predsednika obalne konference SZDL in Obalno-kraškega ZZB NOV in predvsem po razpravi smo izoblikovali program dela sekcije za prihodnje leto. Ta obsega izpopolnitev pregleda borcev in aktivistov, ki živijo na obali in so med NOB bili aktivni na območju BBO, nadaljni program pa je takle:

— zbirati, oziroma nuditi podatke o posameznih borcih in dogodkih iz NOB z območja Brd, Benečije, Režije, Soške doline in severozahodne Furlanije;

— postaviti poverjenike za hitro medsebojno obveščanje;

— organizirati občasna tovariška srečanja;

— skrbeti za čim večjo udeležbo na srečanju borcev vseh sekcij domicilnega odbora BBO, ki bo maja 1977 na Kobariškem ali Bovškem in istega leta na proslavi obletnice ustanovitve odreda;

— nuditi pomoč v pripravi na pro-

slavo 30. obletnice priključitve Primorske k SFRJ.

— skrbeti za čim večjo udeležbo na delovnih akcijah, dogovorjenih v sekciji ali v organizaciji domicilnega odbora in sicer v krajih; kjer je odred deloval;

— skrbeti, da bodo vtkane nove vezi tesnejšega sodelovanja med Goriško in Obalo.

V programu je še vrsta drugih nalog in dogovorov za prihodnje leto. Izvoljen je bil tudi devet članski odbor, za predsednika, pa Franjo Mlekuž. Podpredsednika sta Ivan Furlan in Marjan Medveš, tajnik pa Vida Medvešek. V osrednjem domicilnem odboru sta kot delegata Franjo Mlekuž in Vida Medvešek. Občni zbor se je končal z željo, da bi tovariško in angažirano uresničili dogovor.

J. K.

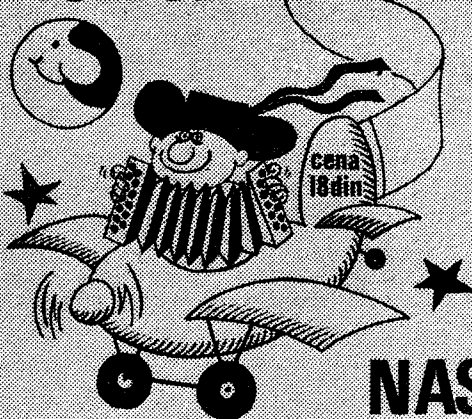
LEŠE PRI TRŽIČU

KRAJEVNI PRAZNIK — POMNIK HEROJSKIH ČASOV

V času med 17. in 21. novembrom so v krajevni skupnosti Leše pri Tržiču, ki združuje vasi Leše, Paloviče, Vadiče in Popovo, praznovali krajevni praznik. Obeležilo ga je niz slovesnosti in tekmovanj, pri katerih so sodelovali mladinci in pionirji, pomagale pa so vse družbenopolitične organizacije.

Lešani praznujejo 18. november kot spomin na bitko z Nemci pod Dobročo leta 1944, ko sta padla borca Andrej Mokorel in Franc Zupan. Vasica Leše je v času NOB odigrala pomembno vlogo. Že 6. januarja 1942 je bil tam prvi sestanek vaškega odbora OF. Visok je bil krvni davek, kajti mnogi vaščani so padli kot borci ali talci. Danes je to ena najbolje organiziranih krajevnih skupnosti v tržiški občini.

KOLEDAR VREME HUMOR

NASVETI ZANIMIVOSTI UGANKE

PAVLIHOVA PRATIKA 1977

Dopisniki TV-15

Vseh sestavkov naših zvestih dopisnikov zaradi pomanjkanja prostora ni mogoče sproti objaviti. Dopise moramo pogosto tudi krepko skrajšati.

Uredništvo je prepričano, da vse to sprejemate z razumevanjem.

LOŠKA DOLINA

UPOKOJENCI LOŠKE DOLINE SO PREGLEDALI SVOJE DELO

Na izrednem obnem zboru društva upokojencev Loška dolina, ki je bil v nedeljo 12. decembra v kinodvorani v Starem trgu pri Ložu, so upokojenci ocenili delo izvršnega odbora v letošnjem letu, dopolnili pravilnik društva, predvsem poglavje družbene samozasčite, kooptirali nove člane v IO in imenovali iniciativni odbor za ustanovitev balinarskega kluba.

Iz poročila predsednika društva upokojencev Loška dolina, Jakoba Mlakarja, je bilo razvidno, da je izvršni odbor imel v tem letu tri seje, na katerih so obravnavali stanovanjska vprašanja upokojencev, posojila

za ceste, se pogovarjali o izletih, gradnji doma upokojencev in športni rekreaciji svojih članov.

Na seji so se dogovorili, da bodo v prihodnjem in naslednjih letih pričeli z gradnjo stanovanjskega bloka za upokojence v Starem trgu. Zeleti bi bilo, da bi imeli upokojenci v njem tudi klubske prostore. Prizadevali si bodo, preko delegatov v samoupravnih stanovanjski skupnosti, sindikalnih organizacijah po TOZD pa tudi preko republiških organov, da bi dobili potrebna finančna sredstva, s katerimi bi lahko opremili in uredili klubske prostore.

KOČEVJE

Pred kratkim je krajevna konferenca SZDL Stara cerkev pri Kočevju v sodelovanju z vsemi krajevnimi družbenopolitičnimi organizacijami in organizacijami združenega dela na območju krajevnih skupnosti organizirala v prostorih osnovne šole razstavo dokumentov iz NOB in fotografsko dokumentacijo o uspehih in dosežkih organizacij združenega dela na njenem območju.

FRANCE BRUS

Osrednja prireditev ob letošnjem prazniku je bila slavnostna seja krajevnih skupnosti in družbenopolitičnih organizacij. O vaseh, njihovih prebivalcih in problemih je spregovoril borec in sedanjí predsednik delovne skupnosti Janko Kersnik. Med problemi, ki jih najbolj pestijo, je omenil neurejeno prometno povezavo s Tržičem in Begunjami: cesta pod Gorami, ki je republiškega pomena in povezuje dve občini, je še vedno makadamska, po rekonstrukciji pa bi koristila tudi razvoju turizma. Vaščani Leš bi radi čimprej uredili tudi vpadnico v vas. Slavnostno sejo so popestrili s pestrim kulturnim sporedom, ki se je začel že pred sejo in sicer s koncertom pri spomeniku NOB, nadaljeval pa se je v dvorani KUD Leše. Nastopili so člani mešanega pevskega zbora in mladi recitatorji osnovne šole Leše. Nabito polna dvorana kot ob vseh prireditvah je zgovoren dokaz, da v vaseh pod Dobrčo še vedno ostaja živa misel NOB, ki jo je prevzela tudi naša mladina.

M. VALJAVEC

RAVNE

PRAZNOVANJE DNEVA JLA

Tako občinski organi kot tudi odbor ZRVS so se za praznovanje Dneva JLA lepo pripravili in potrudili. Mladinske organizacije so skupaj v ZRVS pri-

POPRAVEK

V sestavku z naslovom »Kam potujemo (kdaj, kako, po čem) in zakaj«, ki je bil objavljen v 49. letošnji številki je prišlo do napake. Namesto Interturista bi moralo biti zapisano Interexport.

pravile na nižjih in srednjih šolah pa tudi v šolskem centru Ravne in rudarskem šolskem centru v Mežici tekmovanje pisanj spisov na temo »35 obletnica JLA, otrok revolucije in varuh njihov pridobitev«. Spise so že ocenili na OK ZSMS, organizatorji pa so vsaki šoli poklonili tudi tri knjižne nagrade.

V vseh krajevnih skupnostih so ob dnevu JLA pripravili proslave in akademije, na katerih so nastopili člani DPD, pevski zbori, folklorne skupine, pihalni orkester ravnskih železarjev in godba rudnika Mežica, nazadnje pa še recitatorji iz gimnazije in drugi. Gimnazija Ravne je v svojih prostorih pripravila še posebno proslavo, na katero je povabila tudi predstavnike iz bližnjega garnizona.

Kot vsako leto so tudi sledili obiski graničarjev na obmejnih karavlah od Olševe do Strojne. Obiska so se udeležili predstavniki delovnih organizacij, ZRVS, ZSMS, sindikatov, Krajevnih skupnosti, ZK, in dijaki gimnazije ter poklicnih šol.

Ob Dnevu JLA je bila tudi seja predsedstva občinskega odbora ZRVS, kjer so se med drugim zavzeli za povečanje števila naročnikov revije »Naša obrtništva« in za izobraževanje članov ZRVS v letu 1977.

F. SREBOTNIK

OBČINSKI IN KRAJEVNI PRAZNIKI

LITIJA — dne 24. 12. 1941 je bil predviden napad II. grupe odredov na Litijo.

SENTRUPERT — Dne 26. 12. 1942 so partizani likvidirali sovražno postojanko na Dobu.

ROG — Dne 26. 12. 1941 so Nemci ustrelili narodnega heroja Jožeta Kerenčiča.

v izvršnem odboru društva premalo skrbe za svoje umrle člane. Sklenili so, da se bodo v prihodnje redno udeleževali pogrebom in zadolžili vaške delegate, da jih o tem obveščajo.

Nadalje so se člani pogovarjali o naročnini časopisa »Vzajemnost«. Pokazalo se je, da je naročnikov odločno premalo. Časopis, ki je namenjen prav upokojujencem, saj prinaša med drugim tudi poročila o delovanju drugih društev upokojujencev po Sloveniji, bi lahko imel več bralcev prav med upokojujenci. Zato bo društvo sprožilo širšo akcijo za naročanje »Vzajemnosti«.

Ena najpomembnejših odločitev občnega zbora pa je bila prav gotovo odločna želja, da bi vse upokojujence, tudi kmete in vdove, vključili v društvo. Nadalje so dopolnili pravilnik društva z novim poglavjem o družbeni samozaščiti ter izvolili štiri nove delegate v izvršni odbor.

SLAVKO BRGLEZ

IZ NASIH KRAJEV

RAVNE NA KOROŠKEM — Na občinski konferenci ZSMS na Ravnah so sklenili, da bo tudi letos pohod »Po poteh koroških partizanov«. Pri organizaciji bodo sodelovali tudi člani ZRVS, združenja borcev in taborniki. Ekipa udeležencev pohoda bodo odšle na pot iz vseh štirih krajevnih skupnosti: Raven, Prevalj, Mežica in Črne. Člani združenja borcev bodo udeležencem pripovedovali svoja doživetja in opisovali zgodovino NOB na Koroškem. Posamezno ekipo bo sestavljalo pet članov; aktivni pripadnik JLA, dva člana ZRVS, član ZB; ostali udeleženci pa bodo mladinci in mladinke oziroma pripadniki taborniških organizacij.

FRANJO SREBOTNIK

☆

RADOVLJICA — Vsakoletna Linhartova proslava v počastitev kulturnega praznika Radovljice je bila letos, ko slavimo 220-letnico rojstva prvega slovenskega dramatika in prosvetitelja Antona Tomaža Linharta še posebno svečana. Tokrat je bila prireditev obogatena z gostovanjem kulturnih skupin RKUD Sloboda VIS Varaždin, ki je bila namenjena tudi delavcem iz bratskih republik. Proslava je bila v soboto, 11. decembra v festivalni dvorani na Bledu. Slavnostni govornik je bil književnik Matej Bor. V kulturnem programu sta razen gostov iz Varaždina nastopila tudi moški zbor KUD Bled in folklorna skupina KUD Triglav iz Srednje vasi v Bohinju.

Na proslavi so slovesno podelili letošnja priznanja Kulturne skupnosti Radovljica — Linhartove plakete.

J. R.

☆

RADOVLJICA — Zveza organizacij za tehnično kulturo Radovljica je v počastitev 30-letnice svojega delovanja priredila v petek, 10. decembra 1976 jubilejno proslavo s svečano konferenco v avli osnovne šole A. T. Linharta v Radovljici.

Ob tej priložnosti so članom klubov, krožkov in društev, ki se združujejo v občinski zvezi organizacij za tehnično kulturo in številnim gostom ki so jih povabili ter predstavili pregled uspehov in problemov tehnične kulture v 30 letih na območju radovljske občine. Po kulturnem programu so najzastavljnejšim posameznikom in organizacijam bila podeljena priznanja. Jubileje so počastili tudi z otvoritvijo I. občinske razstave »Mladina fotografira« v avli osnovne šole, ter z otvoritvijo novega foto laboratorija v stavbi KS Radovljica.

J. R.

MOZIRJE — Ze po tradiciji je strelska zveza Mozirje tudi letos organizirala strelsko tekmovanje s puško v počastitev dneva republike. Udeležba na tekmovanju je bila zelo dobra, dobri pa so bili tudi tekmovalni rezultati. Ekipno je zmagala strelska organizacija Mozirje, najboljši strellec na tekmovanju pa je bil Miro Komar iz osnovne strelske organizacije Nazarje — sekcija Kokarje.

Ob tej priložnosti je občinska strelska zveza izročila v obratovanje obnovljeno strelišče za puško, ki je sodobno opremljeno.

FRANC OMLADIČ

BLEJSKA DOBRAVA — V podružnični šoli na Blejski Dobravi so ob dnevu republike sprejeli v pionirsko organizacijo osemnajst prvošolcev. Po svečani pionirski zaobljubi jim je predsednik krajevnih konferenc SZDL podelil v spomin na ta dogodek knjigo s partizansko tematiko (»Hlebec kruha«) s posvetilom. Izredno uspešen je bil tudi kulturni program.

L. A.

STARŠE PRI MORIBORU — V tem kraju je precej razgibano družbenopolitično življenje. Sleherni občan si prizadeva, da bi bil jutrišnji dan boljši in lepši. Tako so tudi nad vse svečano proslavili svoj krajevni praznik, ki ga sicer praznujejo 14. oktobra. Tega dne so imeli le manjšo žalno komemoracijo pri spomeniku padlih borcev. Ker do dneva krajevnega praznika niso opravili vseh predvidenih del, so imeli osrednjo proslavo ob koncu novembra. Organizirali so razstavo posvečeno tednu komunista ter razstavo domačih

radioamaterjev. Tega dne so sprejeli tudi delegate skupščine občine Maribor, s katerimi so si ogledali objekte katere so letos dogradili. Učenci so pripravili kulturni program. Omeniti velja, da so letos iz sredstev krajevnega samopriskpeva porabili 1,7 milijona starih dinarjev, kar je za Starše brez dvoma veliko.

FRANJO HOVNİK

ŽALEC — Žalec in njegova okolica so bogatejši še za eno uspelo kulturno doživetje. Žalska »Svoboda« je pripravila v kinodvorani prireditev z naslovom »Pesem in mladost«. Mladi umetniki so se predstavili v pesmi in igranju in tako ponudili občinstvu, da preveri njihov talent in znanje. Nastopili so mladinci v starosti od 7 do 18 let. Pevce je spremljal ansambel »Vokalio« iz Prebolda, program pa je povezoval nadarjeni Toni Rehar. Kot gost je prireditev obogatil igralec Borut Alujevič.

Mlade glasbenike je ocenjevala posebna strokovna komisija, ki je za najboljšo pevko proglasila Alenko Češarek iz Griž, staro šele 11 let. Prijetna prireditev je na poslušalce naredila nepozaben vtis. Izrazili so željo, da bi bila vsako leto.

D. N.

POLZELA — Polzela je gostila prosvetne delavce žalske občine. Zbralo se je več kot 150 predstavnikov družbenopolitičnega življenja, med uglednimi gosti pa so bili član CK ZKS tovariš Rado Jan, predsednik RO prosvetnih delavcev Gezo Čahuka in predsednik občinskega odbora sindikata prosvetnih delavcev tovariš Željko Sredenšek. Pogovor je tekel o odnosih socialističnih sil do religije, cerkve in klerikalizma. Na koncu je nastopil še koroški akademski oktet.

D. N.

ŽALEC — Tamkajšnja skupščina je obravnavala trenutno aktualno temo, namreč uresničevanje družbenega dogovora o kadrovski politiki v občini. Ugotovili so, da je največja ovira za dosledno izpolnjevanje in reševanje kadrovskih vprašanj dejstvo, da se nekatere delovne organizacije ne drže družbenega dogovora, na drugi strani pa še nenačrtana stanovanjska politika. Neugodna kadrovska politika kvarno vpliva tudi na gospodarski položaj delovnih organizacij pa tudi občine kot celote. Na seji so delegati sklenili, da mora biti pridobivanje ustreznih kadrov, zlasti za vodilna mesta, prioriteta naloga kadrovske politike v srednjeročnem razvoju občine. Vse delovne organizacije naj hli v ta namen vnesle v svoje srednjeročne programe tudi kadrovske potrebe. S področja socialne problematike pa so se delegati zavzeli za še večjo skrb občanov ter zlasti udeležencev NOB v občini.

D. N.

NOVE JARSE — Zveza borcev Nove Jarše je organizirala za svoje člane do sedaj najlepši in tudi najdaljši izlet, ki bo ostal vsem še dolgo v spominu. Udeleženci izleta so si ogledali najprej Beograd, predvsem pa tiste kraje in dele mesta, ki so neposredno povezani z zgodovino NOB: vojni muzej, Kalemegdan, grobnico narodnih herojev, spominski park, pokopališče velikanov in pokopališče padlih osvoboditeljev Beograda.

Iz Beograda je pot vodila dalje proti Kragujevcu. Minevala je ob obujanju spominov na dogodke iz narodnoosvobodilne vojne. Kragujevac je mesto heroj, saj je tam padlo 7000 nedolžnih žrtev. Spomenik — muzej je res nekaj veličastnega. Prostor, kjer so Nemci streljali žrtve, je danes spremenjen v park, v njem pa je dvaintrideset grobnic. Pogled je nadvse pretresljiv.

Za konec res bogatega izleta so borci obiskali še Oplenac, »zadružbino Karadjordjevičev«, ki naj bi bil sicer spomenik padlim v balkanski vojni. Udeleženci se vsem, ki so kakorkoli pomagali organizirati izlet, najlepše zahvaljujejo.

MARIJA BANCIC

Uspešni učenci centra strokovnih šol

Center strokovnih šol je pripravil v sodelovanju z vojašnico LJUBO ŠERCER veliko razstavo orožja in dokumentacije ob dnevu JLA. Razstave so se udeležili nekateri najvidnejši predstavniki vojaškega življenja, med njimi republiški sekretar za ljudsko obrambo Miha Butara, narodni heroj in predsednik združenja borcev Mirko Jerman, generalpolkovnik Milan Daljević in drugi. Center strokovnih šol je pred letom dni, kot edina srednja šola v Sloveniji, prejel visoko priznanje, srebrno plaketo JLA in sicer za uspešno sodelovanje z ljudsko armado, za razvijanje in prenašanje tradicije NOB med mladino, za razvijanje samozaščite in oblik SLO. Zvesti taki tradiciji so tudi letošnje leto storili veliko. Organizirali so dva pohoda teritorialne enote, celodnevni obrambni dan povezan z vojaškimi vajami in še bi lahko naštevali. Učenci so organizirali tudi proslavo na kateri so podelili najzaslužnejšim članom priznanja in nagrade za prizadevno delo v ljudski obrambi.

EDI MASNEC

LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA

POMEMBEN USPEH

Enota tovariša Momčila Marjanca se je v letošnjem tekmovanju za izbor najboljših enot, ki je potekalo v čast 35. obletnice ustanovitve in razvoja JLA ter socialistične revolucije naših narodov in narodnosti, uvrstila med najboljše na Ljubljanskem armadnem območju. Visoka stopnja borbene pripravljenosti, moralnopolitična enotnost, visoka zavest, ustvarjalni in tekmovalni elan, motiviranost in odločenost vseh, da bodo boljši od drugih, vse to so osnove, na katerih temelji njihov velik uspeh. Največje napore so posvetili borbenemu urjenju, saj so jih skoraj vsak dan čakale težke naloge na taktičnih, združenih ali alpinističnih vajah, streljanju ter politični vzgoji in izobraževanju. Številni obiski in kontrole so imele o njih vedno najboljše mnenje. Nesebično so pomagali posoškem prebivalstvu po uničujočem potresu, ogromno število delovnih ur pa so vložili tudi v preureditev vojašniških objektov. Ti rezultati so plod dela vseh starešin in vojakov, med katerimi prednjači več kot sedemsto komunistov ter številni posamezniki in manjše enote.

● Odlični izvidniki

Da bi bil izvidnik sposoben opravljati raznovrstne in zahtevne naloge, mora biti dobro izurjen. Kako to doseči, nam najbolje kažejo vojaki tovariša Draga Ivanovića. Njihovi uspehi v letošnjem letu so res zavidanja vredni. Leto je minilo v izpolnjevanju številnih posebnih nalog, med katerimi so jih najbolj zaposlovala pokazne vaje za starešine, tuje vojne predstavnike in novinarje, ki so z njimi celo posneli film. V okviru posebnega odreda JLA so požrtvovalno pomagali v potresu prizadetim breginjskim prebivalcem pri čiščenju ruševin in postavljanju novega naselja, nekajkrat pa so tudi uspešno reševali ljudi, ki so se izgubili v okoliških planinah.

Ob vsem tem je bilo na prvem mestu urjenje, ki so ga izpolnili po načrtu. Fantje so se tako kot pri borbeni »obuki« izkazali tudi pri političnem izobraževanju, posebno ponosni pa so na aktiven marksistični krožek. Celotno njihovo delo je armadna kontrola ovrednotila z visoko oceno.

Ko smo tovariša Ivanovića vprašali, v čem je uspeh njegove enote, je brez pomisleka dejal: »V odličnih odnosih, v enotnem kolektivu!« Kmalu smo se o tem tudi sami prepričali. Ne samo na mladinskem sestanku, ki ga je vodil najboljši vojak Ante Mlinarič, nosilec značke »vzoren vojak«, in na katerem so razpravljali o svojem novem klubu, tudi iz sproščenega in tovariškega pogovora vojakov s komandirji, iz njihovega pristopa in načina vzpodbujanja mladih izvidnikov je bilo videti, da je v tovarištvu, iskrenosti in dogovorih tista moč, ki jim pomaga prebroditi vse težave. Odnos komandirjev do vojakov ima pri tem zelo pomembno vlogo.

Spodbujajo jih, da je delo vedno dobro in pravočasno opravljeno, vsako koristno dejanje sproti nagrado, omogočajo jim dobre delovne pogoje, vendar so hkrati tudi strogi in zahtevni. S takimi odnosi so dosegli, da letos ni bil še nihče kaznovan in da je trenutno kar šest vojakov predloženih za značko »Vzoren vojak«.

● V vojaškem klubu

V kasarni »Staneta Žagarja« deluje tudi vojaški klub, ki ga vodi tovariš Milenko Drobniak. Njihova raznovrstna in plodna aktivnost lahko vsem služi za vzor, saj so se uvrstili med najboljše na našem armadnem območju. S stalnim in sistematičnim delom so veliko pripomogli, da sta kranjska garnizija in OK ZSMS na letošnjem tekmovanju za »Odličje 22. decembra« zasedli prvo mesto.

Že ob prihodu mladih vojakov si tovariš Drobniak zapisuje vsa njihova nagnjenja in želje ter prilagaja program dela njihovim interesom. Vsaka nova generacija vojakov seveda prinaša s seboj nove aktivnosti in fantje se kmalu vključijo v delo glasbene, dramske, recitatorske, likovne in športne sekcije.

Pri delu v klubu so najbolj prizadevni vojaki: Zvonko Škoda, Milan Zorić, Radovan Puzić in Himzo Ezić, ki so zelo zaslužni za delo Vojaške univerze. Mladen Muhek vodi vojaški ansambel, ki je poskrbel za vrsto prijetnih večerov, Zvonko Škoda pa svojim tovarišem omogoča prebrati marsikatero dobro knjigo iz bogate knjižnice, ki se po številu prečitanih knjig v zadnjih letih uvršča na prvo mesto v naši armadi.

Plodno sodelovanje so vzpostavili tudi z mladinskimi, delovnimi in družbe-

URESNIČEVANJE ZAKONA O LJUDSKI OBRAMBI IN DRUŽBENI SAMOZAŠČITI

Ze mesec dni po tistem, ko sta izšla Zakona o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti, varnosti in notranjih zadevah, sta koordinacijski odbor za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri občinski konferenci SZDL in občinski odbor ZRVS Maribor pripravila uvodni seminar. Na njem so prisotne seznanili z najpomembnejšimi novostmi obeh zakonov. Seminarja so se udeležili predstavniki svetov krajevnih skupnosti in uvodničarji, ki so jih na terenu izbrale družbenopolitične organizacije.

Tej pobudi sta sledila še občinski sindikalni svet in občinski komite ZKS Maribor. Prvi je organiziral podoben seminar za direktorje delovnih organizacij, drugi pa za sekretarje osnovnih organizacij ZK. Na vsak način je vzpodbudno, da se je v Mariboru tako hitro in na tako široko zasnovan način pristopilo k obdelovanju obeh zakonov.

Kmalu po tem, ko so bili opravljeni saminarji, sta koordinacijski odbor za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri občinski konferenci SZDL Maribor in upravni organ za ljudsko obrambo občine pripravila posvetovanje o obrambnih pripravah v KS. To je bila priložnost, kjer so predstavniki svetov KS in predstavniki krajevnih konferenc SZDL govorili o konkretnih dolžnostih s tem v zvezi.

Okrog obrambnih načrtov in drugih nalogah v KS je bilo doslej že precej storjenega pa vendar bo treba glede na zahteve obeh zakonov opraviti dopolnitve.

Slednje pomeni tudi spreminjanje dosedanjih statutow krajevnih skupnosti in tistih določb, kjer se govori o obrambnih in podobnih zadevah. Nekatere naloge bo treba dodati, druge pa točneje določiti. Vse te spremembe in dopolnitve bodo v občini Maribor uresničevali sistemsko in postopoma. Dogovorili so se, da bo potrebno sprejeti najprej ustrezni statutarni sklep, ker bodo le tako imele spremembe pravno veljavo. Spremembe v statutih bodo opravljali skozi vse prihodnje leto. Seveda pa si bodo prizadevali, da bi bile opravljene kar najhitreje in tudi kvalitetno. Pomoč pri tem bo nudil oddelek za ljudsko obrambo pri občini Maribor.

Na področju civilne zaščite so dosegli v zadnjem obdobju v občinskem merilu pomemben napredek v nekaterih večjih podjetjih — manj pa po krajevnih skupnostih. Ponekod namreč nimajo sredstev za nabavo opreme ali pa celo le-te nimajo kam shraniti. Povsem drugačen položaj je pri strokovnem izobraževanju splošnih in posebnih enot civilne zaščite, kjer poteka delo normalno in brez zastojev.

Potrebno pozornost so na posvetovanju namenili ustanavljanju štaba teritorialnih enot v KS. Veliko je bilo povedanega o samozaščiti občanov. Prisotni so poudarili, da bo potrebno vplivati preko posameznih družbenopolitičnih organizacij, da si bodo občan nabavili zaščitne komplete kot to narekuje zakon o ljudski obrambi.

DRAGO MIKLAVEC

nopolitičnimi organizacijami v občini. S predstavniki »Save«, »Tekstilindusa«, Gorenjskega muzeja, Gimnazije in Zveze prijateljev mladine se redno sestajajo. Skupaj so pripravili številne akcije, uredili spomenike in trim stezo, njihovim programom pa je prisostvovalo približno 120 tisoč gledalcev. Pod pokroviteljstvom Gorenjskega muzeja so v kasarni odprli spominski muzej Prešernove brigade.

● Fantje iz delavnic

V tehničnih delavnicah, ki so jih v glavnem preurejali in opremljali sami, vzdržujejo materialno tehnična sredstva, opravljajo preglede, servise in popravila oborožitve in vozil. Prav od fantov v delavnicah je v dobršni meri odvisna borbena pripravljenost enote kot celote in tega se dobro zavedajo. Zato so v vsakem trenutku pripravljeni delati tudi v prostem času ali celo ponoči, če bi bilo potrebno.

Posebno pozornost namenjajo človeku, njegovemu počutju in delovnim pogojem. Tovariš Zoran Simić je s kolektivom zelo zadovoljen. Kljub temu, da je njegova sestava raznolika, saj ga sestavljajo poleg starešin in vojakov še civilni mojstri, je enoten in dobro deluje. Vojaki opravljajo svoje delo kakovostno in disciplinirano, med njimi pa je vsekakor najbolj marljiv Miloš Đurić, ki ga je komandir že nagradil.

Tovariški odnosi so ob odlični organizaciji dela ter sodobni tehniki in tehnologiji dali zelo dobre rezultate.

V vojaškem klubu

Številne kontrole so jih namreč že večkrat pohvalile.

● Sodobna kuhinja

Upravniki vojaške restavracije tovariš Milan Duran nam je ponosno razkazoval najsodobnejše pridobitve kuhinje, ki jim omogočajo hitro in kakovostno pripravo hrane. Med njimi so najbolj zanimivi univerzalni stroji, pa mešalci za testo, pomivalni in drugi stroji, ki so jih skoraj popolnoma osvobodili ročnega dela. Jedilnica je svetla in čista, mize, pokrite s prtji, pa okrašene z zelenjem.

Med osebjem je seveda največ vojakov, od tega kar dvanajst kuharjev. Njihovi delovni pogoji so več kot odlični: prežračevalne naprave jim omogočajo čist zrak in normalno temperaturo, počivajo v posebni sobi, vsak dan pa se tudi kopajo. V glavnem so se vsi šele v JLA izučili za ta poklic, ki ga bo marsikdo nadaljeval tudi po odhodu iz vojske. Pri delu jim z nasveti pomaga, jih uči in usmerja Zvonko Duplaničič, kuharski mojster, ki že več kot dvajset let dela v tej restavraciji.

Fantje so že leta 1972 zasedli drugo mesto na tekmovanju vojaških restavracij, lani pa so na vojaški kulinarčni razstavi dobili zlato in tri srebrne medalje. Tudi v letošnjem tekmovanju pričakujejo visoko uvrstitev. Kako tudi ne: v teku leta so se številne tuje in domače vojne delegacije prepričale o kakovosti njihovega dela, čistoči in urejenosti kuhinje, pa tudi vsak obiskovalec in vojak ima najboljše mnenje o postrežbi in hrani, ki jo tu pripravljajo.

● Učinkovito delovanje komunistov

Doseženi rezultati na vseh področjih dela in življenja enote tovariša Momčila Marjanca govore o učinkovitosti idejnopolitičnega dela komunistov, ki so s svojo vsakdanjo politično aktivnostjo mobilizirali svoje tovariše v borbi za izvršitev vseh postavljenih nalog. Med njihove največje uspehe lahko brez dvoma štejemo visoko borbena pripravljenost in moralnopolitično enotnost. Mnoge stvari bi seveda lahko bile še boljše, zato so si za naslednje obdobje zastavili nove naloge na področju urjenja in vzgoje vojakov in starešin.

Velik uspeh enote v letošnjem letu torej ni izostal in upravičeno so predloženi za predstavnika našega armadnega območja pri izboru najboljše enote kopne vojske JLA.

E. Z.

Socialistična
republika
Slovenija

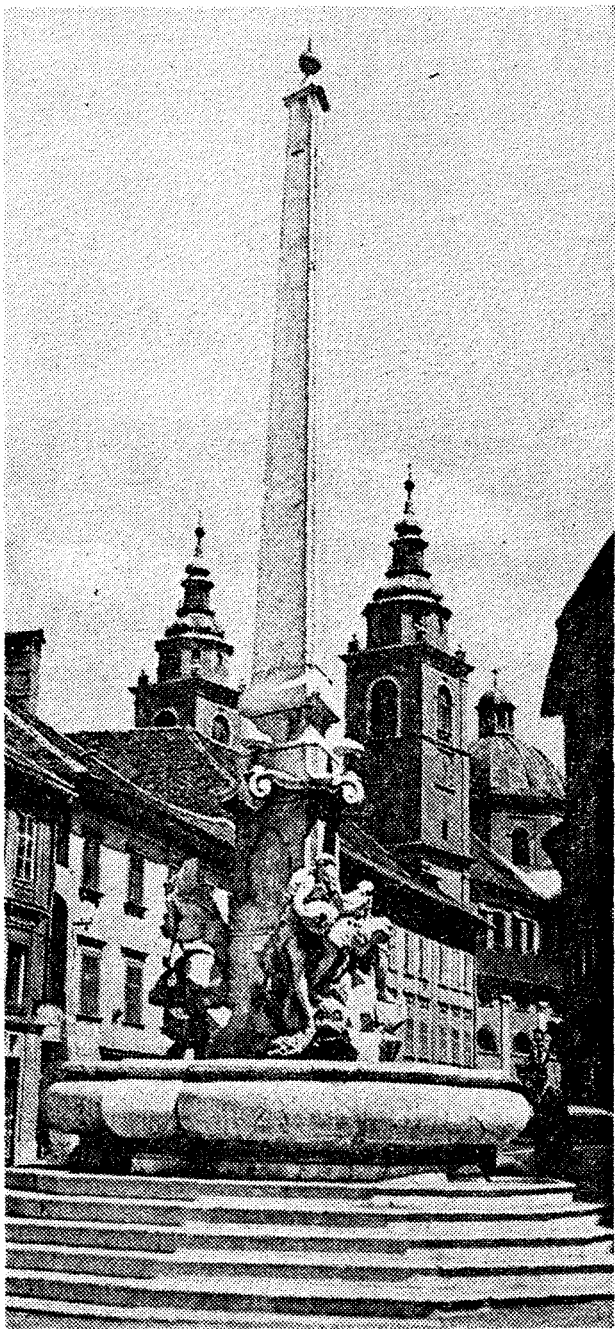
Skupščina mesta Ljubljane

Ljubljana, Mestni trg 1

z vsemi družbeno-
političnimi
organizacijami
čestita
za nastopajoče

NOVO LETO 1977

vsem občanom
in delovnim
kolektivom
z najboljšimi
željami za osebno
srečo in blaginjo,
ter vesplošni
gospodarski
napredek
našega mesta

TEKSTILNA TOVARNA — MOTVOZ IN PLATNO GROSUPLJE - SLOVENIJA - JUGOSLAVIJA

ŽELEZNIŠKA POSTAJA GROSUPLJE — TEL. H.C. 771 311, DIREKTOR 771 096 — BRZOJAV: MOTVOZ GROSUPLJE

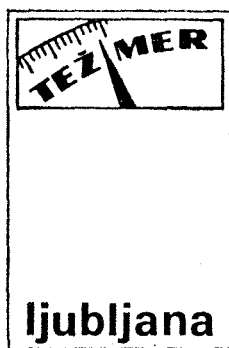
IZDELUJEMO:

- kvalitetne polipropilenske tkanine za embaliranje izdelkov tekstilne, kemične in prehranske industrije
- polipropilenske vreče sukljanke za krompir, čebulo in povrtnine ter gosto tkane vreče za moko, sladkor in razna semena
- poleg motvozov in vrvi iz konoplje tudi motvoz in vrvi iz propilena

Kot nov proizvod izdelujemo sintetično polipropilensko **vezivo**, ki nadomešča sisal vezivo. Glavne prednosti polipropilenskega **veziva** pred vezivi iz naravnih vlaken so:

- gladka površina brez vozlov
- zanesljivo in čvrsto vezanje bal
- nemoteno delo mehanizma za vezanje
- odpornost na vremenske vplive
- nenevarno za domače živali
- plesen ga ne napada
- glodalci ga ne napadajo
- cenejše od naravnih veziv

podjetje
za popravilo
in izdelavo
tehtnic,
težnih,
finomehaničnih
in merilnih naprav
61000
Ljubljana
gornji trg 44
telefon
20 844
23 453
elegram težmer
tekoči račun
50100-601-11508

Delovnim ljudem in poslovnim prijateljem želimo
mного osebne sreče in zadovoljstva ter
gospodarskega napredka **v letu 1977.**

ZA NAŠO VARNOST GRE...

Vsaka razvita družba si prizadeva zaščititi srce svojega delovanja, to pa je gospodarstvo. V ta namen ima na razpolago vrsto služb, na primer javno varnost, požarno varnost itd. Toda te službe večinoma nastopajo šele takrat, ko je treba odstranjevati posledice uničenja, poškodovanja oziroma neupravičenega odtujevanja premoženja. Zato so v razvitih državah že prejšnje stoletje ustanovili še eno službo, ki pa ima predvsem nalogo preprečevati tovrstno škodo.

Tudi ljubljanska »Varnost«, ki jo ljubljanska imenujemo samo zato, ker ima svoj sedež v Ljubljani, Mestni trg 8, sicer pa bi ji morali reči slovenska, je delovna organizacija, ki preprečuje tatvine in razna druga poškodovanja družbene imovine.

V Ljubljani so takšno službo organizirali že leta 1809, nakar je »zavod za straženje in zaklepanje« prehajal iz rok v roke, dokler po drugi svetovni vojni ni bil razpuščen. Na osnovi zakona o ljudski milici iz leta 1948 pa je bila na mesto enotne organizacije za zavarovanje družbenega premoženja ustanovljena tako imenovana industrijska milica. Tri leta pozneje pa je bilo zavarovanje družbenega premoženja poverjeno gospodarskim organizacijam in ustanovam samim.

Odkar je prenehala delati industrijska milica, pa do ustanovitve podjetja Ključar leta 1958 razen organov javne varnosti ni bilo nobene specializirane organizacije, ki bi skrbela za varovanje družbenega premoženja.

● Dva tisoč parov pozornih oči

Leta 1958 pa so delovne organizacije spoznale potrebo po strokovnem specializiranem varovanju premoženja in tako je nastalo podjetje »Ključar«, ki se je od osmih delavcev in šest starih milijonov bruto prometa razširilo na več kot 2000 zaposlenih in 14 milijard starih dinarjev bruto prometa danes. Podjetje »Ključar« se je leta 1959 preimenovalo v »Varnost«, leta 1961 pa se je začelo širiti tudi izven Ljubljane. Tega leta so ustanovili izpo-

stavo v Ljubljani, v Škofiji Loki, prihodnje leto izpostavo v Kamniku, naslednje leto pa v Kočevju, Novi Gorici in Novem mestu.

V smislu ustavnih dopolnil in nove ustave pa se je delovna organizacija konec leta 1973 ustrezno ustavno organizirala.

● Vedno več ljudi želi storitve »Varnosti«

Delovna organizacija ima danes organizirano zavarovanje premoženja v 371 delovnih organizacijah z varnostniki, opravlja pa 565 raznih zavarovanj na različnih delovnih mestih, razen tega varnostniki varujejo tudi 335 gospodarskih in drugih objektov, v zadnjem času pa prevzemajo tudi vedno več zavarovanj pri prenosu gotovine iz delovne organizacije v banko in obratno. Niso redki primeri, da varnostnikom poverjajo čuvanje stanovanj, delavnic in premoženja tudi zasebniki.

● Kadri se nenehno izpopolnjujejo

To kaže na vedno večje zaupanje v kadre »Varnosti«, saj »Varnost« nenehno

zaostruje kriterije pri sprejemu posameznikov v delovno razmerje. Tako morajo biti člani njihovega kolektiva moralno-politično neoporečni, razen tega pa jih nenehno izobražujejo tudi strokovno. To pa je zagotovilo, da »Varnost« lahko opravi tudi najbolj zahtevne naloge.

Sicer pa prepustimo besedo številkam. Delavci »Varnosti« so zanesljivi informatorji in sodelavci organov javne varnosti na terenu. Razen tega pa so v zadnjih letih zaradi nujne večkrat posegli tudi sami. Tako so zadušili več kot 150 nastalih požarov, prijeli več sumljivih stopačev, ki so hoteli vlomiti, večkrat so vlomilce prepodili, razgnali so tudi več nočnih razgrajačev, prijeli razbijače izločb in luči, tatove materiala v tovarnah ter odkrili precej ukradenih koles in mopov.

● Ljudje, ki jim je samozaščita v krvi

Delovna organizacija »Varnost« se bo nedvomno še širila, bodisi v nove predele Slovenije, pa tudi na nova področja varovanja družbenega pa tudi zasebnega premoženja. Prav zdaj imajo v načrtu

ustanoviti novo službo — servis tehnične zaščite.

Z vsemi temi svojimi ukrepi se je »Varnost« že v praksi močno angažirala pri družbeni samozaščiti, ki je sicer postala ena izmed osnov in zagotovil naše poti v socializem.

V »Varnosti« so zelo aktivne tudi družbenopolitične organizacije, zlasti organizacija zveze komunistov, ki jih imajo organizirane na ravni delovne organizacije ter po TOZD (v »Varnosti« je okrog 80 članov ZK). Zelo aktivne so tudi sindikalne organizacije, medtem ko se bo mladinska organizacija šele organizirala. Vse te organizacije so se zelo angažirale in sodelovale pri organiziranju TOZD ter pri izvedbi volitev ter pri oblikovanju samoupravnih organiziranosti.

Ko že naštevamo družbenopolitične organizacije v »Varnosti« nikakor ne smemo mimo organizacije zveze borcev, ki v vseh TOZD »Varnosti« šteje okrog 200 članov. Število članov Zveze borcev nikakor ni presenetljivo, saj je njihovo delo pri varovanju družbenega premoženja najbolj logično nadaljevanje njihovega boja za ideale, za katere so se bojevali med narodnoosvobodilnim bojem.

alpska
modna
industrija

64240 radovljica
telefon 75 460
telex 34569
telegram ALMIRA
radovljica

sheatland pleten-
ne so mehke, to-
ple in trpežne;

da ohranite obliko
in kvaliteto, perite
v mlačni vodi z
nevtralnimi sred-
stvi in sušite na
ravni podlagi.

Prijetno se boste
počutile v praktič-
no in modno kroje-
nih oblekah in dvo-
delnih kompletih iz
kvalitetnega jersey
blaga; priporočamo
kemično čiščenje.

velana zavese
na sončni strani
vašega doma

tovarna zaves
LJUBLJANA
industrijska prodajalna
šmartinska c. 52

velana

delovnim
ljudem in
poslovnim
prijateljem
pristrčno
čestitamo
za novo
nastopajoče leto
1977
z najboljšim
željami

IZOLIRKA
TOVARNA
IZOLACIJSKEGA
MATERIALA
LJUBLJANA

Fenoterm - mineralna volna

Fenoterm (mineralna volna) spada med visokovredne izolacijske mate-
riale. Zaradi anorganskega porekla, zelo dobrih fizikalnih in kemičnih
lastnosti je še vedno eden najboljših in najbolj ekonomičnih mate-
rialov za toplotne in akustične izolacije hrati

Tehnični podatki: Fenoterm:

Koeficient toplotne prevodnosti: $\lambda = 0,040 - 0,075 \text{ kcal/m}^2\text{h}^\circ\text{C}$

Volumenska teža v neobremenjenem stanju: $\gamma = 47 \text{ kp/m}^3$

Volumenska teža v obremenjenem stanju (100 kp/m²): $\gamma = 76 \text{ kg/m}^3$

Debelina vlakna: 6,2 μ

Temperatura vzdržljivosti: 720 $^\circ$ C

Faktor absorpcije zvoka: $\alpha_s = 0,8 - 1,0$

(pri debelini 50 mm in frekvencah preko 200 Hz)

Uporaba: Fenoterma

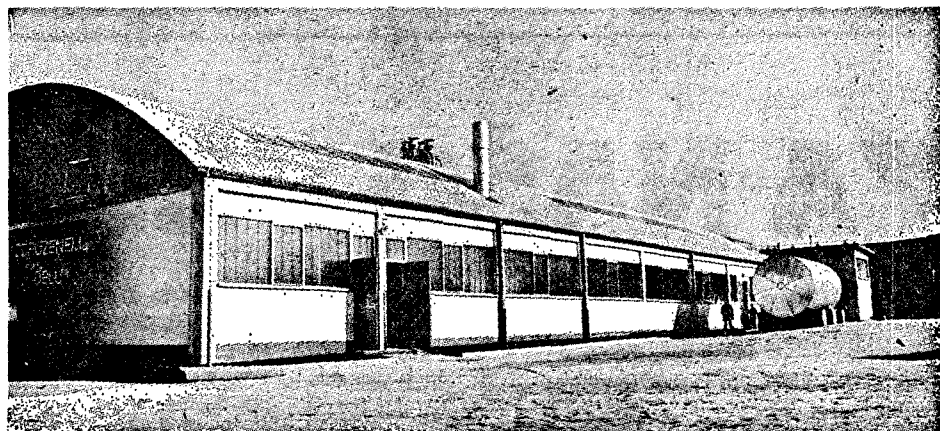
Za toplotne in zvočne izolacije: cevovodov (za centralne kurjave, top-
lovođe), industrijskih naprav in strojev (parnih kotlov, rezervoarjev,
cistern)

Za toplotne in zvočne izolacije: zidov, sten, podov in stropov ter rav-
nih in poševnih streh

Za izolacijo hladilnic, gospodinskih aparatov, avtohladilnikov, vagono
hladilnikov, ladij ter številnih naprav in napeljav

Za vsa navodila se obračajte na tovarno izolacijskega materiala

«Izolirka», Ljubljana - telefon: n. c. 43-096, 42-291, 42-402

NOVI PROIZVODNI PROSTORI TOZD SPLOŠNO MIZARSTVO GROSUPLJE

SPLOŠNO MIZARSTVO
grosuplje

Razvojna pot Splošnega mi-
zarstva seže v leto 1947. Do
leta 1959 so bili poslovni
prostori in stroji last zasebnika.
Podjetje je imelo oboje le v
najemu. Zato je razumljivo, da
v tem obdobju ni bilo posebnih
uspehov.

S pridobitvijo lastnih proiz-
vodnih prostorov in z nabavo
nekaj novih strojev so se razme-
re popravile. Pričeli so prevze-
mati tudi zahtevnejša dela.

Navezava poslovnih stikov s
trgovskim podjetjem Leshina iz
Ljubljane jim je omogočila

hitrejši razvoj. Omejili so se na
proizvodnjo notranje opreme za
hotela, laboratorije in lekarne.
Svoj večji uspeh so videli še v
nadaljnem posodabljanju in iz-
popolnjevanju.

O rekonstrukciji so pričeli
razmišljati že leta 1970. Zaradi
prevelikih stroškov so se odloči-
li za dve fazi. Tako so konec
1971 pričeli graditi proizvodno
dvorano strojnega obrata; skla-
diščne prostore, ter nabavili
nekaj najpotrebnejših strojev.

V letu 1974 pa so z nabavo še
nekaterih manjkajočih strojev

izpopolnili celotno tehnološko
opremo.

Zaradi dolgoletnega dobrega
sodelovanja s trgovskim podjet-
jem Leshina se je Splošno
mizarstvo združilo s tem pod-
jetjem kot temeljna organizacija
združenega dela. Po združitvi
pa so izvršili drugo fazo rekon-
strukcije in ponovno pridobili
nove proizvodne prostore.

Razvijali in rastle so samo-
rastniško. Zato pa znajo ceniti
in spoštovati vse, kar so si
ustvarili.

OZD

Brivsko frizersko podjetje

LJUBLJANA, Trdinova 8

Priporočamo se za obisk v moških in ženskih salonih. Hitra postrežba — solidne cene.

Vsem delovnim ljudem in poslovnim prijateljem za nastopajoče **ново 1977. leto** želimo vso srečo, uspeh in zadovoljstvo ter se tudi vnaprej priporočamo za cenjeni obisk.

EXPORTPROJEKT

podjetje za ekonomsko propagando
LJUBLJANA, Cankarjeva 4

Storitve s področja ekonomske propagande:

- fotografija
- propagandne tiskovine
- urejanje razstavnih prostorov
- izvedba celotnih programov akcij

Komunalna

Zavod splošne komunalne dejavnosti
p. o., 65000 NOVA GORICA,
Cesta 25. junija 1, telefon 22-831

nudimo pestro izbiro parkovnega rastlinstva, izvajamo zunanje ureditve stanovanjskih zgradb, vključno nasade; izdelujemo nagrobne spomenike iz kamna; nudimo pester izbor storitev iz komunalne dejavnosti

SE PRIPOROČAMO — vsem delovnim ljudem in poslovnim prijateljem pa želimo srečno in uspešno **ново 1977. leto**

TEKSTIL

TOZD

galant proizvodnja n. sol. o.

Cesta v hrib 1
61210 Ljubljana-Šentvid

telefon: 51-688
telex: 31226 Yu Texlj
telegram: Galant Ljubljana-Šentvid

Proizvajamo: damske, dekliske, moške in otroške torbice, damske in moške pasove, potovalke, aktovke in mape, šolske torbice, razno drobno usnjeno galanterijo: listnice, denarnice, etuije.

„PROJEKT“

podjetje
za projektiranje
in inženiring

MARIBOR, Gregorčičeva 37

Projektiramo visoke in nizke gradnje

Delovnim ljudem in poslovnim prijateljem želimo vso srečo, zadovoljstvo in uspeh v **novem 1977. letu.**

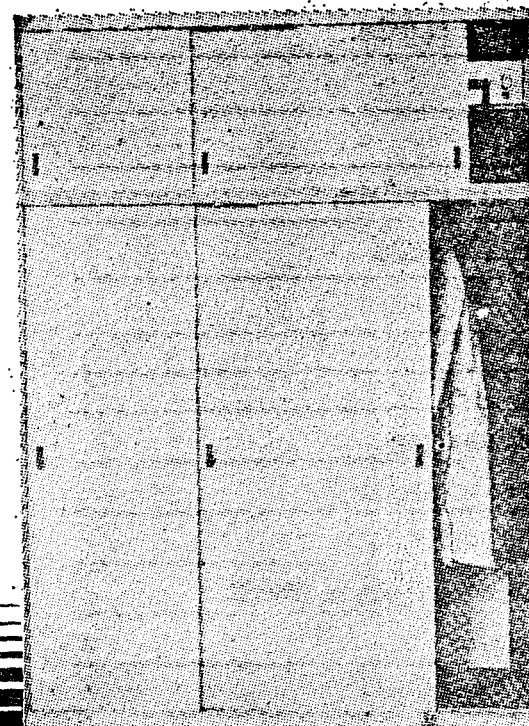
Cestno podjetje Nova Gorica, p.o.

PRVOMAJSKA UL. 52

CESTNO PODJETJE NOVA GORICA VZDRŽUJE IN REKONSTRUIRA MAGISTRALNE IN REGIONALNE CESTE NA PODROČJU OBČIN AJDOVŠČINA, IDRIJA, TOLMIN, NOVA GORICA TER OPRAVLJA VSA DELA S PODROČJA NIZKIH GRADENJ.

garderobna omara za vsako predsobo

Praktična pomična vrata

PINO D-2 — dvodelna garderobna omara je narejena iz zgornjega in spodnjega dela, spodnjega sestavljajo police in del za obešanje oblek. V vsakem delu je dvojno pomičnih vrat. Mere: 238 x 21,2 x 60,5 cm

PINO D-3 — tridelna garderobna omara. V zgornjem delu je troje manjših, v spodnjem pa večjih pomičnih vrat, ki zakrivajo veliko koristno površino sedmih manjših in ene večje police ter dela za obešanje oblek. Mere: 238 x 172,8 x 60,5 cm.

SLOVENJALLES
LESNO KEMIČNA INDUSTRIJA
lesonit
ILIRSKA BISTRICA

KEMIČNA TOVARNA PODNART

SPECIALIZIRANA TOVARNA
KEMIČNIJ ZA POVRŠINSKO ZASČITO KOVIN
IN KEMIČNIJ ZA LABORATORIJE

proizvaja

KEMIČALIJE IN PREPARATE za

- GALVANOTEHNIKO
- FOSFATIRANJE
- BARVANJE KOVIN

za vse namene in zahteve sodobne površinske zaščite, za uporabo v enostavnih, polavtomatskih in avtomatskih napravah

- LABORATORIJSKE KEMIČALIJE
- kvalitete pro analysi, purissimum in purum

- PRIBOR ZA KONTROLO
- galvanskih kopeli in odpadnih vod

SERVISNA SLUŽBA — STROKOVNI NASVETI — ANALIZA KOPELI

commerce p.o.

Ljubljana, jugoslavija

ZASTOPSTVA, IZVOZ - UVOZ, SERVISI
KONSIGNACIJE

61000 Ljubljana, Titova cesta 81

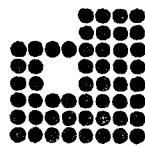
ZASTOPAMO TUJE PROIZVAJALCE S PODROČIJ:
gradbene mehanizacije
kemikalij in agrokemikalij
birotehnične opreme
tekstila
gum in plastičnih mas

SLOVENIJALES

LESNO KEMIČNA INDUSTRIJA

lesonit
ILIRSKA BISTRICA

DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publika-
cije, razglednice, prospekte in reklam-
ne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne kli-
šeje v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani
obrat za večbarvni tisk, lakirnica in
plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik
»DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NAŠI
RAZGLEDI, revijo AVTO, revijo STOP,
revijo JANA, ZABAVNIK

AGROSTROJ LJUBLJANA

LJUBLJANA, DRAGA 41

podjetje za proizvodnjo kmetijske mehanizacije in opreme P.O.
61001 LJUBLJANA, Draga 41, p. p. 7/I
telefon: 55-366, telegram: Agrostroj Ljubljana, telex: 31-271 yu agros

IZDELUJE:

- Namakalne naprave za umetni dež v stabilnih, polstabilnih in premičnih sistemih
- Plastenike
- Silose za shranjevanje krmil, žitaric in za druge namene
- Plastične mase, odporne proti kislinam in alkalijam, uporabne v kmetijski, elektro, gradbeni in živilski industriji
- Opravlja servise kmetijske in gozdarske mehanizacije, ter servise osebnih in tovornih vozil

LJUBLJANSKE OPEKARNE

LJUBLJANA
CESTA NA VRHOVCE

TELEFONI: DIREKCIJA: DIREKTOR 22-833, CENTRALA 23-08, KOMERCIJALA 20-965
OBRATI: VIČ 22-833, BRDO 20-806, OPEKA 22-842, H. INČOP 51-814
TEKOČI RAČUN PRI NB V LJUBLJANI ST. 501-1430/3 POŠTNI PREDAL 14-1

61000 LJUBLJANA, CESTA NA VRHOVCE 3

VAM NUDIJO

vse vrste opečnih izdelkov za nosilne, predelne stene in stropne ter ostali gradbeni
material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schiedel dimnike, beton-
ske strešnike itd.

Iz nove Tovarne keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in
neglazirane keramične ploščice.

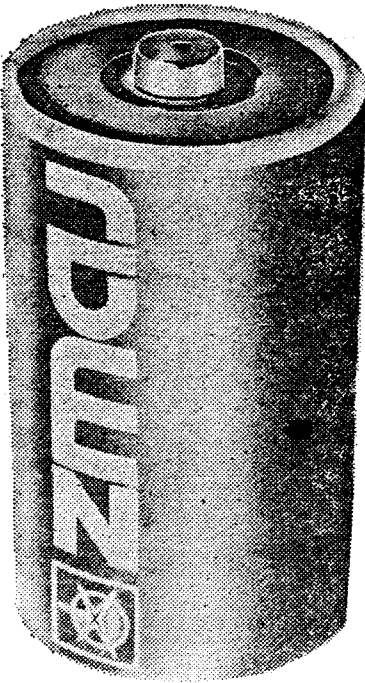
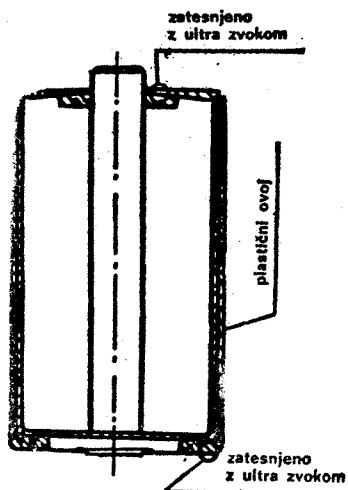
Informacije na tel. 61-965, 61-802, 58-546.

KRIŽANKA

FIEŠA						SESTAVIL: KOPRIVŠEK	KRIŽNI POLOŽAJ	UPODABLJ. UMETNICA	AMINOPROP. KISLINA
						OŽINA NA MALAKI			
						ODŽAGAN HLOD			
						IGRALKA MIRANDA			
						SAMO- DEJNOST			
RISAL: JAK	KMEČKO DELO	DROŽNO ZGANJE	REŽALNE PRIPRAVE	NEGRI	LOVNA PERUTNINA DRAGO MUC				
SLAVNI IZDELOVAL VIOLIN									
OBJEKT, STVAR								KRAPINA NAUK O SILAH	
M.IME					NATRIJEV KARBONAT				
AVSTRIJS. TISKOVNA AGENCIJA				SOL OCETNE KISLINE	TOMOSOV AVTO NATRIJ			LJADOV	
VODILO PRI AVTU						PAVLOVA			
SERFEZI						OKLOPNO VOZILO PLEME, ROD			
PRIŽNICE					SLAB PESNIK				
KIS					JAPONSKO MESTO KARL LINNE				
TV 15						SOVJETSKI SLOVANOFIL			
						POD			KRILLO RIMSKE KONJENICE

rdeča baterija
super ZMAJ
100% hermetična
novo·novo·novo·novo
ne izteče varuje vaš aparat

saka baterija, ki ni popolnoma
zaprta, lahko pod različnimi vplivi
pušča kemijske substance, ki škod-
ljivo vplivajo na električne kontakte,
in elektronske elemente.
Prav v tem je prednost baterije
ZMAJ SUPER, ker je z ultrazvočno
zatesnitvijo popolnoma zaprta.

ZMAJ

Iskra, TOZD tovarna baterij Zmaj Ljubljana

IMELI SMO LJUDI

Tone Mravljak

Na pokopališču v Podkrajju so se poslovili od Toneta Mravljaka številni nekdanji sodelavci in občani Velenja. Njegova življenjska pot je bila polna tegob in prizadevanj za boljši jutri delovnega človeka.

Tonetova revolucionarna pot se je začela v rani mladosti. Devetnajst let star je bil leta 1928 zaprt v beograjskih zaporih Glavnjači. Leta 1931 je bil v zaporih Lipoglave. Kot komunist in od takratnih oblasti zasovražen je bil leta 1940 ponovno izgnan v Srbijo. Po prihodu okupatorja v našo domovino je bil med prvimi odpeljan v Mathausen. Domov se je vrnil do skrajnosti izčrpan. Ko je za silo okreval, ja začel delati za NOB. Z delom tudi po vojni ni prenehal. Bil je vrsto let aktiven član Rudarske godbe na pihala in pevskega zbora v Velenju.

Ciril Primožič

Osmega oktobra letos smo se v Novakih poslovili od dolgoletnega člana borcevske organizacije Cirila Primožiča. Rojen je bil 22. februarja 1921. Bil je aktivist OF od leta 1942. Po vojni je aktivno sodeloval v družbenem in političnem življenju v vasi. Zahrbna bolezen ga je prežgodaj iztrgala iz naših vrst.

Ivana Koren

Mati številne družine Korenovih je bila rojena leta 1897 na Jesenicah. Njen sin Ferdo je padel že 1. avgusta 1941 na Obrancji na Mežakliji. Ves čas je kot delavska žena in mati sodelovala v delavskem gibanju. Bila je aktivistka OF. Gestapo jo je preganjal in izselil.

Umrla je 23. septembra letos in smo jo pokopali na Blejski Dobravi.

Franjo Ivančič

17. 11. letos so se številni borci in aktivisti NOV ter občani Slovenj Gradca in Veržeja na pokopališču v Vržeju zadnjič poslovili od tovariša in borca NOV Franja Ivančiča. Franjo se je rodil 3. 10. 1919 v Veržeju. Izučil se je za usnjarka.

V NOB je začel organizirano delati leta 1943. Bil je izdan, okupator ga je aretirar, poslal v zapor in pozneje v taborišče. Leta 1944 je bil pogojno izpuščen. Takoj je stopil med partizane in je postal borec 3. čete 3. bataljona 36. divizije. Ob koncu leta 1944 je bil sprejet v SKOJ. Poznali so ga kot požrtvovalnega in hrabrega borca ter dobrega tovariša. Leta 1947 je bil sprejet v ZK. Ves čas je bil zaposlen v tovarni usnja v Slovenj Gradcu. Bil je nosilec številnih vojni in poveljnih odlikovanj.

Franc Likar

Na Otlici pri Ajdovščini smo 13. novembra letos pokopali nekdanjega borca-prekomorca Franca Likarja. Rodil se je leta 1901. Kot mladenič je bil mobiliziran v delavski bataljon. Po kapitulaciji Italije se je vključil v NOV in se vrnil v domovino s Prekomorsko brigado. Za delo in hrabrost je dobil tri odlikovanja. Naše Združenje borcev je namesto venca umrlemu prispevalo 300 dinarjev za gradnjo nove šole na Otlici.

Tone Štenta

Čeprav je minilo že precej časa, odkar smo se v Mariboru poslovili od njega, nas spomin na njegovo prežgodnjo smrt še vedno navdaja z žalostjo...

Tone Štenta je il doma iz Zerovnice na Notranjskem. Kot kmečki fant iz številne družine je moral kmalu odditi od doma za kruhom. Izučil se je trgovskega poklica, ki ga pa zaradi vojne ni dolgo opravljal. Pridružil se je OF in moral prestati internacijo na Rabu. Po vrnitvi iz taborišča je bil vse do osvoboditve v NOV, nato se je vključil v upravo javne varnosti in izpopolnil svojo izobrazbo. Vrsto let je služboval v Mariboru. Tudi po upokojitvi je ostal prizadeven družbenopolitični delavec. Še posebno vidno je bilo njegovo delovanje v vodstvu krajevnih skupnosti Koroška vrata. Bil je dober tovariš, zmeraj pripravljen pomagati sočloveku. Vse, ki smo ga poznali, je njegova smrt prizadela tembolj, ker je ni nihče pričakoval...

Pavel Sihur

Na doleskem pokopališču smo se 8. novembra poslovili od Pavleta Sihurja, ki se je rodil leta 1927 v Hrastniku. Sedemnajst let star je bil že med partizani v Cankarjevi brigadi. Med partizani so bili tudi njegovi štirje bratje in sestra. V jeseni 1944 je bil težko ranjen.

Po osvoboditvi se je zaposlil v rudniku Hrastnik, kjer je bil zaposlen do svoje prerane smrti. Bil je tudi odlikovan z redom zasluge za hrabrost in zasluge za narod.

Anton Kavčič

Pred nedavnim smo v Tolminu pokopali znanega aktivista Antona Kavčiča-Izidorja. Na njegovi zadnji poti ga je spremljalo veliko število vaščanov, nekdanjih borcev in aktivistov.

Anton Kavčič je bil rojen 6. januarja 1906. Leta 1915 je moral družina v begunstvo v Hudojužno in Zakojco v Baški grapi. Anton se je izučil za zidarja.

Z NOB je začel sodelovati leta 1942. Bil je član prvega odbora OF v Zatočninu. Po vojni je bil član vseh odborov množičnih organizacij na vasi. Bil je odlikovan z redom zasluge za narod in z redom republike z bronastim vencem.

Marija Debeljak

Na pokopališču Sp. Slivnica pri Grosupljem so se 4. novembra za vedno poslovili od Marije Debeljak, rojene Ljubič.

Rodila se je na Sp. Slivnici leta 1924. Pred vojno se je zaposlila v tovarni Motvoz in platno Grosuplje, kjer je delala vse do upokojitve.

Med vojno je bila aktivistka OF, po vojni pa družbenopolitična delavka. Na njeni zadnji poti jo je pospremlilo veliko število ljudi. Govorniki so orisali njeno življenjsko pot, pevci pa so ji ob grobu zapeli.

Marija Ivačič

Rodila se je leta 1927 v Vnanjih Goricah. Z vsemi domačimi je kot mladinka sodelovala z osvobodilnim gibanjem od začetka okupacije. Očeta so internirali v fašistična taborišča, Marija pa je svobodo dočkala na prisilnem delu v Avstriji. Eden njenih bratov je padel kot partizan.

Po osvoboditvi se je aktivno vključila v obnovo porušene domovine. Vedno je našla dovolj časa za delo v družbenopolitičnih organizacijah KS Ljubljana Sentvid. Od pokojne smo se poslovili 27. oktobra letos na ljubljanskem pokopališču.

Ivanka Jež

Rodna se je 28. 9. 1900 v Kožjeku pri Cerknici. Za cilje NOB je začela delovati že spomladi 1942. Ob prvi večji bitki na Primorskem leta 1942 je bila noseča z vso družino v dolino. Narodnoosvobodilnemu gibanju je pomagala do konca vojne. Pa tudi po njej je ostala aktivna. Pri Abramovih so se ustavljali številni planinci, tja so prihajale ekskurzije, lovci in ob najrazličnejših praznikih na Nanosu nekdanji borci. Bila je odlikovana z medaljo zasluge za narod. Kako priljubljena je bila, ne samo med občani Vipave ampak tudi daleč naokrog, je bilo opaziti na njeni zadnji poti, ko jo je spremljala velika množica ljudi, dne 14. novembra letos.

Ana Rojc

Ana Rojc se je rodila 15. aprila 1896 v Dolu pri Hrastovljah. Že pred razpadom fašistične Italije se je vključila v delo za NOB. Pred fašističnimi oblastniki je mnogo prestala ob možu, ki so ga fašisti večkrat zaprli in tudi postavljali ob zid. Njenega duha niso strli. Med NOB je izgubila sina, komaj 18 let starega. Bil je kurir. Za njim se je izgubila sled, ko je bil poslan na Kočevsko. Vsa poizvedovanja za sinom so bila zaman. Tega, da ni vedela kje je njegov grob, ni mogla preboleti. Od Ane Rojc smo se za vedno poslovili 3. decembra letos na vipavskem pokopališču.

PRAVNA POSVETOVALNICA

TEŽAVE MLADE MATERE

S. B., Sečovelje

Vprašanje: Imate 9 mesecev starega nezakonskega otroka, za katerega pa otrokov oče ničesar ne plačuje, saj ga sploh noče priznati za svojega. Sami tudi niste zaposleni, ker boleate in na zdravniškem pregledu vedno ugotovijo, da niste sposobni za delo. Živite pri svojih starših v težkih razmerah, zato prosite za kakšen nasvet.

Odgovor: Najbolje bo, da se takoj obrnete na socialno službo v vaši občini. Tam vam bodo prav gotovo pomagali pri iskanju zaposlitve, prav tako pa vam bodo svetovali, kaj boste morali ukreniti, ker fant noče priznati očetovstva. Jasno je, da mora otrokov oče prispevati določeni znesek za preživljanje otroka, če pa ne bo hotel to prostovoljno, ga bo potrebno tožiti zaradi ugotovitve očetovstva in plačevanja preživnine za otroka.

PREBERITE

IŠČEM TOVARIŠE — INTERNIRANCE

Prosim vse tovariše, ki so bili z menoj skupaj v internaciji v Padavi, pa po kapitulaciji Italije premeščeni v taborišče v Jesenice pod Mežaklijo, da se mi javijo na naslov:

STANKO KRIVEC,
Kristan vrh 43,
p. Podplat

POIZVEDBA ZA BORCI — GARIBALDINCI

Tovariše borce s primorskega prosim, da bi mi sporočili imena dveh tržaških borcev, garibaldincev, ki sta se ob požigu vasi Petrovo pri Braniku ranjena skrila v lekarniški bunker v moji hiši in se s tem rešila. Kdor se spominja dogodka in imen obeh borcev, naj mi to sporoči na naslov: **Jože Kodrič,** Petrovo, 65295 Branik.

IŠČEM SOTRPINKE IZ LJUBLJANSKIH ZAPOROV

Aprila leta 1943 sem bila zaprta v ljubljanskih zaporih. Z menoj so bile zaprte tovarišice iz Smarja Sap in okolice pa tudi žena tovariša Marijana Breclja. Zelela bi jih srečati! Morda se še spominjajo tovarišice iz Bele krajine in železnih oken... Tudi tega, kako smo med seboj delile poslednjo skorjo kruha, verjetno niso pozabile.

LJUDMILA PIRE
Partizanska 15
p. Idrija

ČESTITKA

Združenje borcev Komandanta Staneta iz Ljubljane želi vsem članicam in članom srečno ter zdravo novo leto 1977!

OGLEJTE SI MUZEJ NOB NA GRADU BOGENŠPERK

ZZB NOV Litija obvešča, da je naš dopolnjeni in obnovljeni muzej NOB v gradu Bogenšperk od 18. decembra ponovno odprt za ogled.
Vabljeni!

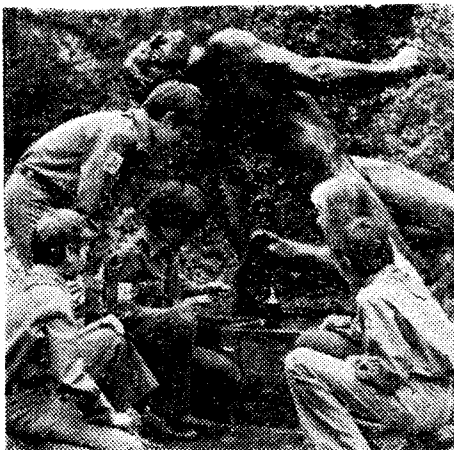
ZA KOROŠKI KULTURNI DOM V CELOVCU

Nisem vedel, da prispevke, objavljene v TV 15, honorirate. Odločil sem se, da bom denar nazaj za eno od sedaj tekočih nabiralnih akcij, verjetno za Koroški kulturni dom v Celovcu.

DR. MILAN ŽUMER
Finžgarjeva 2
p. Ljubljana

V soboto, pred dnevom Jugoslovanske ljudske armade, so se v Ljubljani sestali delegati republiške konference Zveze tabornikov Slovenije, da bi pregledali dejavnost organizacije v tekočem letu in da bi si začrtali delo za v prihodnje, z delovnim dogovorom pa so hkrati počastili petintrideseto obletnico Jugoslovanske ljudske armade.

Ko so delegati enot na tej konferenci sprejeli sklepe o uspešnosti delovanja taborniške organizacije v Sloveniji, so dejali, da je potrebno, kot doslej, tudi v prihodnje vzgoji taborniških kadrov posvetiti osrednjo skrb — saj bo le z dobro vzgojenimi in pripravljenimi kadri, ki vodijo taborniško organizacijo, lahko izpol-

Taborniki nikoli ne pozabijo borcev narodnoosvobodilnega boja, ki so dali svoja življenja za lepši jutri

niti osnovno načelo te priljubljene in vzgojne mladinske organizacije.

In kakšno je to načelo?

Taborniška organizacija mora izvirno in skozi svojevrstno programsko vsebino, ki jo prepleta razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij, prispevati k vsestranskemu razvoju socialistične osebnosti. Poudarili so, da taborniška organizacija oblikuje človekoljubnega, zdravega, pogumnega, naprednega in delovnega človeka in obljubili, da se bodo tudi v

**RAZVIJANJE IN NEGOVANJE
REVOLUCIONARNIH TRADICIJ**

V OGLEDALU NAŠEGA ČASA

Borci – njihovi vzorniki

Tudi delegati republiške konference Zveze tabornikov Slovenije pregledali minulo delo in ga povezali z dogovorom za delo v prihodnje

prihodnje potrudili, da bo to organizacija, ki na pridobitvah revolucije in skozi naloge socialistične graditve vzgaja napredne člane družbe, graditelje socializma in, če bi bilo potrebno, tudi aktivne borce za obrambo domovine.

Dogovorili so se, da bodo še naprej utrjevali in načrtno razvijali taborniško organizacijo z željo, da bi leta zaživela prav v vseh občinah, da bi jo bilo čutiti v sleherni krajevni skupnosti...

Naj še enkrat poudarimo, da je taborniška organizacija zamisli sploš-

Zadnja navodila diverzantom v taborniški akciji »Nič nas ne sme presenetiti«, v kateri se člani te organizacije pripravljajo na splošni ljudski odpor

nega ljudskega odpora že pred leti odmerila pomembno mesto v taborniških programih in da so na tem področju lahko tako uspešni predvsem zato, ker njihova prizadevanja slone na razvijanju in negovanju tradicij narodnoosvobodilnega boja in revolucije, na moralnih vrednotah naših borcev. Zavedajo se tudi, da te vrednote ne morejo biti obravnavane samo zgodovinsko, marveč morejo usmerjati in vplivati na vsa sodobna družbena gibanja v naši državi. Tak način delovanja v taborniški organizaciji, taka gojitev partizanskih

Taborni ogenj in mladi taborniki iz vse Jugoslavije z željo, da krepijo bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti

tradicij, torej ni beg v preteklost, marveč prizadevanje, da se ta revolucionarna preteklost poveže s sedanostjo, jo pogojuje in tako pomeni nadaljevanje revolucije.

Vse to niso prazne besede — to je bogastvo programske usmeritve republiške konference Zveze tabornikov Slovenije, že mnogokrat dokazano z dejanji, ki pa ne združujejo samo tabornikov v okviru naše republike,

Pohodi po partizanskih poteh so v delu taborniške organizacije stalno prisotni

ampak nič manj v okviru Jugoslavije, kar pomeni tudi pomemben prispevek k krepitevi bratstva in enotnosti, te največje pridobitve našega narodnoosvobodilnega boja in naše revolucije.

V slednjem in v vsem, kar smo danes zapisali o taborniški organizaciji, pa je moč videti vrednote, ki jim težko izmerimo vrednostne razsežnosti, pomembne za naš nadaljnji samoupravni socialistični razvoj!

Foto in tekst:
FRANE MERELA

»Mi smo mlada vojska Titova«

Vsem organizatorjem še enkrat hvala, še posebej vodstvu kasarne »Bratstvo in enotnost« iz Ljubljane-Polja

Tudi letos je bila v Beogradu tradicionalna prireditev pod geslom »Mi smo mlada vojska Titova« pa so se v domu sindikatov zbrali zbori jugoslovanskih armadnih območij, sestavljeni iz pripadnikov JLA in mladink. Ljubljansko armadno območje je zastopala vojaška enota kasarne Bratstvo in enotnost iz Ljubljane-Polja, ki so jo vodili kapetani Vase Predojevič, Dragoslav Košarić in Jože Pečko, pridružile pa smo se jim članice Akademskega pevskega zbora »Tone Tomšič« iz Ljubljane pod umetniškim vodstvom Jožeta Fürsta.

Med potjo smo se ustavili v nekdanjem zloglasnem koncentracijskem taborišču Jasenovac, kjer smo občudovali veličastni spomenik v obliki cve-

ta, ogledali pa smo si tudi pretresljivi dokumentarni film s tako krutimi prizori, da jih človeški razum le stežka dojame, kaj šele sprejeme kot resnične...

Slavnostna prireditev se je začela s pesmijo »Mi smo mlada vojska Titova«, nato pa se je vsak zbor predstavil s tremi pesmimi. Naš združen zbor je s simbolično razvrstitvijo p nazoril slovenski grb ter zapel pesmi »Na juriša«, »Bleda luna« in »U svitanje zore«.

Bilo je nepozabno doživetje, zato: Vsem organizatorjem še enkrat hvala, še posebej pa vodstvu kasarne Bratstvo in enotnost iz Ljubljane-Polja!

DARJA JAKLIČ

TV-15 ZA MLADINO

Zgodba o puški

Tokrat so tudi pionirji pokazali svoje junaštvo in svojo ljubezen do domovine

Bila je vojna. Okupator je teptal našo zemljo in za seboj puščal izropane in požgane vasi, streljal je nedolžne ljudi ter jih izseljeval. Pa so se ljudje pričeli upirati. Odšli so v gozdove, kjer so najprej v manjših, kasneje pa v vse večjih skupinah, napadali naše zatiralce...

Kje dobiti puško? O tem so mnogi razmišljali, pa vam bom povedala, kako je moj oče, takrat star dvanaest let, priskrbel partizanom puško.

V Loko pri Zidanem mostu je pripeljal avto, v katerem je bilo polno orožja in streliva, pa še nekaj Nemcev povrhu. Oče in njegov prijatelj Rade sta rada zahajala v park, kjer je stal avto, ki ga je stražil nemški vojak. Skozi okno se je videla lepa puška. Nekaj dni sta jo opazovala in potem sta se odločila, da jo bosta ukradla. A ni bilo tako enostavno, saj je vojak hodil neprestano gor in dol! Rade je stražil, oče pa je počakal in ko se je vojak obrnil, je skočil v avto in pograbil puško. V tem se je vojak obrnil. Oče se je potuhnil med zaboje in strelivo ter trepetaje čakal primerne trenutke.

Pa je uspelo: Ko se je vojak spet obrnil, je smuknil iz avtomobila in z Radetom pa s puško sta jo pobrisala domov.

Puško sta skrila na vrtu. Nekaj dni sta jo pustila tam, potem pa sta jo sklenila odnesti k partizanom. Dogovorila sta se, da jo bosta še prej očistila. Rečeno storjeno. Oče se je spravil na podstrežje čistiti puško in ko je bilo delo opravljeno, sta jo z Radetom odnesla partizanom.

Tako so takrat tudi pionirji pokazali svoje junaštvo in svojo ljubezen do domovine.

IRENA BOBERA

Med vojno

Moj dedek je bil partizan. Bojeval se je proti sovražniku. Bil je tudi ranjen v glavo. Našla ga je stara ženica in ga odpeljala domov. Tri dni ga je skrivala na podstrežju. Od tam so ga poslali v partizansko bolnišnico.

To se je zgodilo 23. septembra 1943.

Pa tudi drugače rada poslušam partizanske zgodbe in dedku vedno rada prisluhnem.

TAMARA SINOVIČ

Spomini na Rab

To nam je povedal Franci Lavrič, aktivist OF in borec, eden izmed prvih internirancev zloglasnega rabskega taborišča

— Med Roško ofenzivo so Italijani odpeljali veliko naših ljudi na Rab. Kdaj so odpeljali vas in kakšna je bila vaša pot v taborišče?

»Bilo je avgusta leta 1942. Italijani so nas najprej zaprli v zapore žužemberške sodnije. Spominjam se, da so bili poleg mene v zaporu še moji trije bratje Ciril, Rajko in Ladko pa Slavko Hotko, Albin Pehani, profesorica Marija Smrke-Safarjeva in še nekateri drugi. Iz Žužemberka so nas odpeljali v Ljubljano, potem pa z vlakom na Reko. Naš vlak so označili z rdečo barvo! Z Reke so nas z ladjo odpeljali na Rab. Pot od doma na Rab je trajala teden dni.«

— Kakšno je bilo rabsko taborišče?

»Bili smo eden izmed prvih transportov internirancev, ki je prišel na Rab, zato taborišče še ni bilo urejeno. To je bil velik zastražen in prazen štirikotnik, desno od ceste, obdan z bodečo žico. V taborišču ena so bili postavljeni majhni šotori, vendar so v vsakega stlačili po šest ljudi. Na tleh je bilo malo slame, odej nam v začetku sploh niso dali. V šotoru smo bili stisnjeni kot sardine. Posebno hudo je bilo ob deževnih dneh, ko je vsak gib posameznika povzročal težave. Izredno slaba je bila hrana. Zjutraj smo dobili malo čaja, opoldne in večer pa juho. Bila je to prekuhana voda, v kateri so plavali makaroni, riž in nekaj zeljnatega storža. Včasih smo našli osem do petnajst makaronov ali pa dvajset zrnc riža. Dobili smo še hlebec kruha, ki je tehtal namesto predpisanih petnajst dekagramov le šest ali sedem dekagramov. Tudi pitna voda je bila zelo slaba. Če si pil, si zbolel, zato smo večkrat trpeli žejo. Pozneje so Italijani taborišče povečali in ga razdelili na štiri sektorje. Na sredi je bil večji prostor, imenovan Trg lakote. Italijani niso dovolili nobenega zbiranja. V taborišču je vladalo nasilje. Za malenkostne prekrške so internirance klicali v karabinersko postajo. Privzeli so jih za noge na oljko ali kole, tako, da je glava visela navzdol in jih pretepali do nezvesti. Taboriščniki so morali opravljati najrazličnejša dela, nekvalificirani težakša, le tisti, ki so bili izučeni, so imeli nekoliko lažje delo. Seveda pa ob tako slabi hrani in ob takšnem delu je postajalo zdravje taboriščnikov vse bolj krhko. Ze v oktobru so se začela množična umiranja. Lakota, mrz, burja, prehladne in trebušne bolezni pa uši in druga golazen so izčrpavale življenjske sile naših ljudi in včasih jih je umrlo na dan več kakor petdeset.

— Ali se spominjate velike poplave, ki je bila 29. septembra 1942?

»Seveda, to je bila ena najbolj strašnih rabskih noči! Strašno neurje, od povsod je drla voda. Najmočnejše je preplavila žensko taborišče in povzročila v njem strašno opustošenje. Odnasala je šotore in krike žensk, obupanih

mater, otrok, je bilo slišati povsod.«

— Na Rabu ste preživeli veliko hudega. Katerega dogodka se najbolj spominjate?

»Zaradi prehlada sem močno zbolel in so me morali poslati v bolnišnico, ki je bila v poslopju nekdanjega hotela Adria v mestu Rab. Bolnišnica je imela osemdeset postelj. Lahko si mislite, kaj je to pomenilo za tisoče bolnikov. V pritličju so bili otroci, tudi po štirje so ležali na eni postelji in tu so umirali. Med osebjem bolnišnice je bilo nekaj naših ljudi. Zelo rad se spominjam sester Košak iz Novega mesta, Zinke Kajder, žene partizana Frica in Pinine Srdoč iz Sušaka, ki je prav tako imela sina pri partizanih. Zelo lepo so skrbele zame. Če ne bi bilo njih, ne vem, kako bi bilo z menoj.«

— Kaj vam je dajalo moč, da ste vse to prestali?

»Veliko tovarištvo, nesebična pomoč. Tudi pisma so nam pomagala. V letu 1942 smo jih dobili bolj malo, leta 1943 se je obrnilo na bolje. Včasih smo zvedeli za neuspehe Hitlerjeve vojske na vzhodni fronti in za poraze fašistov v Afriki. To je zelo vzpodbudno vplivalo na nas. Spominim se lističa v hlečku kruha in na njem zapisane besede: »Naša Mica dobro napreduje.« Bile so to besede, ki so nam povedale, da partizanska vojska zmaguje na domačih tleh.«

— Pri zgodovini smo se učili, da je v rabskem taborišču uspešno delovala OF. Bi nam lahko povedali kaj o njenem delu?

»Ker so bili iz drugih taborišč (na primer iz Gonarsa) uspešno izvedeni pobezi zapornikov, so Italijani nekaj komunistov premestili na Rab, saj je bil Rab otok in morje naj bi onemogočilo pobege. Ze v letu 1943, mislim, da je bilo v januarju, je v strogi tajnosti nastala organizacija OF. Ta je imela po sektorjih svoje zaupnike. Povezana je bila tudi s partijsko organizacijo v mestu Rab. Izdajala je celo svoj list, ki je bil sprva pisan na roko. V njem so bila predvsem poročila o bojih naše partizanske vojske. Mislim, da je prav zasluga OF, da smo taboriščniki zelo dobro pričakali kapitulacijo Italije in našo osvoboditev.«

— Kako se spominjate kapitulacije Italije in kam vas je potem vodila pot?

»Spominjam se mitinga na Trgu lakote, ki smo ga imeli 10. septembra. Na zasilnem govorniškem odru je vihrala velika zastava s peterokrako zvezdo. Naš govornik nam je govoril o narodnoosvobodilnem boju in sprejeli smo sklep, da iz zdravih taboriščnikov ustanovimo Rabsko brigado. Jaz sem bil v četrtim bataljonu te brigade in mislim, da je šel okoli dvestopetdeset borec. Izkrkali smo se v Senju, nakar nas je pot vodila v Bakar, od tu čez Jelenje na Klano, Jurše in končno proti Ilirski Bistrici. Na Mašunu smo 24. septembra slovesno zaprisegli. V začetku oktobra so rabsko brigado ukinili, partizane pa poslali domov na krajši dopust, po katerem naj bi se vključili v enote v bližini doma, kamor bi se kdo hotel. Najprej sem se vključil v VOS, po nemški ofenzivi v 8. brigado »Frana Levstika«, leta 1944 pa sem opravil v Ambrusu politično šolo in postal komisar bataljona. Pozneje sem delal v obveščevalnem oddelku 7. korpusa in z njim prehodil Hrvaško, Notranjsko, Primorsko in tako pričakal osvoboditev v Trstu.«

— Kaj bi še povedali pionirjem, kaj bi jim položili na srce?

»Všeč mi je, da pionirji v zadnjem času mnogo pišete o narodnoosvobodilnem boju. Škoda, da se tega niso lotili pionirji takoj po vojni, ko so bili spomini še bolj živi. Negovati in razvijati morate tradicije narodnoosvobodilnega boja, njegove vrednote, predvsem tovarištvo, ljubezen do domovine, bratstvo in enotnost.«

To nam je povedal Franci Lavrič, aktivist OF in borec, eden izmed prvih internirancev zloglasnega rabskega taborišča.

TATJANA GRIČAR,
ROMAN SUHADOLNIK,
JOŽE PLOT

KRAMLJANJE

Ne le s sestavkom o kurirju Franciju z Dovjega, ki ga je napisala po pripovedovanju njegove sestre Cilke, in poslanima fotografijama, ki predstavljata za nas in za Francijeve najbližje dragocen spomin, Lilijana Gartnerja iz Mojstrane, nas je razveselila tudi s pisemcem.

Potem ko je v njem zaprosila, da bi prispevek objavili še v tem mesecu, saj je napisan tudi v počastitev krajevnega praznika, ki ga v Mojstrani praznujejo šestnajstega decembra, pa pohvalila Lučkino pisanje o srečanju mladih novinarjev v Mariboru z ugovoritvijo, da takšna srečanja res prinašajo nove izkušnje, nova doživetja, polna nepozabnih vtisov in novih prijateljstev, je napisala:

»Zdaj pa nekaj imenitnega! Na naši šoli smo ustanovili novinarski krožek. Njegov delovni program zajema predvsem razvijanje in negovanje tradicij narodnoosvobodilnega boja. V teh dneh smo v šolo že povabili tovariša Karla Paulusa z Dovjega, udeleženca znane decembrske vstaje, ki nam je pripovedoval o teh upornih dneh na Gorenjskem. O srečanju z njim bomo še pisali! V mapah članov krožka pa se že zbirajo zanimivi zapisi pripovedi vašca

nov, ki so doživeli ali pa bili neposredni udeleženci narodnoosvobodilnega boja. Prepričani smo tudi, da se bo krog naših sodelavcev še povečal in da bomo na straneh TV 15 vedno bolj in bolj prisotni.«

To je, draga Lilijana, kot si zapisala, novica in pol!

Ne bi bili TV 15, če bi ne prišla na naš naslov tudi čestitka ob dvaindvajsetem decembru, dnevu Jugoslovanske ljudske armade, ki je praznik vseh nas. Pa nikar ne mislite, da je prišla samo ena, kar zajeten kupček se jih je nabralo. Objavljalmo samo na eno izmed njih. Napisala pa jo je Milena Mavrovič iz osmega razreda Osnovne šole Vas-Fara. Vas morda zanima, zakaj smo se odločili za njeno čestitko? Pravzaprav ne vemo točnega odgovora. Vemo le, da je prišla prva in, da je prišla iz Kolpške doline, pa morda tiči odgovor na to v pravkar zapisanih besedah.

Se opravičilo Barbari Kresal, tabornici partizanskega taboriškega odreda Bičkova skala: Tvoj sestavek o razstavi ter recitatu v spomin Ivanu Cankarju in Srečku Kosovelu bomo objavili v prihodnji številki TV 15.

Lepo pozdravljeni!

Milena

Franci z Dovjega

Dovje je vas. Hiše so postavljene tesno druga ob drugi, pol vasi pa je potisnjene v strmo reber in v ta del vasi sem se namenila ondan. Ustavila sem se pred hišo, ki ji po domače pravijo pri Reberškem Rjavcu. Pozdravil me je volčjakov lajež in

da ga ni pomirila gospodinja Cilka, ki sem jo hotela obiskati, bi se morala vrniti.

Zakaj sem jo obiskala? Zvedela sem, da je sestra partizanskega kurirja Francija Knafliča, ki je padel v zadnjih dneh druge svetovne vojne v Mlinici. In tam, kjer se potoka združita v eno strugo, stoji spominsko obeležje... Učenci ta kraj večkrat obiščemo, uredimo okolico in prižgemo sveče.

»Francijeve smrt nas je zelo prizadela,« je pričela s pripovedovanjem njegova sestra Cilka. »Bil je edini sin. Po postavi droben, bolj bolehen in po naravi zelo miren fant. Kdo bi si mislil, da ga bodo zamikale skrite kurirske poti v Karavanah. Povedati pa moram, da se je upornega duha navzel v domači družini. Mati pred otroki ni nikoli skrivala sovraštva do okupatorja. Če je le mogla, je pomagala narodnoosvobodilnemu gibanju. Tudi sama je prenašala pošto, zbirala odeje in hrano. Ker je bila hiša blizu gozda, smo hrano največkrat položili kar na zadnje okno. In ko je bilo Franciju sedemnajst let, se je pridružil partizanom in postal kurir na reljni postaji 31-6. Vzdrževal je zveze s Štajersko in Primorsko. Mati je ob njegovem odhodu jokala, vendar ga ni zadrževala. V srcu je bila ponosna na svojega sina, kot je lahko ponosna samo mati. Večkrat se je vrnil domov. Takrat smo se pogovarjali dolgo v noč. Nekega večera so nas presenetili žandarji. Franci je bil že na podstrešju, ko so stopili v hišo. Sedla sem k mizi in pisala nemško domačo nalogo. Zanimalo jih je, kako mi gre v šoli. Ta večer sem bila posebno zgovorna. Na naše veselje so odšli, ne da bi vpraševali še o čem

drugem in ne da bi hoteli preiskati hišo.«

Tako se je bližal konec vojne. Ljudje se spominjajo, da je bila zadnja zima še posebno huda in mammo je vedno bolj razjedala skrb za Francija, edinega sina. On pa je postal krepak fant in vsi, ki so ga poznali, pripovedujejo, da mu nobena pot ni bila pretežka in ne predolga.

»Prišla je tudi pomlad,« nadaljuje tovarišica Cilka. »Sporočil nam je, da se dobimo na rovtu v Mlinici. Pripravili smo mu nova oblačila, perilo in hrano. Bila je nedelja in komaj smo ga čakali, saj ga že dolgo nismo videli. Pa smo to pot čakali zaman. Naj povem, kako se je zgodilo! Bilo je 22. aprila leta 1945. V jutranjih urah se je s tovarišem vračal z dolge poti v kurirsko taborišče nad Mlinco. Veselila sta se srečanja s tovariši. V potoku sta se hotela umiti. Nemške zasede nista opazila. Ko je Franci zajel prgišče vode, je izza hlovov zaropotala brzostrelka. Bilo je prepozno, da bi pobegnil in sovravnikov strel je za vedno sklenil njegovo mlado življenje... Šele po treh dneh so nam žandarji dovolili, da smo ga šli iskat. Ležal je na podu,

pokrit s tanko snežno odejo. Tako malo je manjkalo, pa bi tudi on dočkal svobodo, za katero se je boril z vsem žarom svojega mladega srca.«

Črna žalost se je naselila med Francijeve najbližje.

»Kako bo z mammo?« smo se vpraševali. »Da bi bilo vse še bolj boleče, ga nismo smeli pokopati na pokopališču.«

»Za obzidjem naj leži,« so ukazali prekletniki.

Zvedela sem, da mati izgube ni prenesla. Zbolela je in ni se več pozdravila. Cutila sem, kaj je družina izgubila s Francijem. In še v nekaj me je prepričalo pripovedovanje njegove sestre Cilke: Da se rane počasi celijo, da pa spomin na kurirja Francija z Dovjega ostaja živ. Tudi med nami, mladimi.

LILIJANA GARTNER

Pionirka-planinka

Sem članica planinskega društva. Lani sem obiskovala planinsko šolo. Dobila sem diplomu in značko. Hodim na izlete in občudujem ter opazujem lepote narave. Imam že pogoje za bronasti znak in sedaj se pripravljam za zlatega. Planinci imamo tudi svoja pravila in navodila. Če kdo počasneje hodi, ga moramo vzpodbujati. Marsikatero cvetje je v planinah zaščiteno, zato moramo paziti, da ga ne trgajo. Pravi planinci smo tovariški in ne uničujemo lepote naše domovine. V planinah deluje gorska reševalna služba, ki opravlja zelo pomembne naloge, tudi družbene.

Ponosna sem, ker sem planinka, drugače pa hodim v osnovno šolo Semečele pri Kopru, ki nosi ime revolucionarja Dušana Bordona.

JANA REBEC

TV-15 ZA MLADINO

Takoj po razsulu stare Jugoslavije se je vključil v narodnoosvobodilno gibanje in pod vodstvom komunistične partije Slovenije zbiral orožje ter organiziral narodnoosvobodilni boj na južnem Notranjskem, zlasti pa po Brkinih. Njegovi strelji, ki jih je sprožil na italijansko patruljo pod Javorniki konec avgusta 1941 in spopad z italijanskimi vojaki sredi oktobra 1941 v Otoških dolinah, so resko odjeknili in sovražniku nedvoumno naznanili, da se je tudi v tem delu Slovenije začel oborožen boj.

Sredi septembra 1941 je Frane vozil čez snežniške gozdove mimo ovir bivše meje Dolganovo partizansko skupino v Brkine in na Primorsko. Nato je deloval v sestavi partizanske skupine Stanka Kovača-Smelijske, pozneje pa v Dolganovi skupini. Udeleževal se je akcij ter organiziral mrežo zaupnikov osvobodilne fronte v Brkinih, hkrati pa vzdrževal zvezo z narodnoosvobodilnim gibanjem v Brkinih in Loški dolini ter skrbel za zvezo, po kateri je potovala partizanska literatura, orožje in droge.

Po tej poti je Frane v drugi polovici marca 1942 vodil v Brkine Spacapanovo partizansko četo. V začetku pomladi 1942 pa sta z bratom Dragom formirala Brkinsko četo, ki je bila v sestavi bataljona Miloša Zidanška kot peta četa. Komandir te čete je bil Drago, Frane pa je bil njegov namestnik.

● Akcije se vrste

Na čelu te enote sta se brata Drago in Frane proslavila kot pogumna in cenjena partizanska poveljnika ter borca. Zlasti velja omeniti akcijo, ki jo je ta enota 4. aprila 1942 izvedla na karabinjersko patruljo pod Ostrožnim brdom. V tej akciji je padel karabinjerski poročnik iz Postojne in brigadir posadke v Košani. Partizani pa so v tej akciji zaplenili precej orožja.

Druga takšna akcija je bila 10. maja v Mali Bukovici. Tu so partizani napadli vojaško postojanko, ki je varovala železnico. Borci omenjene čete so zajeli tri oficirje: majorja, po-

Sovražniku ni dovolil predaha

Že pred vojno se je Frane Maslo boril proti fašizmu in izkoriščanju. Leta 1935 se je kot italijanski vojak uprl fašističnemu osvajanju v Abesiniji in pobegnil v Jugoslavijo. Nekaj časa je živel v Limbušu pri Mariboru, od leta 1937 do začetka vojne pa v Loški dolini. Povezal se je z naprednimi delavci in kmeti ter člani partije. Ljudje so ga vzljubili, ker ni trpel krivice in se je vselej zavzemal za pravice malega, zatiranega človeka. Priljubljen je bil po vsej Loški dolini in Brkinih, saj je bil eden najuspešnejših organizatorjev NOB v Slovenskem primorju.

ročnika in narednika ter v neposredni bližini Ilirske Bistrice 23 vojakom zaplenili orožje in opremo.

Partizanska četa pod vodstvom bratov Maslo je spet udarila 4. junija. Tokrat v Merečah, nedaleč od Ilirske Bistrice. Postojanka je bila ob progi, v boju pa so padli trije italijanski vojaki, ki se niso hoteli predati. Tudi v tej akciji so partizani zaplenili večjo količino orožja in opreme.

Omenjene tri akcije so bile le nekatere iz vrst številnih akcij in sabotaž na sovražne objekte. Sem sodi tudi izgon številnih italijanskih delavcev oglarjev, ki so jih partizani pregnali iz snežniških gozdov, kamor so jih poslale italijanske eksploatacijske družbe.

● Okupator je pobesnel

Pogostnost partizanskih akcij, še zlasti pa uspehi, so razbesneli okupatorja. Italijani so odgovorili z represalijami. Ze aprila so zaprli več kot 500 aktivistov v Brkinih in neposredni okolici, junija pa so pobesneli fašisti pobili 34 aktivistov, v zapore in internacijo pa odvedli 462 zavednih Slovencev. Besni okupator se je znesel tudi

nad premoženjem; Italijani so požgali osem naselij.

Razen progromov in represalij so fašisti konec junija 1942 v Rimu pri-

Frane Maslo

redili proces, imenovan »Bratje Maslo«. Na tem procesu so v odsotnosti obsodili Draga in Franeta Masla na smrt, njunega mlajšega brata Lojzeta pa na 30 let ječe. No, ta kazen ni imela nikakršnega uspeha. Bratov Maslo ni prestrašila, saj jih ni mogla prestrašiti niti številčnejša dobro oborožena fašistična soldateska v utrjenih bunkerjih.

Med roško ofenzivo, poleti 1942, je bil Frane Maslo imenovan za obveščevalca bataljona Miloša Zidanška. Njegova naloga je bila, da julija pripravi vse potrebno za prehod bataljona čez nekdanjo mejo v snežniške gozdove, na Pivko in v Brkine. Ko pa se je konec avgusta formiral Loška odred, je bil Frane Maslo imenovan za obveščevalca v drugem bataljonu, katerega poveljnik je bil Tone Bavec-Cene. Imel je podobno nalogo. V drugi polovici oktobra 1942 je moral organizirati prehod loškega odreda na Primorsko.

● Boj do zadnjega naboja

V omenjenem bataljonu je Frane Maslo dobil nalogo, naj gre z eno četo v Brda. Jesensko deževje in narasla Soča, sovražnik za petami in številne zasede, so bili huda ovira za prehod čez reko. Enota se je morala večkrat vrniti na svoj prvotni položaj in šele četrtrič ji je prehod uspel, toda brez dveh njunih najboljših borcev bataljonskega obveščevalca Franeta Masla in njegovega mlajšega brata, mitraljezca Edvina. V hudem boju z nekajkrat močnejšim sovražnikom sta štela umik četi in se borila do zadnjega. Hudo ranjena sta si z zadnjimi naboji vzela življenje.

Toda njuna smrt za okupatorja ni bila uspeh. Sicer je bolešno odjeknila po vsej zasužnjeni Primorski, a hkrati je spodbudila borce za svobodo, da so še z večjo gorečnostjo bili boj z okupatorjem. Frane in Edvin sta bila zaradi svoje hrabrosti in tovariških odnosov med borci zelo priljubljena, zato je njuno smrt 12. novembra 1942 nad Avčami blizu Soče hotel masčevati vsakdo, kdor ju je poznal ali le slišal zanj.

MATEVŽ HACE

JOŽE VIDIC

(V)

SKOJEVCI

Ko so Nemci zvedeli za pogreb, so vse poklicali na zaslišanje. Jezilo jih je, ker so mislili, da bo pogreb šele čez dva dni. Tedaj pa bi kje v bližini postavili zasede in čakali na partizane, ki bi morebiti prišli k pogrebu.

Na grobu Ferda Korena in Viktorja Arzenskega je bila vse do osvoboditve partizanska jarka za kurirje in terenske delavce. V bližini groba je do osvoboditve padlo še pet tovarišev.

Korenova mama je večkrat obiskala grob svojega sina na Obranci. »V bližini groba je bil star štor,« se spominja Korenova mama. »Štor je bil votel. Vanj sem dala pošto, včasih tudi cigarete ali kaj drugega za partizane. Iz votline pa sem vzela literaturo. Bala sem se, da mi mrtvega ukradejo.

Partizani so me večkrat opozorili, naj ne brskam po grobu, ker so ga belogardisti minirali. Z možem sva se bala, da ne bi sovražnik odkopal groba ter odpeljal mrtvega sina kam drugam. Zato sva skopala luknjo do krste, ki je bila le pol metra pod zemljo. Luknjo pa sva vedno dobro zamašila, da je ne bi odkrili. Vsakič, ko sem prišla na grob, sem odmašila luknjo, in vanj vtaknila roko, da sem otipala krsto. Tako sem vedela, da je sin še v njej.

Prvega novembra 1943. leta so aktivisti na Obranci pripravljali komemoracijo. Z vlakom sem se odpeljala do Podhoma, da sem zabrisala sled, potem pa sem se skozi Vintgar vračala nazaj na Poljane. Pri prvih hišah sem vprašala, če je pot varna na Obranco. Rekli so, da niso opazili sovražnika.

Počasi sem se skozi gozd vzpenjala proti Obranci. Dvesto metrov pred grobom sem izza grma opazila, da se je v soncu zalesketala čelada in orožje. Bila sem blizu groba. Vsedla sem se za grmovje in razmišljala, kaj naj storim. Slutila sem, da je pri grobovih zaseda. Sklenila sem se vrniti. Za me-

noj sta pritekla dva belogardista. »Kam ste hoteli, mamica?« je škodoželjno vprašal belogardist. »Domov grem,« sem odvrnila. »Pa ste hoteli na grob?« Molčala sem, belogardist pa mi je prisolil klofuto, da mi je glava kar omahnila. »Nazaj na grob!« je ukazal belogardist in mi nameril pištolo v glavo. »Ne grem,« sem odločno zavrnila, ker sem slutila, da me bodo ob sinovem grobu ubili. Na srečo se je vmešal avstrijski žandar, ki belogardistu ni dovolil, da bi me ubil. Bežala sem v dolino. Spotoma sem srečala partizana, ki je hotel iti na grobove na Obranco. »Zaseda je pri grobovih,« sem opozorila borca, »morda so zvedeli, da bo tam komemoracija.«

Na poti proti Poljanam sem obvestila vse terence, naj ne grebo na komemoracijo na Obranco, partizan, ki sem ga srečala, pa je obvestil svoje tovariše. Tako so Nemci in belogardisti zaman čakali v zasedi ob grobovih. Ko pa so odšli, so bili grobovi zasuti s cvetjem.

Drugi dan so Korenovo mamo poklicali na jeseniški gestapo. Spraševali so jo, kdo je obvestil partizane, da je bila ob grobovih na Obranci zaseda. »Torej so le načrtno pripravljali nov pokol ob grobu mojega sina,« je sklenila pripovedovanje mama padlega jeseniškega sekretarja SKOJ.

Po bitki na Obranci je okrožni komite KPS za jeseniško okrožje poslal družini Ferda Korena sožalno pismo:

»Ob priliki tragične, toda junaške smrti Vašega sina in brata sodruga Ferda, Vam izrekamo v svojem in imenu partizanov najgloblje sočustvovanje, zavedač se, da kakor je bil on Vam dober sin in brat, tako je bil nam dober drug in neustrašen bорец za narodno osvoboditev in zmago proletariata.

Izguba mladega in upa polnega življenja je nenadomestljiva. Njegovo delo in vera v zmago, nam bo svetlo vodilo,

do naše končne osvoboditve. To žrtev pa bo znal ceniti ne samo jeseniški proletarijat, ampak slovenski narod kot celota.

Izguba sodruga Ferda nam ne sme viliti brezskrajnega obupa, ampak nam nalaga nove dolžnosti, boriti se naprej, neustrašeno kot on, z vsemi silami do popolnega uničenja zverinskega fašizma, ki nam v svojem divjanju niti tega ni dopustil, da bi dostojno spravili ostanke sodruga Ferda. Morali smo se razbežati po gozdovih.

Prepričani smo, da ni daleč čas naše zmage in osvoboditve, takrat bo narod znal dostojno hraniti njegove ostanke z vsemi častmi, ki jih je zaslužil s svojim delom in junaštvom.

Njegovo truplo krije naša narodna zemlja, katero zasužnjuje tujec — barbar. Vzor Ferdovega junaštva, pa nam bo zagotovilo, da bo ta zemlja skoraj svobodna. Slava sodrugu Ferdu!

»Brez semen ni klasja,« je dejal Ferdo poleti 1941. leta. Iz njegovega groba in grobov drugih borcev ter aktivistov je vzklilo bogato klasje za nas in prihodnje rodove.

● Prva akcija — prvi talci

Nekega dne, bilo je to sredi julija 1941. leta, so se v grmovju blizu Save pod Kočno sešli trije javorniški skojevci z znanim jeseniškim komunistom Matijem Verdnikom. Skojevci, ki so vedeli, da je partija Matiju Verdniku naložila delo z mladimi, so slutili, da jih čaka posebna naloga. V tistih dneh ilegalnega dela v zelo težkih okoliščinah okupacije so posamezni komunisti dajali mladincem napotke za delo. To ni bilo tako kot danes, ko rečemo, mladinski aktiv na vasi ali v podjetju naj opravi to ali ono nalogo. Ilegalno delo je zahtevalo strogo tajnost, pa so zavedni mladinci dobivali naloge posamezno, včasih dva, toda največ trije, da se ni vedelo, kaj je kdo delal ali kaj bo kdo delal.

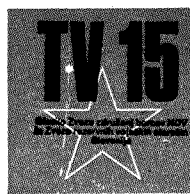
Matija Verdnika so Nemci aretirali že maja 1941. leta in ga odpeljali v begunjske zapore, toda v rokah še niso imeli trdnih dokazov, da je komunist. Junija so ga izpustili in Matija se je takoj spet lotil dela.

Lahko bi dejal, da je bil vsak komunist vojak partije, politični delavec Osvobodilne fronte, imenovan tudi po-

litični aktivist. Verdnik je vedel, da bo boj hud in bo terjal številne žrtve. Na tej poti pa bodo zdržali samo trdni in zavedni ljudje, prežeti z globoko vero v pravičnost boja.

Če bi popotnik opazil ležati štiri moške v grmovju ob Savi, bi mislil, da si iščejo zavetje pred žgočo julijsko vročino. V resnici pa je Verdnik mladincem pojasnjeval vojaški položaj Nemčije. »Trenutni nemški uspehi na ruski fronti še ne pomenijo zloma Sovjetske zveze,« je zatrjeval Verdnik. Resnici na ljubo pa moram povedati, da v tistih časih sploh nismo verjeli, da Nemci res tako naglo prodirajo v osrčje Sovjetske zveze. Za nas so bila taka sporočila le fašistična propaganda. Potem je Verdnik skojevcem govoril o nujnosti odpora proti okupatorju in njegovim hlapcem, o Osvobodilni fronti, prvih partizanah in še marsikaj drugega, kar je vznemirjalo mlade radovedne mladeniče. Zaupanje je bilo zanje velika čast in priznanje.

(Se nadaljuje)

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva cesta 28 kot glasilo Zveze združenih borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

Glavni in odgovorni urednik SILVO TERSEK

Novinarji: NEVA MUŽIČ, ANDREJ SKALERIČ, MILENA STRAJNAR, POLDE VRBOVSEK

Tajnica uredništva: MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Uprava in naročniški oddelek »TV 15«: Miklošičeva cesta 28, pp 598/XI., 61000 Ljubljana; Tekoči račun 50100-678-45195 pri SDK Ljubljana, telefon 320-486

Letna naročnina 140 dinarjev, za inozemstvo 160 dinarjev, posamezna številka v prosti prodaji 3 dinarje

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV 15«, Miklošičeva cesta 28, pp 598, 61001 Ljubljana — Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po meniju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV 15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in klišei: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35